Sobota-Niedziela, 11-12 września 1937 — Nr. 210
(Pismo wychodzi w dniu datowania).

Dzień Pomorza

20 stron
Cena 20 gr

ORAZ WYDAWNICTWA: DZIEŃ GRUDZIĄDZKI ILUSTROWANY — DZIEŃ BYDGOSKI ILUSTROWANY — GAZETA GDAŃSKA
DZIEŃ KOCIEWSKI — GŁOS NIESZAWSKI (DZIEŃ CIECHOCIŃSKI) — GAZETA MORSKA ILUSTROWANA
DZIEŃ TCZEWSKI ILUSTROWANY — DZIEŃ CHEŁMIŃSKI — GAZETA MOGILEŃSKA — — — — —

REDAKCJA: Toruń, ul. Bydgoska 56, telefony 29-90, 29-01, 29-02, 29-50 (nocny). — ADMINISTRACJA: Toruń, ulica Bydgoska 56, telef. 29-70 (kierownik administracji). — FILIA ADMINISTRACJI: Toruń, ulica Szeroka 42 I. piętro, telefon 29-80 — P. K. O. 206.874.

Na dzień Propagandy Estetyki Miast

Piękno i zdrowie
musi być cechą naszych miast

Wśród wielu różnorodnych zadań, jakie niemal z dniem każdym jawią się przed nami, domagając się jak najszybszego rozwiązania w imię podciągnięcia Polski na wyższy szczebel kulturalny — wysuwa się także kwestia podniesienia estetyki i zdrowotności naszych miast.

Zdajemy sobie wszyscy doskonale sprawę, że poza bardzo nielicznymi zresztą wyjątkami, miastom i miasteczkom naszym niesłychanie wiele brakuje zarówno pod względem czystości, jak i piękna. Więcej nawet — naturalne piękno naszych miast, wypływające bądź z ładnego położenia, bądź też znajdujących się w nich zabytków historycznych, bywa niekiedy przesłonięte przez brud i niechlujstwo ich mieszkańców.

Najgorzej pod tym względem przedstawiają się województwa centralne i wschodnie. Gdy jedzie się samochodem przez Polskę, — co przy wzroście motoryzacji zdarza się przecież coraz częściej — gdy jednego dnia ma się możność od razu zobaczyć kilka miast i miasteczek, to aż się czasem serce ściska... Rynek zaśmiecony. Porozrzucana słoma, niesprzątnięty koński nawóz, jakieś gliniane skorupy, jakieś przegniłe kartofle — każą się domyślać, że dwa dni temu był tu targ. Na samym środku rynku w wielkiej kałuży pluszczą się kaczki. Wyboiste uliczki toną w błocie lub kurzu. Coraz to otworzą się drzwi któregoś z domostw i chluśnie ktoś wprost na ulicę pomyje, albo mydliny, albo i zgoła coś gorszego...

Tak, stan sanitarny polskich miast bardzo daleki jest od ideału. Przecież na 636 miast w Polsce zaledwie w 162 znajdują się wodociągi! Nieporządek i brud, panujące w niektórych naszych miastach i miasteczkach wpływają zgubnie nie tylko na stan zdrowotny mieszkańców, ale są zarazem zaprzeczeniem wszystkich pojęć o pięknie, o estetyce. Odrapane, walące się nieraz domy, koślawe parkany, zamorusane, pozbawione opieki dzieci, wszystko to nie wygląda zbyt zachęcająco i nie wpływa na rozwój rodzimej turystyki, która przecież z punktu widzenia gospodarczego ma tak olbrzymie znaczenie.

Tak się sprawa przedstawia w miastach mniejszych. W większych, jakkolwiek stan sanitarny jest bez porównania wyższy, to jednak i w nich dostrzec można wielkie braki. Przede wszystkim w wielu z nich brak ogrodów, zieleni, powietrza. Wśród szarych murów kamienic, w ciągłym, szarpiącym nerwy pośpiechu i wysiłku, płuca setek tysięcy ludzi, setek tysięcy bladych, skrofulicznych, gruźliczych dzieci wchłaniają wyziewy gazów spalinowych, pył ulic, dym fabryk....

Są w Polsce ludzie, którzy wszystkie nasze braki, wszystkie niedociągnięcia lubią tłumaczyć rzekomą nędzą. Zgoda, nie należymy do narodów zamożnych ale nie jesteśmy znów takimi nędzarzami, żeby nas nie stać było na kawałek mydła, miotłę do zamiatania, czy posadzenia kilkunastu drzewek. Są kraje wcale od nas nie bogatsze, a przecież posiadają ukwiecone miasta o schludnych ulicach i domach.

Zresztą najlepszy dowód, że to nie o pieniądze chodzi, a po prostu o odrobinę dobrej woli, o zamiłowanie do piękna i porządku, mamy, patrząc np. na taki Toruń, Bydgoszcz czy Grudziądz. Obfitość kwiatów i zieleni koi nerwy, jest odpoczynkiem dla wzroku, stwarza, że takie miasto tkwi w pamięci, jako wspomnienie czegoś niezmiernie miłego, skłania do powrotów przybysza z innych stron.

W Grudziądzu właśnie w dniach od 12—19 września r. b. odbędą się pierwsze w Polsce „Dni Propagandy Estetyki Miast", mające na celu zorganizowanie i wcielenie w czyn tej akcji na terenie całego kraju.

Podniesienie zdrowotności i piękna naszych miast — to sprawa, która musi znaleźć swój oddźwięk i zrozumienie wśród wszystkich warstw społeczeństwa i wszystkich bez wyjątku obywateli Rzeczypospolitej. Bo wszystkim nam zależy chyba na tym, by niczego nie potrzebować się wstydzić. Nasze miasta muszą przybrać taki wygląd, by nie przyniosły ujmy.

Delegacja rolnictwa pomorskiego u p. ministra Poniatowskiego

Warszawa. (PAT) W dniu 10 bm. minister Rolnictwa i R. R. J. Poniatowski przyjął delegację rolnictwa pomorskiego pod przewodnictwem prezesa honorowego Pomorskiego Tow. Rolniczego i prezesa urzędującego Pom. Izby Rolniczej w Toruniu J. Donimirskiego.

Minister Poniatowski wyraził swą troskę o los rolnictwa pomorskiego, ustosunkowując się pozytywnie do zgłoszonych postulatów. Stwierdził on, iż szereg z przedstawionych spraw jest w trakcie realizacji oraz że pozostałe zostaną przychylnie rozpatrzone.

P. Minister zaapelował o współpracę rolników z samorządem rolniczym i organami państwowymi w zakresie jak najbardziej racjonalnego zużytkowania wszelkich form pomocy państwowej na terenie województwa pomorskiego, dotkniętych klęskami.

1.480.000 zł kredytów siewnych dla Pomorza

Po osobistym przedstawieniu sprawy potrzeby pomocy siewnej dla Pomorza, przez Wojewodę Pomorskiego p. Władysława Raczkiewicza, przyznał p. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z p. Ministrem Skarbu, następujące kredyty siewne:

1) dla siedmiu powiatów północnych województwa (Tuchola, Chojnice, Starogard, Tczew, Kościerzyna, Kartuzy i Morski) 600.000 ZŁOTYCH KREDYTU W NATURZE, t. zn. że za sumę tę rozprowadzą odnośne Wydziały Powiatowe zakupione za pośrednictwem P. Z. P. Z. żyto i pszenicę siewną;

2) poza tym, przyznano tym samym powiatom 400.000 ZŁOTYCH KREDYTU W GOTÓWCE z przeznaczeniem także na potrzeby siewne;

3) dla całego terenu Województwa przyznano KREDYTY SIEWNE W WYSOKOŚCI 250.000 ZŁOTYCH, które rozprowadzają pośrednio i bezpośrednio Oddziały P. B. R. w Gdyni i w Grudziądzu;

4) dla reszty powiatów niewymienionych w punkcie 1) przyznano KREDYTÓW SIEWNYCH NA SUMĘ 100.000 ZŁ.

Wszystkie wyżej podane kredyty są tak zw. ULGOWE, t. zn. 4%, przy czym kredyty wymienione w punkcie 1) mogą być zwracane w naturze bądź w przeliczeniu na gotówkę.

Wreszcie rozdzielił Urząd Wojewódzki BEZPROCENTOWYCH KREDYTÓW SIEWNYCH zwrotnych po dwóch latach NA SUMĘ 30.000 ZŁ. (dla najbiedniejszych małorolnych), oraz DLA OSADNIKÓW NA SUMĘ 100.000 ZŁ., które będą umarzane w ciągu 5-ciu lat.

Łączna przeto suma przyznanych jesiennych kredytów siewnych dla Województwa Pomorskiego sięga 1.480.000 złotych.

Jutro zjazd organizacji wiejskiej OZN w Poznaniu

(ch) Poznań. (tel. wł.) Jutro odbędzie się w Poznaniu zjazd okręgowej organizacji wiejskiej Obozu Zjednoczenia Narodowego, poprzedzony konferencją prasową, która odbyła się 7 bm. Na zjazd, którego organizację przeprowadza pos. Kozubski, przybędzie sen. gen. Galica. Przyjazd jego budzi wielkie zainteresowanie, spowodowane ostatnimi wynurzeniami gen. Galicy na temat zmiany ordynacji wyborczej.

Największa świętość Górnego Śląska zbezczeszczona
Zbrodnicze ręce obrabowały cudowny obraz Matki Boskiej Piekarskiej

Chorzów (Pat). — Ubiegłej nocy około godz. 2-ej nieznani sprawcy włamali się do kaplicy Matki Boskiej w kościele NMP. w Piekarach Śląskich. Świętokradcy dostali się do kościoła frontowymi drzwiami, następnie rozbili szyby w cudownym obrazie i zabrali wszystkie wota i wartościowe przedmioty, złożone przed obrazem Matki Boskiej, wśród których było wiele klejnotów złotych i brylantów, składanych przez wiernych od wielu lat.

Zawiadomiona o świętokradztwie policja wszczęła natychmiast energiczne śledztwo. Na razie sprawców włamania nie ujęto.

Sensacyjny wynalazek polskiego inżyniera

Tuluza (Pat). — Inżynier Heymann, Polak, zamieszkały stale w Hiszpanii, który od czasu wojny domowej przeniósł się do Francji, ogłosił, iż udało mu się znaleźć sposób łatwej i taniej fabrykacji syntetycznego kauczuku z nafty.

Marszałek Śmigły-Rydz na terenie manewrów pomorskich

Wczoraj rozpoczęły się wielkie pomorskie manewry międzydywizyjne Ludność wita wojska niezwykle entuzjastycznie. Wszystkie miasta leżące na terenie manewrów, m. in. Wągrówiec, Szubin, Kcynia i Żnin udekorowane są transparentami i chorągwiami o barwach narodowych polskich, fińskich, łotewskich i estońskich na cześć szefów tych państw, uczestniczących w manewrach. W dniu wczorajszym wojska biorące udział w manewrach zajęły pozycje wyjściowe i weszły do wstępnych działań. W manewrach bierze udział wiele jednostek piechoty, kawalerii, broni pancernej i lotnictwa. (Pat).

Wągrowiec. (PAT.) Wczoraj o godz. 9,30 przybył specjalnym pociągiem do Wągrówca na teren manewrów marszałek Śmigły-Rydz. Marszałka na dworcu powitali reprezentanci miejscowych władz, starosta Zenkteler i burmistrz Wachowiak, przedstawiciele miejscowego społeczeństwa, młodzież wszystkich szkół oraz tłumy ludności. Powitanie miało charakter niezwykle serdeczny. Ludność przez długi czas wznosiła okrzyki na cześć Dostojnego Gościa.

Na terenie ćwiczeń bawią szefowie sztabu Estonii, Finlandii i Łotwy.

Ludność odnosi się entuzjastycznie do wojska, dając na każdym kroku wyrazy wielkiego przywiązania do armii.

Na specjalne podkreślenie zasługuje fakt, że służbę porządkową na skrzyżowaniach dróg pełnią umundurowani członkowie Związku Rezerwistów. We wszystkich miejscowościach na terenie ćwiczeń służbę gońców pełnią harcerze.

Pierwszy komunikat z „placu boju"

Wągrowiec. (PAT.) Przebieg pierwszych dwóch dni pomorskich manewrów był następujący: Dzień 9 września przeznaczony był na skoncentrowanie się oddziałów obu stron. a mianowicie strony czerwonej w rejonie Poznania i strony niebieskiej w rejonie Bydgoszczy.

W dniu 10 września we wczesnych godzinach rannych obie strony rozpoczęły intensywne działania rozpoznawcze, zmierzające do ustalenia sił głównych przeciwnika. Do tego celu użyto wszelkich rozporządzalnych środków, przede wszystkim lotnictwa i kawalerii oraz szybkich oddziałów motorowych.

Około południa nastąpiło zetknięcie się oddziałów rozpoznawczych obu stron. Wywiązał się szereg interesujących walk miejscowych, w których szczególną rolę odegrała broń pancerna. Walki te pozwoliły dowódcom obu stron na skierowanie sił głównych do przyszłej bitwy, o której przebiegu będą podane wiadomości w dniach następnych.

Generalna ofensywa japońska ma rozpocząć się dzisiaj

Sydney (PAT). Tutejszy dziennik „Morning Postherald" zamieszcza oświadczenie Donalda, australijskiego doradcy marszałka Czang Kai Szeka. Według Donalda Japończycy rozpoczną dziś. w sobotę, olbrzymią ofensywę aby wyprzeć Chińczyków z zajmowanych przez nich okopów. Jeżeli im się to uda, Chińczycy walczyć będą w dalszym ciągu pozycja za pozycją aż do zachodnich granic Chin.

Szanghaj (PAT). Agencja Havasa donosi, że do Szanghaju przybyły nowe okręty z oddziałami wojsk japońskich i znacznym materiałem wojennym. Przeważają jednostki zmotoryzowane. Wczoraj wyładowano z okrętów wielką ilość ciężkich dział.

Korespondent agencji Havasa dodaje, że niebawem ma się rozpocząć wielka ofensywa wojsk japońskich.

Katastrofalne następstwa blokady

Szanghaj (PAT). Blokada brzegów chińskich przez marynarkę japońską, według agencji Domei, już spowodowała brak węgla co dotkliwie daje się odczuwać w fabrykach amunicji w dolinie rzeki Yang Tse. W Singapore nagromadziły się duże zapasy towarów, przeznaczonych do Szanghaju. Eksport ryżu ze Syjamu do Chin również zmniejszył się, co spowodowało w Syjamie znaczny spadek cen ryżu i innych artykułów, wywożonych do Chin. Wzrosły natomiast w cenie jarzyny. których import z Chin ustał zupełnie.

Konferencja śródziemnomorska zmieniła nazwę

Nyon (PAT). Minister spraw zagranicznych Francji Delbos został jednomyślnie wybrany przewodniczącym konferencji śródziemnomorskiej.

Po przemówieniach Delbosa i Litwinowa, zabrał głos min. spr. zagr. W. Brytanii Eden, proponując, by konferencja śródziemnomorska zamieniła się w stały komitet techniczny. Wniosek ten został przyjęty bez dyskusji. Publiczność, która była obecna podczas otwarcia konferencji, opuściła salę obrad. Stały komitet techniczny niezwłocznie przystąpił do pracy.

Dwaj dyktatorzy Mussolini i Hitler w poszukiwaniu gwarancyj i wspólnych dróg ekspansji swych narodów

Niebezpieczeństwa, które grożą Włochom na wypadek wojny — Rzym w zasięgu ognia dalekonośnych dział okrętowych — Trudności finansowe i techniczne

(Korespondencja własna)

Rzym, we wrześniu

Podczas swego pobytu w Niemczech Mussolini ma asystować przy olbrzymich manewrach jesiennych armii niemieckiej w Meklemburgii. Manewry będą niewątpliwie jednym z tych szczegółów pobytu Mussoliniego w Niemczech, o którym w komunikatach oficjalnych mówić się będzie tylko bardzo pobieżnie.

Mussolini przybywa do Niemiec po zakończeniu wielkich manewrów armii włoskiej na Sycylii, gdzie Duce oświadczył rozentuzjazmowanej ludności, że pod ochroną takiej armii. Włochy mogą spać spokojnie. Ale czy istotnie tak jest? Czy Włochy gospodarczo i politycznie znajdują się istotnie w korzystnej sytuacji? Rzut oka na mapę polityczną i gospodarczą Italii nasuwa pod tym względem

POWAŻNE WĄTPLIWOŚCI.

A więc najpierw granica Alp. Nie jest ona silną tarczą Włoch; obrona kraju pod ich ochroną byłaby mocno utrudniona. Ewentualna porażka wojsk włoskich u podnóża Alp musiałaby pociągnąć za sobą również i konsekwencje polityczne, jeśli się zważy, że w Istrii i Tyrolu Południowym Italia nawet dziś ma sporo kłopotów ze swymi mniejszościami.

Niemniej n i e k o r z y s t n i e przedstawia się granica morska Włoch. Posiadają one około 7.000 km. granic morskich, których obrona jako całości jest n i e m o ż l i w a. Olbrzymie centra miejskie, reprezentujące wielkie skupiska ludności, jak Neapol, Genua, Palermo, Wenecja i Triest stykają się bezpośrednio z wybrzeżem, od którego stolica państwa oddalona jest zaledwie o 20 km. Oznacza to w praktyce, że

RZYM ZNAJDUJE SIĘ W PROMIENIU OGNIA ARTYLERYJSKIEGO,

dalekosiężnych bateryj okrętowych. Ale szczególne trudności wysuwają się przy rozważaniu problemów włoskiej mobilizacji gospodarczej i geograficznego układu gospodarczych czynników tej mobilizacji. Większość bowiem źródeł energii znajduje się na terenie Włoch Północnych. Wszystkie te ośrodki znajdą się na wypadek wojny w zasięgu ewentualnej

INWAZJI OD STRONY ALP.

Przynajmniej trzy czwarte wszystkich fabryk włoskich znajduje się na terenie Italii Północnej.

Decentralizacja przemysłu, zapoczątkowana przez Mussoliniego, znajduje się dopiero w pierwszym stadium swego rozwoju

i napotyka na duże trudności finansowe i techniczne. Niekorzystnie kształtuje się na razie problem zaopatrywania Włoch w prąd elektryczny. Cała produkcja tej energii wynosi 4 i pół miliona kilowatów rocznie, z czego na trzy prowincje: Piemont, Lombardię i Wenecję przypada 3 miliony. Tam ulokowane zostały

CENTRALE ROZDZIELCZE,

położone w górach i w niedalekiej odległości od granicy. Nalot lotniczy mógłby je zniszczyć, paraliżując silnie zelektryfikowaną sieć kolejową we Włoszech. Fabryki położone w Apeninach mogą tylko zimą korzystać z prądu elektrycznego, latem natomiast, gdy rzeki górskie wysychają, fabryki te wymagają dużych ilości węgla, którego — jak wiadomo — Włochy nie posiadają. Blokada gospodarcza, z uwagi na ubogie stosunkowo źródła surowców własnych, mogłaby wywrzeć zdecydowanie ujemny wpływ na sytuację gospodarczą i polityczną Italii, zwłaszcza z uwagi na sytuację na morzu Śródziemnym.

Mussolini i Hitler zdają sobie dokładnie sprawę z tych trudności. Dążenia autarchiczne w dziedzinie gospodarczej wyrównać mają niekorzystną sytuację geopolityczną i gospodarczą Włoch, które już dzisiaj poza okresami wyjątkowej suszy i nieurodzaju, mogą żyć z własnego zboża. Ale problemy elektryfikacji nie mogą wyrównać braków nafty. Nie wystarczą na długo zapasy nafty albańskiej, nie wystarczą też organizowane ostatnio liczne bazy na Adriatyku, w Albanii i greckim Dodekanezie, ani wysiłki zmierzające do zacieśnienia współpracy gospodarczej z Egiptem.

To niewątpliwie będzie jednym z punktów nieoficjalnych programu rozmów obu wodzów.

K. M.

Gen. Norwid-Neugebauer we Francji

Paryż. (PAT.) W piątek pociągiem wieczornym przybył do Paryża, jako przedstawiciel armii polskiej na manewry armii francuskiej inspektor armii generał Norwid - Neugebauer. Generała Norwid-Neugebauera, który w czasie swego pobytu we Francji jest gościem gen. Gamelin, witał na dworcu północnym w imieniu gen. Gamelin, generał Jeannet oraz attache wojskowy przy ambasadzie R. P. w Paryżu płk. Fyda.

Skarbnik Polskiego Związku Bokserskiego we wiezieniu

Poznań (PAT). Z polecenia sędziego śledczego osadzono w więzieniu śledczym byłego skarbnika Polskiego Związku Bokserskiego Kazimierza Nowickiego. Nowicki, jak wiadomo, zdefraudował 6000 zł z kasy Polskiego Związku Bokserskiego.

Kanonada w okolicy Gibraltaru

Tanger. (PAT.) Korespondent Havasa donosi, iż od godz. 9,30 rano słychać nieprzerwaną gwałtowną kanonadę od strony Gibraltaru.

Jędrzejowska w finale mistrzostw Stanów Zjedn.

Nowy York (PAT). W półfinale mistrzostw tenisowych Ameryki Jędrzejowska odniosła wielki sukces, bijąc najgroźniejszą swoją rywalkę Helenę Jacobs, bez wysiłku 6:4 6:4. Jędrzejowska w ten sposób zakwalifikowała się do finału.

Apel 140 tysięcy wśród ognistych mieczy

Norymberga (PAT). Wczoraj wieczorem odbył się apel przewódców politycznych partii przy niebywałym nakładzie efektów zewnętrznych. Obok zwykłych reflektorów, oświetlających całe pole, przybrano tysiącami flag i płonących ogni, ustawiono 150 reflektorów przeciwlotniczych, których potężne światła rzucające pionowe słupy tworzyły świetlne sklepienie, opierając się o chmury na wysokości paru tysięcy metrów.

Do apelu stawiło się 140 tysięcy przewódców partyjnych, ustawionych kolumnami wraz z tysiącem sztandarów na środku pola. Olbrzymie areny, zbudowane dookoła pola przepełnione były, dając pomieszczenie 250 tysiącom ludzi. W loży honorowej obok kanclerza, rządu, przedstawicieli partii i armii zajął również miejsce korpus dyplomatyczny. Podczas apelu przemówił kanclerz Hitler.

LEON SOBOCIŃSKI

Jak to na manewrach ładnie...

Oryginalna korespondencja umyślnego wysłannika koncernu naszych wydawnictw

W dniu dzisiejszym rozpoczynamy cykl reportaży z manewrów wojska polskiego, na które, na skutek zaproszenia Ministerstwa Spraw Wojskowych, skierowanego do Redakcji koncernu naszych Wydawnictw, delegowaliśmy red. Leona Sobocińskiego, członka naszej Centrali redakcyjnej.

Główna kwatera, we wrześniu.

Będziemy po manewrach witali w Bydgoszczy Wojsko Polskie.

Witamy Armię w Bydgoszczy, — zwiastują afisze gęsto porozplakatowane w pięknym i gościnnym grodzie nadbrdziańskim. Choć do 15 września jeszcze tydzień czasu, już zapobiegliwy grododzierżca Barciszewski polecił miasto stroić w godowe szaty.

Zdjęcie nasze przedstawia gen. Hartmanisa opuszczającego w towarzystwie gen. Stachiewicza dworzec główny w Warszawie.

Wdłuż ulicy Gdańskiej, co kilka kroków stoją wkopane na baczność biało-amarantowe transparenty. Co to będzie 15 września łatwo już sobie uzmysłowić. Bydgoszcz jest po pańsku gościnna.

Witamy Armie polskie! Potrzebaż dodawać, że witamy serdecznie? Nie, bo to się

Szef łotewskiego sztabu gen. w Warszawie

czuje, to się widzi. Już dziś Bydgoszcz drży radosna z zaszczytu, jaki ją spotka. Bydgoszcz czuje całym rozległym entuzjazmem swego szerokiego serca polskiego.

Serce Bydgoszczy łopocze dziś, przeczuciem ślicznych dni, jakie przeżyje.

Witamy Wojsko Polskie! Proste i wymowne powitanie. A ta prostota ma niekiedy mocniejszy akcent, aniżeli lawina błyskotliwych słów i cyzelowanych określeń.

Witamy Armie. To wielkie A wyraża wszystko: i miłość naszą i Jej potęgę. To wielkie A — to symbol. To nasze zawołanie, hasło i odzew. To początek początku naszej niezawisłości państwowej.

Witać będzie Wojsko Polskie w polskiej już Bydgoszczy.

Niech żyje dumny żołnierz dumnej Rzeczypospolitej, wielkie pieszczone i hartowane Dziecko Ojca Ojczyzny Józefa Piłsudskiego.

* * *

Na manewry armii wyrusza również cała armia dziennikarzy, sprawozdawców, reporterów, fotoreporterów. Spotykają się duże zaprzyjaźnione ze sobą armie: jedna, co mając w pogardzie inkaust. Polsce służy w potrzebie krwią i druga, która tę ofiarę krwi ceniąc, Narodowi, Państwu, społeczeństwu służy swą wiedzą, swym umiłowaniem wielkiej sprawy, przekształcając słowa mówione na drukowany wyraz uczuć do Wojska Polskiego i Polski. Bo Wojsko i Polska to jednoznaczniki. Tych dwu pojęć nie da się rozżenić. Są one związane rapsodem wspaniałej tradycji po wiekuiste czasy polskich dziejów.

— — — — — — — — — — — — — —

Bez mała cały pluton sprawozdawców, dziennikarskich zbiera się w mieście X, ażeby dostać się do miasta trzy gwiazdki. Pieczęć tajemnicy nakłada uzdę na rozlewność pióra. Sprawozdawcy dziennikarscy, tak jak Wojsko, są w tej chwili Wielką Niemową. Pisać, ani mówić nie wolno. Pod legamy surowej dyscyplinie. Jesteśmy w aucie skoszarowani.

Nie wszystkie pisma otrzymały przepustki i legitymacje. Bo gdzieby to się zmieściło. Reprezentowana jest prasa warszawska i to nie wszystka. Te najpoważniejsze. Z Krakowa IKC, (z Poznania nikt nie przyjechał), PAT i z Pomorza koncern naszych wydawnictw.

Równo z wybiciem godz. 4-ej wyruszamy do miejscowości cztery gwiazdki. Mówiąc stylem komunikatów sztabu wojennego „Nieprzyjaciel w sile jednego autobusu porusza się po linii marszu".

Nieprzyjaciel? Jak dotychczas tak, bo krytykujemy ograniczenia. Tego nie fotografować, o tym nie pisać, tam nie chodzić czekać rozkazu.

Sympatyczny nasz Cicerone ze Sztabu M. S. W. nazwiskiem..... jedna gwiazdka z dwiema poprzeczkami na naramienniku, jak może osładza nam cierpkie chwile bezczynności.

— Pojedziemy, panowie, do miasta pięć gwiazdek, tam sobie odpoczniecie przy Martelu trzy gwiazdki, ale uprzedzam fotografować nie wolno.

— A dziewczynki można! — ktoś się wyrywa zakłopotany.

— To zależy jakim aparatem — wtrąca się kolega w monoklu. I ryk.

Jak to na manewrach ładnie....

W autobusie dym od papierosów siarczysty.

— Otworzyć okno — krzyczą wrażliwi na płuca, — panie majorze, my tu się dusimy.

— Trudno jesteśmy na prawach bojowych, — odpowiada obojętnie pan major. Ale wreszcie okna się odmykają i z pól rozległych i lasów okolicy (trzy gwiazdki) szturmuje świeży wiatr, nabrzmiały chłodzącą lubością.

Wesoło w autobusie, jak na rewii. Jeszcze nie było komendy „Ognia!", a już strzelają race dowcipów, wytaczają się czołgi kawałów, anegdot, powiedzonek. Wszystka bez mała prasa polska w jednym autobusie, czyż można sobie wyobrazić większe napięcie intelektualnej atmosfery?

Jedziemy. Nagle stop! Zatrzymuje nas żołnierz. Nie wpuszcza! Interweniuje major. Wierzyński z humorem pyta żołnierza:

— Panie prezesie z karabinem, a dlaczego nie wolno?

— Taki rozkaz.

Musieliśmy objechać drogą okrężną. Żołnierz swą misję wykonał. Łepski chłopak. Nie zląkł się prasy. A podobno nawet Napoleon z prasą się liczył.

Nadrabiamy piętnaście kilometrów. Musimy wystarać się o właściwe terenowe przepustki. Te, które mamy z wojskowego instytutu historyczno-oświatowego, mają tu tylko wartość historyczną — zauważył złośliwie kolega mjr. Bogusławski, który na tyle był przezorny, że już w Warszawie napisał felieton o manewrach, bo na manewrach jak narazie pisać nie wolno.

I ja przekroczyłem ten zakaz, ale nie wiem, czy jutro sąd polowy nie powiesi mnie za to.

Więc na wszelki wypadek żegnam wszystkich Przyjaciół, a wierzycieli moich proszę o protekcję, w własnym dobrze pojętym interesie, u najwyższych czynników w Warszawie.

Nareszcie dojechaliśmy do miejscowości trzy gwiazdki.

MIECZYSŁAW BAGIŃSKI.

Wczoraj i dziś miasta Torunia

Zwiedzający licznie Toruń turyści krajowi i zagraniczni zgodnym chórem oświadczają, że gród Kopernika jest „ładnym miastem"; w tym potocznym określeniu mieści się nie tylko ocena Torunia jako ośrodka wspaniałych zabytków, lecz również **jako miasta o pięknych urządzeniach urbanistycznych.** Każdy obiektywny, nie zaślepiony zawiścią partykularną, obserwator musi przyznać, **że stolica Pomorza bezsprzecznie przoduje w dziedzinie nowoczesnej estetyki miast w województwie pomorskim, a pod wielu względami w całej Polsce.**

Noblesse oblige! Wspaniałość historii tego hanzeatyckiego ongiś grodu zobowiązuje dzisiejszych jego mieszkańców, a zwłaszcza jego zarząd. I stwierdzić trzeba, że **współczesny Toruń współzawodniczy ambitnie z chlubną przeszłością starego.**

Stary Toruń, mieszczący w swych murach piękne świątynie gotyckie i inne pomniki ostrołuku nadwiślańskiego, to dzielnica współczesnego miasta, gdzie każdy prawie kamień przemawia dziejami wielkiej kultury i patosem aktów historycznych pierwszorzędnej wagi. Tutaj przybywali królowie polscy, by odbierać hołd zawsze wiernego Rzplitej miasta, tutaj tętniły żywo wielkie aspiracje kulturalne, tu tworzono dzieła sztuki o nieprzemijającej wartości.

Nowy Toruń należytym szacunkiem i pietyzmem otacza ową starą dzielnicę, stanowiącą **jedno wielkie muzeum,** dbając o należytą konserwację swoistego jej piękna, odsłaniając w miarę możliwości z pod tynków dawniejsze kształty gotyckich domów.

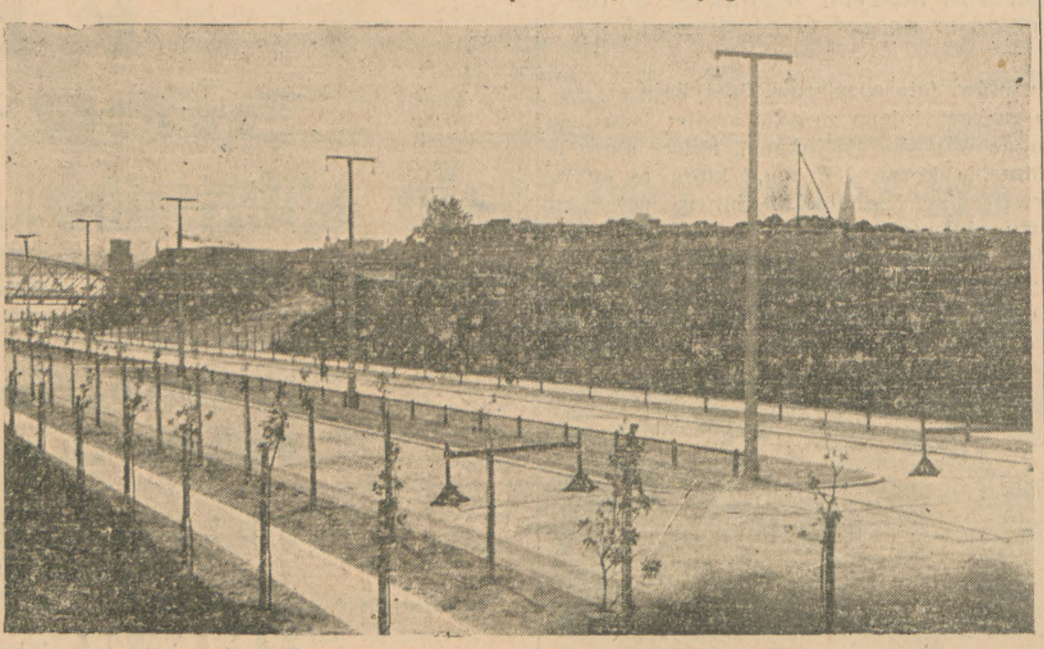
Poza granicami Starego Torunia rośnie i rozwija się **nowoczesne miasto,** przybierając uroczą szatę, tkaną barwnymi skwerami, szmaragdem płaszczyzn, obsianych trawą i mieniącymi się wszystkimi kolory obszarami ukwiecenia. Symbolem zwycięstwa nowego życia nad przeszłością, to przebicie tunelów w domach, dzielących Stare Miasto od nowoczesnej dzielnicy mieszkalnej Bydgoskiego Przedmieścia. Przez ten tunel płynie wartkie życie teraźniejszości, której już za ciasno w średniowiecznym grodzie...

Po wcieleniu Torunia do Prus — Prusacy zamienili Toruń w twierdzę, otaczając ją **brzydkimi fortyfikacjami.** Ostatnie lata wysiłków urbanistycznych Zarządu Miejskiego szły w kierunku usunięcia w Toruniu z powierzchni ziemi szpetnych fortów — przynajmniej w miejscach najbardziej ruchliwych. Dzisiaj punkty reprezentacyjne współczesnego Torunia są już zupełnie oczyszczone z nieestetycznych śladów pruskiej przeszłości.

Koncepcja urbanistyczna Torunia przewiduje następujące trzy zasadnicze dzielnice: **Śródmieście jako ośrodek zabytków i handlu, Bydgoskie Przedmieście jako dzielnicę mieszkalną i Jakubskie Przedmieście częściowo z Mokrem jako dzielnicę przemysłową.** (Jeżeli chodzi o ostatnią dzielnicę, Zarząd Miejski daje niejako pierwszy przykład, projektując wybudowanie tam nowej gazowni i elektrowni).

Najwspanialej pod względem estetyki urbanistycznej przedstawia się **Bydgoskie Przedmieście.** Jego główna arteria ul. Szopena, wiodąca do Śródmieścia w głąb tej dzielnicy — **to wyraz ostatniej mody w budowie ulic.** Jest to arteria o dwóch jezdniach z oddzielnym torowiskiem tramwajowym w środku, obsianym trawą. Turyście, który przekroczył granice Starego Miasta, wymienionymi już wyżej tunelami, przedstawia się **widok wprost imponujący:** piękna symetria szerokiej ulicy, wysmukłe betonowe słupy z latarniami elektrycznymi, a po obu stronach spacerowe ganki wśród trawników i kwietników dla pieszych. Posuwając się ku Bydgoskiemu Przedmieściu, sycimy swe oczy jedynym w Polsce **rodzajem ukwiecenia miasta, mianowicie obszary skarp, obsadzone bylinami.** W lecie przepiękny ten fragment określić można jako orgię kolorów o tysiącznych odcieniach. Dalej w głąb Bydgoskiego Przedmieścia znajduje się **najpiękniejszy i największy park miejski w Polsce,** gdzie corocznie coś nowego powstaje. Ostatnio przybył temu parkowi nowy ładny fragment: pomnik poległych baloniarzy, a obecnie ogrodnictwo miejskie przygotowuje piękne dlań otoczenie w postaci skweru.

Toruń ma obecnie dwa nowocześnie urządzone place z obfitym ukwieceniem: 1) **plac Bankowy** z placem, przyległym do Alei 700-lecia, gdzie znajduje się monumentalny gmach Wojewódzkiej Komunalnej Kasy Oszczędności o ciekawej architekturze i wielki, nowozbudowany ozdobny basen wodny z wodotryskiem, 2) **Plac Teatralny,** który uległ ostatnio przebudowie z imponującym gmachem nowoczesnym dyrekcji kolejowej.

Wspaniała strada nowoczesna ul. Traugutta w Toruniu.

Wielkie walory estetyczne posiadać będzie również **plac przed Muzeum Ziemi Pomorskiej** na Bydgoskim Przedmieściu. Pomijając sam budujący się gmach, który niewątpliwie będzie wodził prym w współczesnym dorobku architektonicznym Torunia — **oprawa dekoracyjna tego gmachu w postaci urządzeń skwerowych i innych ozdób uczyni z tego zakątka źródło doznań artystycznych i zadowolenia estetycznego.**

Nowozbudowane ulice tworzą **osobny rozdział w traktacie o pięknie współczesnego Torunia.** Mówiliśmy już o imponującej ul. Szopena na Bydgoskim Przedmieściu, składającej się z dwóch jezdni i oddzielnego torowiska tramwajowego w środku, obsianego trawą. Otóż takich nowoczesnych arteryj wybudował Toruń więcej! Wymieńmy Aleję 700-lecia, stanowiącą pomnik 700-letniego jubileuszu grodu Kopernika, dalej ulicę Wały. Szczytem zaś toruńskiej techniki drogowej — **to ul. Traugutta, wspaniała strada - bulwar nad stokami wiślanymi,** łącząca Śródmieście z Jakubskim Przedmieściem. Jest ona celem licznych wycieczek turystycznych zwłaszcza, że stamtąd roztacza się niezapomniany widok na Wisłę i jej urocze brzegi.

Stolica Pomorza przoduje również chlubnie w dziedzinie innego zagadnienia urbanistycznego, mianowicie **zabudowy.** W miejscach niezwykle idealnych ze względów zdrowotnych, powstały **planowo i estetycznie zabudowane nowoczesne osiedla A. i B.** Tutaj można czerpać wzory do planowania pięknych osiedli miejskich.

Współczesny Toruń zrobił również walny krok naprzód ku stworzeniu **nowoczesnych osiedli robotniczych,** przeznaczając tereny dla budownictwa socjalnego w okolicach najbardziej przydatnych do uprawiania ogródkarstwa działkowego, tak popularnego w sferach robotniczych.

Obok Starego Torunia rośnie harmonijny kształt nowoczesnego.

Toruń jest obok Gdyni miastem na Pomorzu o najsilniejszym ruchu inwestycyjnym. **Co roku przybywają tu nowe objekty nie tylko pożyteczne, ale bardzo ciekawe pod względem estetyki i rozwiązań urbanistycznych. Nie dziwota, wszak Toruń sposobi się do roli stolicy Wielkiego Pomorza.**

To też gród Kopernika coraz tłumniej odwiedzany bywa przez turystów i ludzi, **ciekawych poznać nie tylko wspaniałe zabytki tego miasta, jego przeszłość, pełną chwały i sławy, ale także swoiste piękno jego współczesnych urządzeń.**

Bank Polski w sierpniu

W sierpniu rb. zapas złota w Banku Polskim powiększył się o 2,6 miln. zł. do 429,4 miln. zł., a stan pieniędzy zagranicznych i dewiz wzrósł o 2,1 miln. do 32,0 miln. złotych.

Portfel wekslowy wzrósł o 6,5 miln. do 536,5 miln., portfel zaś zdyskontowanych biletów skarbowych powiększył się o 0,8 miln. do 49,4 miln. zł. i stan pożyczek zabezpieczonych zastawami zwiększył się o 0,7 miln. do 26,2 miln. zł. W rezultacie ogólna suma wykorzystanych kredytów zwiększyła się o 8,0 miln. do 612,1 miln. zł.

Zapas polskich monet srebrnych i bilonu wzrósł o 3,6 milionów do 24,9 milionów złotych. Natychmiast płatne zobowiązania uległy zwiększeniu o 18,5 miln. do 248,7 miln. złotych.

Obieg biletów bankowych powiększył się o 1,8 milionów do 1.020,8 milionów złotych. Pokrycie złotem wynosi na 31 sierpnia 36,72 procent.

Wzrost obrotów handlowych brazylijskich

Brazylia i Czechosłowacja podjęły ostatnio akcję, zmierzającą do zwiększenia wzajemnych obrotów towarowych. Jednym z pierwszych posunięć jest uruchomienie w Pradze stałej wystawy próbek i wzorów produkcji brazylijskiej oraz specjalnego biura informacyjnego. Instytucja ta jest pierwszą tego rodzaju placówką krajów Ameryki Łacińskiej w państwach naddunajskich.

Nadmienić należy, że obroty pomiędzy obu krajami w pierwszej połowie r. b. uległy wydatnemu zwiększeniu. Przywóz brazylijski do Czechosłowacji przekroczył 77 milionów koron, co oznacza wzrost o 100%. Również i wywóz czeskosłowacki doznał wydatnego zwiększenia i osiągnął 40 milionów koron.

Najsilniej zwiększył się przywóz bawełny brazylijskiej, której Czechosłowacja zakupiła za przeszło 22 miliony koron, a więc 10-krotnie więcej, aniżeli w pierwszym półroczu r. ub. Również i zakupy wełny, które wyniosły w r. b. około 7 milionów koron, zwiększyły się 3-krotnie. Eksport czeski do Brazylii obejmuje poza maszynami, artykuły włókiennicze, a w głównej mierze wyroby lniane.

Polska wycieczka gospodarcza do Holandii

Zainicjowana przez izbę handlową polsko - holenderską w Warszawie wycieczka polskich sfer gospodarczych do Holandii dojdzie ostatecznie do skutku. W wycieczce uczestniczyć będzie ogółem 9 przedstawicieli zarówno sfer eksporterskich, jak i importerskich.

W programie pobytu w Holandii w okresie od 12—20 bm. przewidziane jest m. in. zwiedzenie Targów w Utrechcie, poza tym przedstawiciele polskich sfer gospodarczych przyjmowani będą w Amsterdamie, Rotterdamie i Hadze.

Ameryka więcej sprowadza niż wywozi

Ujemny bilans handlowy po raz pierwszy od 50 lat

Waszyngton, (PAT). W roku bieżącym, po raz pierwszy od lat 50-ciu, St. Zjednoczone będą miały ujemny bilans handlowy.

Import do St. Zjednoczonych za okres pierwszych 6-ciu miesięcy rb. wyniósł 1,683 miln dol., eksport zaś 1.536 miln. dol. zmniejszy się prawdopodobnie w drugim półroczu, a to ze względu na podjęcie eksportu produktów rolnych.

Telegramy w kilku wierszach

— **ARESZTOWANIE DYREKTORA BANKU. OSTRÓW.** Na polecenie władz śledczych aresztowany został b. dyrektor Kasy Pożyczkowej Marjan Skrzetuski. Bliższe szczegóły trzymane są narazie w tajemnicy.

— **TRAGICZNY ZGON ZNANEJ TATERNICZKI. ZAKOPANE.** Onegdaj w godzinach południowych nad Morskim Okiem przy wejściu na szczyt Cubryny, naskutek poślizgnięcia się, spadła w przepaść, głębokości około 80 m. znana taterniczka i alpinistka angielska p. Ruth Halle. Na pomoc pośpieszyli towarzyszący jej taternicy Witold Parysowski, członek ochotniczego pogotowia ratunkowego tatrzańskiego i Zdzisław Dąbrowski członek klubu wysokogórskiego, jednakże Ruth Halle, na skutek odniesionych ran, już nie żyła. Nast. dnia o świcie na miejsce tragicznego wypadku pośpieszyła grupa tatrzańskiego ochotniczego pogotowia ratunkowego celem zniesienia zwłok do schroniska przy Morskim Oku.

— **BEZDOMNI UZYSKALI MIESZKANIA. KALISZ.** Staraniem prezydenta miasta Bujnickiego wszystkie bezdomne rodziny zamieszkałe dotąd na t. zw. „Starówce" umieszczone zostały w specjalnie dla nich wynajętym budynku. W ten sposób bezrobotni wydobyli się nareszcie z nor, które dotąd zamieszkiwali.

— **POŻAR STRAWIŁ 5 GOSPODARSTW. ŁÓDŹ.** We wsi Proboszczowice pow. turecki w zagrodzie gospodarza Sanieckiego wybuchł pożar, który zniszczył doszczętnie 5 gospodarstw wraz ze zbiorami i inwentarzem. Straty obliczają na ponad 50 tys. zł.

— **MILION ZŁOTYCH NA ROBOTY DROGOWE. BRZEŚĆ N. B.** Wojewódzkie biuro Funduszu Pracy opracowało plan robót na Polesiu na rok 1938-39. Z robót drogowych przewiduje się wykończenie budowy szosy Brześć—Pińsk, kosztem jednego miliona zł. Przewidziane są również roboty drogowe na terenie wszystkich powiatów województwa poleskiego.

— **KLĘSKA POŻARÓW. PIŃSK.** Wsie poleskie prawie codziennie nawiedzają pożary. Onegdaj we wsi Perekały, pow. pińskiego z nieustalonej przyczyny spalił się dom mieszkalny oraz zboże i sprzęty domowe Bazylego Udrejczuka.

We wsi Rzeczyca spaliła się stodoła, 2 chlewy, dom mieszkalny i tegoroczny zbiór zboża Piotra Paleja.

We wsi Wyżłowicze gm. żabczyckiej spaliło się kilkanaście zabudowań wraz z tegorocznymi zbiorami.

— **STRAJKU POWSZECHNEGO NIE BĘDZIE. BIAŁYSTOK.** Strajk w fabryce Cytrona w Supraślu, który objął 720 robotników, został zlikwidowany przez podpisanie protokółu, ustalającego nowy sposób i porządek zatrudnienia w niektórych działach fabryki. Wobec zlikwidowania zatargu proklamowany przez delegatów fabrycznych strajk powszechny w przemyśle włókienniczym jest odwołany.

Z zagadnień urbanistyki

Tak dużo się u nas mówi o „nowoczesnej urbanistyce“ i to z miną, z jaką prawdopodobnie w 1492 roku mówiono na dworze hiszpańskim o odkryciu Ameryki, że już prawie cały ogół pozwolił sobie wmówić, że owo nowe słowo oznacza istotnie coś, czego jeszcze nie było. Do tej masowej sugestii niewątpliwie przyczyniło się to, że od niedawna zaczęto się posługiwać nowym terminem „urbanistyka“, bardzo coprawda wygodnym, zastępującym określenie trochę przyciężkie: **nauka o budowie miast.**

Otóż nauka nie ze wszystkiem jest nową. Że budowa miast nie może zależeć od przypadku ani kaprysu, ale odbywać się musi **według z góry ustalonych zasad,** wiedziano już w odległej starożytności, w Babilonii i Egipcie. Miasto Kahum pobudowano w Egipcie na 3000 lat przed Chrystusem dla robotników, zatrudnionych przy budowie piramid, ściśle według planu racjonalnie opracowanego — a później w Grecji i Rzymie budowano miasta według ustalonych zasad **z uwzględnieniem potrzeb komunikacji, higieny i estetyki.**

Miasta nasze średniowieczne, jak Kraków, Poznań, Toruń, Warszawa, wskazują na to, że i u nas celowej budowie miast poświęcano bardzo wiele uwagi, uwzględniając **konieczność ich obrony, ich potrzeby utylitarne, a niemniej i wymaganie estetyczne.**
ne.

Epoka renesansu wniosła nowe idee do rozbudowy miast, wprowadza piękno zdecydowanie ujętych prostokątnych placów — barok znowuż rozszerzył żywość i pogłębił radość szerokiej przestrzeni — aż wreszcie wiek 19-ty, który w pierwszej swej połowie był widownią bezustannych rewolucyj, różniczkujących społeczeństwa, skutkiem czego zatraciły się jednolite dążności, wiek ten zaznaczył się zastojem, upadkiem architektury a równocześnie wstrzymał rozwój naukowego, celowego rozwiązywania zagadnień budowy miast.

A przecież właśnie w wieku 19-tym ogromny i gwałtowny rozwój przemysłu spowodował gromadny napływ ludności do miast, które rozrastały się jak nigdy przed tym. W Niemczech zwłaszcza po zwycięskiej wojnie po roku 1870, nastały t. zw. **„Gruenderjahre“,** z chlubą jeszcze dziś przez staruszków niemieckich wspominane, budowano gwałtownie, pospiesznie, a bezmyślnie i bezplanowo.

Orgie święciła wówczas niesumienna spekulacja gruntami, wyzyskująca parcele budowlane do ostateczności, i wówczas to powstawały **domy mieszkalne koszarowe, wielopiętrowe, o podwórzach studziennych, urągające pojęciom higieny, wąskie i bezładne ulice bez słońca, wreszcie całe dzielnice miast ogromne, a ciasne i niezdrowe.**

Dzisiaj wprost nam ludziom nowoczesnym — przecież ogromnie lubimy to określenie! — pojąć trudno, że właśnie w czasie kiedy rozwój liczebny miast dosięgał nieznanych przedtem szczytów, zapomnieliśmy o racjonalnych zasadach rozbudowy miast.

A jednak było tak, i było to skutkiem zbyt gwałtownego tempa rozwoju, który w porywie swoim zerwał wszelkie tamy, podeptał wszystkie zdobycze minionych stuleci — podeptał ducha architektury i wszelkie racjonalne zasady budowania.

W końcu przecież upomniało się o swoje prawa — **życie.** Jak zwykle. Bo życia zabić nie można, nawet spekulacją. Pieniądz nie jest wszystkim. Zaczęły się pojawiać nowe myśli, nowe prądy — a właściwie zmartwychwstawać dawne, uśpione.

Ukazuje się w Wiedniu w r. 1889 książka Camilla Sittego o **„Budowie miast na podstawach artystycznych“,** a potem wkrótce rozpoczyna się coraz żywszy ruch w dziedzinie myśli i doświadczenia ludzkiego, zmierzający ku ulepszeniu i **głębszemu ujmowaniu zadań budowy mieszkań ludzkich i budowy miast.**

Rośnie zwolna literatura przedmiotu, przyczyniająca się do popularyzowania zdrowych idei, urządzają się wystawy specjalne po różnych miastach Europy — aż wreszcie do potężnego rozwoju zmartwychwstałej, odrodzonej nauki o budowie miast daje gwałtowny impuls — rzecz pozornie dziwna — **wojna światowa,** która w gruzy zamieniła wielkie i małe osiedla ludzkie — na to właśnie, by na tych gruzach nowe **powstało życie.**

Odrodzona urbanistyka na tych gruzach znalazła odrazu ogromne pole doświadczalne, i dzięki temu osiągnęła szybki i gwałtowny rozwój.

A równocześnie rozwijają się nowe myśli w architekturze, w oparciu o nowe materiały budowlane, **beton, żelazo, stal i szkło** — i tak podnosi się na nowo linia rozwoju — klęska i upadek 19-tego wieku przekreślone.

Dom, ulica, miasto, oto są punkty zaczepienia dla pracy ludzkiej; muszą one być uporządkowane, inaczej podkopują one fundamentalne zasady, będące osią naszego istnienia. Słowa te, wypowiedziane przez Le Corbusier, znanego propagatora nowoczesnej architektury i urbanistyki, ujmują zasadniczo program tej odrodzonej gałęzi wiedzy i twórczości ludzkiej.

Urbanistyka łączy niemal wszystkie gałęzie wiedzy ludzkiej, techniki i sztuki w jedną harmonijną całość. Jest ona splotem całego szeregu zagadnień, które wymagają ścisłego ujęcia i szerokiego uwzględnienia przy budowie miast i wogóle osiedli ludzkich.

Pierwszym takim zagadnieniem jest sprawa **komunikacji,** która stawia wymagania wprost olbrzymie w porównaniu z ubiegłymi wiekami; nie znały one kolei żelaznych, ani, co może jeszcze donioślejsze, automobili.

Kardynalnym warunkiem rozwoju miasta jest dobre położenie sieci dróg komunikacyjnych, a więc **szlaków dalekobieżnych,** łączących miasta między sobą, czy to dróg wodnych, czy linii kolejowych, czy głównych traktów dróg bitych, oraz ulic umożliwiających komunikację wewnątrz miasta. Należyte rozmieszczenie dworców kolejowych, osobowych i towarowych, często decyduje o normalnym rozwoju miasta.

Rozwiązanie arterii ulic, stanowienie o ich trasie, kierunku, szerokości, odpowiednie rozmieszczenie placów, itd. wszystko to są problemy niezmiernie ważne, stanowiące obszerną gałąź w dziedzinie budowy miast, i wymagają gruntownych rozważań i studiów, dokonanych przez wybitnych fachowców, przy czym jedynie decydującym winien być wzgląd na dobro miasta — a nie interes jednostki.

Dalsze zagadnienie stanowi **sama zabudowa miasta,** i tutaj wchodzą w rachubę najrozmaitsze czynniki, **gospodarcze, zdrowotne i estetyczne.** Naturalny rozwój miast wytworzył podział na dzielnice mieszkalne, handlowe i przemysłowe, co powoduje oczywiście różnorodność w systemie zabudowania ulic, które może być zwarte, zgrupowane i otwarte.

Uwzględniając charakter poszczególnych dzielnic, urbanista winien przewidzieć racjonalne rozmieszczenie gmachów użyteczności publicznej, a nie pozostawiać tego ważnego dla rozwoju miasta zagadnienia przypadkowi. Błędy pod tym względem popełniane długo potem nie dają się naprawić. Niesłychanie ważny w rozwoju miasta problem, i nieraz bardzo trudny do rozwiązania, stanowi **kwestia budowy mieszkań.** Wysokość domów mieszkalnych, stosunek przestrzeni zabudowanej do niezabudowanej, wzajemna odległość budynków, szerokość ulic, naświetlenie ulic i domów przez słońce, wszystko to są kwestie niezmiernie doniosłe, które jednak na tym miejscu ze względów zrozumiałych mogę tylko zlekka dotykać, zresztą grube i poważne tomy wydrukowano na owe doniosłe i poważne tematy.

Ogromnie również ważne zagadnienie stanowi zabudowanie miasta **według zasad zdrowotności.** Przestrzeń, powietrze, światło słoneczne, woda, kanalizacja, ogrody, parki, zieleńce, ośrodki sportowe, oto cały szereg słów z których każde samo w sobie stanowi oddzielny, a ogromnie ważny problem. Oprócz ogrodów wewnątrz miast niezmiernie doniosłą rolę dla zdrowia jego mieszkańców odgrywa otoczenie miasta.

Dlatego też racjonalna urbanistyka wymaga szanowania lasów i ogrodów w otoczeniu miasta, a gdzie ich nie ma, należy je zakładać.

Wreszcie, jak to już jest u nas — utartym zwyczajem, wśród wszystkich wymogów urbanistycznych na ostatnim miejscu wymieniam — piękno miasta!

Można zastanawiać się nad tym, dlaczego u nas piękno stawia się na szarym końcu, jako rzecz niekonieczną, rzecz zbytku. Możnaby na obronę problemu piękna miasta wyliczyć wszystkie te miasta, które swoją egzystencję budują dzisiaj na fakcie że je w zamierzłych wiekach przodkowie pobudowali pięknie, i dzisiaj miasta te żyją przeważnie z ciekawych etranżerów żądnych wrażeń turystów.

Przecież Wenecja, ongiś królowa Adriatyku, dumna i potężna, której okręty handlowe opływały świat cały, przynosząc jej niezmierzone bogactwa — dzisiaj żyje może tylko dlatego że jest piękna!

Jednak porzućmy te rozważania. Piękno, tak samo jak życie, zabić się nie da. A już specjalnie w urbanistyce, i chociaż kroczy ono na końcu, ale kroczy jako triumfator wyniosły.

A dlaczego?

Zupełnie prosta przyczyna: **jeżeli w bu- wymagania życiowe, gospodarcze, użytecz- dowie miasta uwzględni się jego wszystkie ne, racjonalne, zdrowotne, wtenczas ostatecznym razultatem tych rozumnych wysiłków będzie — piękno!**

Oczywiście warunek, żeby te wszystkie wysiłki były szczere, i by każdy, kto ma zaszczyt współpracować w tych wielkich zadaniach, których perspektywą jest wieczność, dobywał ze siebie szczerze i rzetelnie wszystkich sił swoich dla dobra ogółu.

Wtenczas ujawni się odwieczna prawda, że piękno nie potrzebuje specjalnego popierania, bo ono jest wieczne, jak wiecznym jest życie, i zawsze pójdzie z życiem w parze, jak to ongiś pięknie wyraził Norwid:

„Co użyteczne, nigdy nie jest samo,
I piękno wchodzi, nie pytając, bramą“.

Kazimierz Ulatowski

Katolicka myśl społeczna

przyjmuje ingerencję państwa jako element realizacji sprawiedliwości społecznej

Czwarty dzień obrad III-go Studium Katolickiego

Wczorajsze przedpołudniowe obrady Studium Katolickiego zaszczycili swą obecnością: nuncjusz Apostolski JE. ks. arcybiskup Filip Cortesi, JE. ks. biskup Adamski, Gawlina i Szlagowski.

Na posiedzeniu sekcji zagadnień społecznych referat pt. „Granice polityki społecznej“ wygłosił mgr. Leon Gałka (Poznań).

Polityka społeczna — mówił prelegent — **to ingerencja państwa w stosunki społeczno - gospodarcze, regulowanie układu sił między pracodawcą i pracobiorcą w chwili, gdy ten ostatni narażony jest na niesprawiedliwość.** Nie jest oczywiście ta polityka mile widziana w kapitalistycznym ustroju liberalnym, opartym na wolnej grze interesów; przesadnie stosowana jest w doktrynach totalnych.

Katolicka myśl społeczna przyjmuje ingerencję państwa jako element realizacji sprawiedliwości społecznej. Ale przeczy temu, by polityka społeczna była jednym i **wyłącznym czynnikiem uzdrowienia ustroju społecznego.**

Tematem następnego referatu dyr. M. Manteufla były „Problemy polskiego stanu średniego“. Prelegent podkreślił wrodzoną niechęć polskiego narodu o tradycjach rycerskich do „łokcia i miary“ i scharakteryzował chorobliwy stan panujący w tej dziedzinie życia społecznego w Polsce.

Prelegent widzi skuteczny środek należytego zorganizowania polskiego stanu średniego we wprowadzeniu ustroju **stanowo-zawodowego** to jest korporacyjnego, tym bardziej, że powstaje **nowy problem konieczności pogodzenia ruchu spółdzielczego z samodzielnymi, drobnymi warsztatami pracy.**

Znaczenie bezprocentowego kredytu dla istniejących placówek gospodarczych i młodzieży wstępującej w życie, znalazło doskonałe podkreślenie w rzeczowej dyskusji ze strony zarówno mówców-znawców życia gospodarczego, jak i przedstawicieli **polskiego stanu średniego.**

Wielkie dni Grudziądza

O zbratanie chęci przysłużenia się miastu

Mówi się wiele i pisze o „Dniach Propagandy Estetyki Miast", urządzanych z okazji 75 rocznicy istnienia Tow. Upiększ. Miasta Grudziądza.

Ze wszystkich województw wpłynęły zgłoszenia przyjazdu do Grudziądza, który, — jak żadne inne miasto — ogłasza „Dniami Propagandy Estetyki Miast" za-

Józef Włodek, prezydent m. Grudziądza.

powiedź przyszłego, wielkiego sojuszu ludzi intelektu i kultury; sojuszu mieszkańców miast, pragnących na całym obszarze państwa podjąć z władzami wzmożoną akcję upiększania miast.

Pierwszy raz w Polsce organizowane są „Dni Propagandy Estetyki Miast", pierwszym też będzie Grudziądz, który sprasza z wszystkich stron ludzi jakby na sejm, wskazujący potrzebę zatroszczenia się mieszkańców wyglądem miast Rzeczypospolitej.

Poseł na Sejm RP. mgr. Stanisław Michałowski, wiceprez. m. Grudziądza.

Grudziądz zainteresował Polskę swą inicjatywą, tu też zechcą przyjezdni oglądać dowody, potwierdzające przodownictwo miasta w głoszeniu haseł o estetyce miast.

Program „Dni Estetyki" przewiduje pochody, obrady, pokazy, imprezy, korso kwiatowe wozów dekoracyjnych koncerty, premiowania i t. d., lecz w powodzi tylu przygotowanych atrakcyj zwrócić pragnę uwagę na ogród ozdobny przy Trynce, uchodzący w Grudziądzu za miluchny fragment zdobniczości miasta. W tym zamkniętym od kilku dni ogrodzie urządzają inicjatorzy roku jubileuszowego T-wa Upiększania Miasta pokaz roślin ,wypielęgnowanych w domach przez amatorów i miłośników kwiecia.

Nie tak dawno obchodzono na innej ziemi bardzo wzniosłą uroczystość. Otóż w argentyńskiej miejscowości La Plata zorganizowano wystawę kwiatów pochodzących z 45 państw kuli ziemskiej w ten sposób, że urządzono — jak pisze prof. Piotr Hoser — „Ogród pokoju". Rośliny umieszczone w tym ogrodzie - pokoju symbolizują braterstwo narodów.

Polska zgłaszając akces weszła do ogrodu pokoju wspaniałymi makami, malwą i **bratkami**, które najbardziej wdzięcznie obrazują braterstwo.

I otóż grudziądzki pokaz roślin przyrównać można do braterstwa mieszkańców miasta, braterstwa zgodnej woli współżycia i pracy produktywnej w tym czasie, gdy o wysiłek ludzkiej zaradności i twórczości woła dzisiejsza rzeczywistość.

Proszę uprzejmie zwiedzać ten ogród.

Proszę Kierownictwa Szkół o oprowadzenie po tym buduarze piękna kwiatowego dziatwę szkolną, by w zespole roślin znaleźć mogła skojarzoną okazami palm i innych roślin symonfię współżycia, zbratanego w podziwie dla darów przyrody.

Podoba mi się ogromnie wyraz pokoju, wyraz braterstwo, gdyż oba tak kojąco oddziaływują w każdej sytuacji życiowej; myślę też, że te „Dni Propagandy Estetyki Miast" staną się również wykładnikiem zbratanej chęci przysłużenia się Grudziądzowi w sensie wspólnej dbałości o jego szatę.

S. Wodwud.

Inspektor ogrodów miejskich w Grudziądzu Stefan Wodwud, prezes Tow. Upiększenia Miasta.

Miastu i kwiatom Grudziądza

W prastarych murach Twa przeszłość zamknięta
W murach spowitych dziś w zieleni sploty
W tę wiecznie żywą zieleń — co pamięta
Historii Twojej upadki i wzloty
Dzisiaj z kryzysem borykasz się śmiele
Przez kwiaty swoje grodzie wiecznie młody
I choć straciłeś już atutów wiele
Masz mocny atut — przepiękne ogrody
Więc niech w ich kwieciu Twa przeszłość się wznowi
I ta „szczęśliwa" zajaśnieje z gwiazd
Przez piękno — przyszłość dając Grudziądzowi
W „Dniach Propagandy Estetyki Miast"

Piękne owoce współpracy

czynnika obywatelskiego z administracją miejską w dziedzinie estetyki miasta

75-lecie Towarzystwa Upiększenia Miasta Grudziądza

Ogólno-polskie **„Dni propagandy estetyki miast"**, rozpoczynające się dnia 10 bm. zorganizowało **Towarzystwo Upiększenia Miasta w Grudziądzu z okazji 75-letniego jubileuszu swego istnienia.** Wskutek tego nie od rzeczy będzie przedstawienie historii tego zasłużonego około zewnętrznego wyglądu swego miasta towarzystwa.

Od początku istnienia Tow. Upiększenia Miasta Grudziądza t. j. od roku 1862 przyświecały temu zrzeszeniu powtarzane na zebraniach i umiejętnie w prasie wznawiane hasła: **upiększenia Góry Zamkowej, otoczenia opieką rezerwatu przyrody lasu garnizonowego, położonego na wzgórzach dyluwialnych między Grudziądzem a cytadelą Mestwina, jak też uporządkowanie stromych zboczy nadwiślańskich, na których osiadłe przez mnogie wieki śpichrze — najwspanialszą rzeźbą udostojniły miasto.**

W pierwszym ćwierćwieczu T-wa wydano ogółem 2113 talarów i 11.200 mk. przeznaczając różne dotacje na opłacanie ogrodnika, stróża i robotników zatrudnionych przy zakładaniu dróg spacerowych, kupno ławek, tablic ostrzegawczych, budowanie ogrodzeń i obsadzenie płaszczyzn drzewami oraz krzewami. Były to czasy, gdy dozorca parkowy zadowalniał się miesięcznym wynagrodzeniem w wys. **2 talarów i 20 srebrników.**

W następnym ćwierćwieczu wydatkowano ogółem 63.962 mk., łożąc różne kwoty na przyozdabianie Strzemięcina, Góry Zamkowej i lasu miejskiego (obecnego parku).

Czytamy w sprawozdaniach, że na koszt T-wa zakładano drogi, odnowiono w Strzemięcinie werandę z której **rozkoszowano się widokiem Wisły;** że sprawiono wielką ilość drzew ozdobnych, przeznaczonych na upiększenie brzegów Trynki, połączono ruiny zamczyska krzyżackiego Góry Zamkowej dobudową mostku kamiennego, zadecydowano o zadrzewieniu terenu przed więzieniem karnym, wybudowano schody dla zboczy Góry Zamkowej, zapoczątkowano budowę studni u podnóży baszty i t. d.

Dnia 18. 12. 1875 r. powzięto jednogłośną uchwałę poczynienia starań o nabycie przez władze miasta Góry Zamkowej. Ta uchwała zatwierdzona decyzją ówczesnych gospodarzy Grudziądza sprawiła, **że Góra Zamkowa przeszła na własność miasta.**

W trzecim ćwierćwieczu istnienia Towarzystwa rozchodowano do 1920 roku włącznie 46.000 mk., zużytych na obramowanie trawników w parku i ulicach miasta żelaznymi ogrodzeniami, wysadzenie tysięcy drzew i krzewów, tarasowanie zboczy wiślanych i t. p.

Przypomnieć należy, że w 1865 r. uchwalono zwrócić się do władz miejskich Grudziądza z propozycją **uporządkowania lasu miejskiego, przerobionego później na ogród publiczny.** Osobna komisja parkowa wybrana z grona członków zarządu otrzymała z kasy T-wa dwieście talarów, przeznaczonych na rozpoczęcie prac parkowych.

W czasie wojny światowej działalność Towarzystwa Upiększenia Miasta Grudziądza prawie zamiera.

W roku 1922 Towarzystwo **polszczy się,** uchwalając polski statut. Od tej chwili organizacja wchodzi w nowy okres ruchliwej pracy. Odtąd z każdym rokiem narastały trwałe przykłady umiejętnej zaradności w sposobie realizowania projektów, związanych z upiększeniem miasta.

Grudziądz — stolica przemysłu pomorskiego — zacierając w tempie przyspieszonym ślady zaborczości — kraśnieje barwami tysięcy balkonów, okien i ogródków przyozdabianych kwieciem.

Przeprowadzana każdego roku przez Tow. Upiększenia Miasta rejestracja ozdób kwiatowych domów i ogrodów, — wprowadza nieznane do 1920 roku powszechne przystrajanie miasta roślinnością.

Ogłaszane **konkursy premiowania ozdób kwiatowych** pomnażają do tego stopnia liczbę miłośników kwiecia, że w jubileuszowym roku istnienia Towarzystwa Grudziądz wykazuje 1504 balkony i 2016 okień budynków mieszkalnych, przystrojonych kwitnącymi roślinami.

Nowowybudowany basen pływacki

T-wo, propagujące ukwiecenie Grudziądza, nie skąpi funduszów na zakup dyplomów, palm i innych upominków, przeznaczanych dla tych mieszkańców, którzy przez przystrajanie miasta kwiatami, wnoszą w mury prastarego grodu nadwiślańskiego tak cenną w życiu atmosferę miłego nastroju.

Na potwierdzenie prawdziwości tych słów wystarczy nadmienić, że wyróżniono dotychczas nagrodami za kwiatowe dekoracje Grudziądza **ogółem 2507 posiadaczy balkonów, okien lub ogródków.**

Wiążąc kolejność rezultatów osiągniętych w tym czasie, wypada wspomnąć o powstawaniu **nowych ogrodów spacerowych, zakładanych z inicjatywy Towarzystwa.**

Grudziądz posiada **wielkie przestrzenie zieleni przedwojennego parku;** jednakże za czasów polskiej administracji powstają boiska sportowe, ogrody działkowe i osiedla ogródkowe dla bezrobotnych; stare cmentarze ewang. i katolicki zamieniają się na park spacerowy i **ogród dziecięcy,** zakłada się **okazałe aleje,** ulice nowych dzielnic okala pasami trawnikowymi, buduje **planty przy Trynce,** a nieużytki przecinające ul. gen. Bema i Sobieskiego przemieniają na najpiękniejszy w Grudziądzu **ogród ozdobno-dendrologiczny.**

W tym czasie wzrasta drzewostan ulic, powstaje **brodziarnia wodna dla dzieci, ogrody dziecięce** otrzymują wodociągi, karuzele, huśtawki, itp.

T-wo Upiększenia Miasta Grudziądza uczestniczy we wszystkich przeobrażeniach miasta, przeznaczając każdego **roku** wpływy kasowe (4.000 zł.) osiągane **z składek członkowskich, dzierżawy realności T-wa i darów pieniężnych instytucyj oraz obywateli miasta.**

75-letnie dzieje Towarzystwa Upiększenia Miasta Grudziądza świadczą o tym, **jakie wspaniałe owoce wydaje współdziałanie czynnika obywatelskiego z administracją miejską w dziedzinie estetyki miasta.**

Nowourządzony park botaniczny nad Tryną w Grudziądzu.

Grudziądz przoduje w akcji ogródków działkowych

Cztery typy ogródków: mieszczański, fabryczno-robotniczy, lokatorsko-działkowy i osiedle ogródków i domków dla bezrobotnych

Mieliśmy na Pomorzu podczas panowania zaborców **trzy kompleksy ogródków działkowych,** a mianowicie: dwie kolonie w Grudziądzu z ogródkami typu fabryczno-robotniczego oraz mieszczańskiego, ponadto jedna kolonia w Tczewie, w której rzemieślnicy, urzędnicy i kupcy posiadali swe działki.

Najstarszą na Pomorzu kolonię ogródków działkowych typu mieszczańskiego posiada Tczew, gdyż tam już w roku 1908 powstało Towarzystwo Ogródków Familijnych, posiadające do dnia dzisiejszego działki ogródkowe.

O jeden rok młodszem jest grudziądzkie **Towarzystwo Ogródków Działkowych i Kąpieli Słonecznych.**

Wymienione Towarzystwo i ogródki działkowe typu mieszczańskiego założone zostały w roku 1909.

W dziesięć lat później powstała w Grudziądzu druga osada działek ogrodowych typu fabryczno-robotniczego, należąca do zakładów przemysłowych „Unii". W roku 1918 dodało miasto akcjonariuszom „Unii" teren 64-morgowy, na którym powstały działki.

W pierwszych latach niepodległości nie zwracano uwagi na pożyteczność istnienia ogródków działkowych w Polsce.

Na Pomorzu jedynie Grudziądz zdołał w dniu 2 sierpnia 1929 roku założyć trzecie z rzędu **Tow. Ogródków Działkowych im. T. Kościuszki,** posiadające obecnie 180 działek od 400—600 metrów kwadratowych przestrzeni.

Akcji zakładania ogródków działkowych w województwie pomorskim, przewodzi Grudziądz przez dalsze powstanie ogródków **typu lokatorsko-działkowego** Towarzystwa im. K. Marcinkowskiego oraz założenie Pierwszego Miejskiego Osiedla Ogródków Działkowych i domków dla bezrobotnych.

Dzielimy ogródki działkowe na 4 typy jak n. p.: **mieszczański** (urzędnicy, kupcy, rzemieślnicy); **fabryczno-robotniczy** (Unia), lokatorsko-działkowy (w najbliższym sąsiedztwie bloków mieszkalnych) oraz **osiedle ogródków i domków mieszkalnych dla bezrobotnych.**

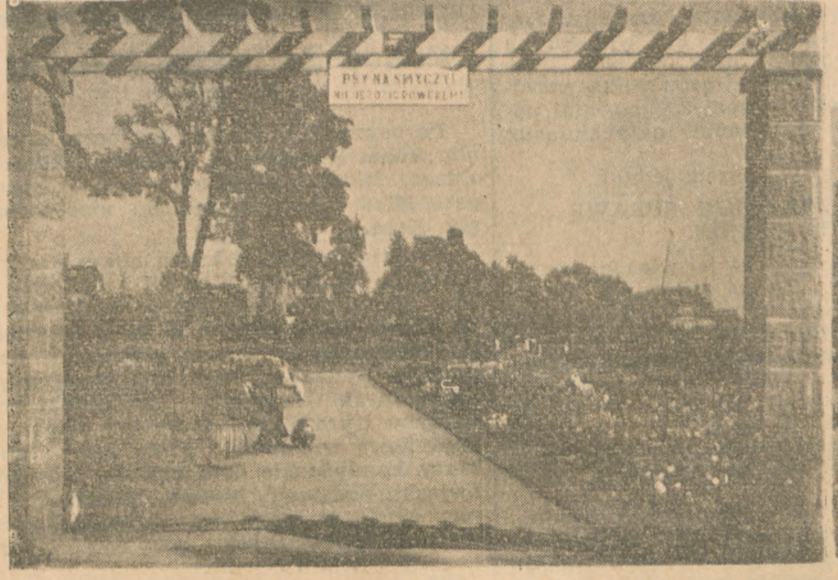
Do pierwszego typu (mieszczańskiego) wliczamy ogrody działkowe: 1) Tow. Ogródków Działkowych i Kąpieli Słonecznych w Grudziądzu. 2) Tow. Ogródków Działkowych im. T. Kościuszki w Grudziądzu. Do drugiego typu (fabryczno-robotniczego) przydzielamy ogródki działkowe Tow. Ogródków Działkowych przy „Unii" w Grudziądzu. Do trzeciego typu (lokatorsko-działkowego) włączamy działki Tow. Ogródków Działkowych im. K. Marcinkowskiego w Grudziądzu. Do czwartego typu (osiedle ogródków i domów dla bezrobotnych) należą ogrody 3 Miejskich Osiedli i Domków w Grudziądzu.

Prócz wyżej wymienionych ogródków posiada Grudziądz **osadę parcel.** oddanych najbiedniejszym pod uprawę kartofli. Ta osada posiada 170 parcel po 300 metrów kwadratowych na obszarze 25 mórg ziemi.

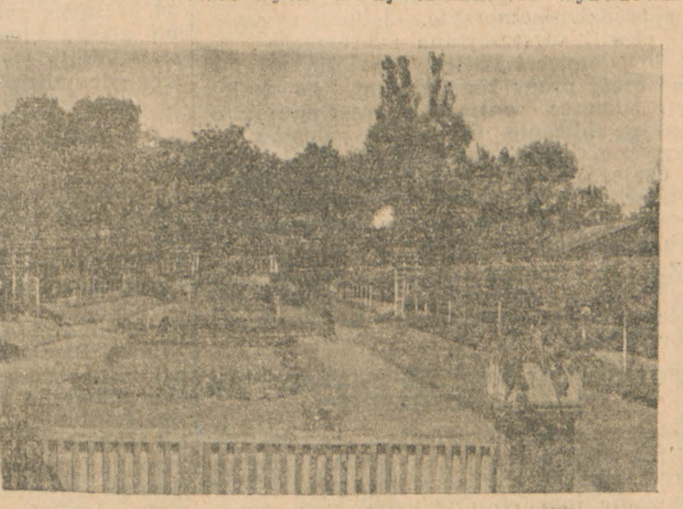
Aby mieć pogląd na stan wyposażeniowy poszczególnych kompleksów działkowych, podaję najważniejsze zestawienia dot. obszaru ziemi, ilości altan, drzew itp. itp.

1. **Towarzystwo Ogródków Działkowych i Kąpieli Słonecznych w Grudziądzu** istnieje lat 25, liczy 115 członków, posiada 118 działek od 300—400 metrów kwadratowych ziemi. Wszystkie działki zajmują przestrzeń 20 morgową, wydzierżawioną przez Zarząd Miejski. Działkowiec płaci za 1 metr kw. trzy grosze do Kasy Towarzystwa. Na kolonii znajduje się 108 altan z drzewa i cegieł, ponadto Tow. posiada własny dom. Na terenie kolonii wybudowali dwaj członkowie dwa domy mieszkalne. Na działkach wysadzono 1905 drzew owocowych, 1476 porzeczek oraz 932 agrestów. Ogród jest oparkaniony, posiada kort tenisowy i doprowadzone są do wielu działek wodociągi.

2. **T-wo Ogródków Działk. przy zakładach fabrycznych „Unii" w Grudziądzu.** Istnieje lat 16 — posiada 211 działek od 450 do 900 m² gleby. Cały teren oparkaniony obejmuje przestrzeń 64 morgów. Liczy obecnie 125 członków, w tej liczbie znajduje się 90 bezrobotnych. Członek płaci za 1 m² działki do kasy T-wa jeden grosz. Teren jest własnością „Unii". — Na działkach wysadzono 1400 drzew i 400 krzewów owocowych. Na całym terenie wybudowano 20 altanek z cegieł i 52 altanki z drzewa. T-wo posiada własny mały domek dla stróża.

Widok na ogród botaniczny w Grudziądzu

Ogród róż na plantach nad Trynką w Grudziądzu.

3. **T-wo Ogródków Działk. im. T. Kościuszki w Grudziądzu.** — Istnieje lat 5 — liczy 175 członków, posiada 180 działek od 450—600 m² ziemi. Ogólna przestrzeń wszystkich działek obejmuje obszar 84.343 m² a więc około 33 mórg wydzierżawionych T-wu przez Zarząd Miejski. — Członek płaci za 1 m² działki do Kasy T-wa dwa grosze. Cały teren jest ogrodzony. Na działkach tego T-wa wysadzono 5115 drzew i 8279 krzewów owocowych. Dwaj członkowie wybudowali do swego użytku dwa domy mieszkalne, ponadto na działkach znajdują się 102 altanki z drzewa oraz 6 altan z cegieł. T-wo posiada własną altanę dla zebrań Zarządu.

4. **T-wo Ogródk. Działk. im. K. Marcinkowskiego w Grudziądzu.** Istnieje 3 lata — liczy 29 członków, posiada na wydzierżawionych przez Zarząd Miejski 4 morgach 30 działek o przestrzeni 250 m². Członkowie korzystają z działek bezpłatnie. Na działkach wysadzono 283 drzew i 284 krzewów owocowych. Teren cały posiada ogrodzenie i doprowadzone są wodociągi. Dotychczas zdołano wybudować tylko 4 altanki z drzewa.

5. **Miejskie Osiedle Ogródk. i Domków dla bezrobotnych** w Grudziądzu istnieje od 1. 4. 1934 r. Osiedle położone na 38 morgach ziemi przydzielonej T-wu przez Zarząd Miejski. — Na terenie znajduje się 122 działek o 800 m² przestrzeni. Osiedle liczy 122 działkowców. Dotychczas wybudowano 120 domków. Cały obszar otoczony jest ogrodzeniem z słupów i drutu kolczastego. Członkowie **nic nie płacą za korzystanie z działki.** Ponieważ chodzi o nowe osiedle dla bezrobotnych, przeto ogromna praca ciąży na działkowcach, gdyż trzeba umocnić drogi i urządzać wewnętrzne ogrodzenia.

Współpraca Zw. Młodzieży Ludowej z OZN

Związek Młodzieży Ludowej zgłosił swego czasu, jako jeden z pierwszych, swój akces do Obozu Zjednoczenia Narodowego. Obecnie rozpoczęto już konkretną współpracę na odcinku sektora młodzieżowego. Na kursie, urządzonym przez Związek Młodzieży Ludowej w Suchodole (pow. Krosno, Małopolska), w którym wzięło udział kilkudziesięciu czołowych kierowników Z. M. L. z Małopolski, wykładali członkowie sztabu Związku Młodej Polski z Warszawy.

„Na ekranie tygodnia"

nasz stały tygodniowy felieton z powodu nawału materiału związanego z ogólnopolskimi „Dniami Propagandy Estetyki Miast" i tym samym brakiem miejsca odkładamy do przyszłej soboty.

30 pociągów popularnych do Warszawy

W szeregu miast prowincjonalnych utworzone zostały komitety, które zajmują się organizacją wycieczek na Festival sztuki, jaki odbędzie się w Warszawie w dniach od 2 do 10 października rb.

Ogółem wyruszy do Warszawy 30 pociągów specjalnych, z czego 28 pociągów przywiezie turystów na dwudniowy pobyt, 3 pociągi zaś z bliższych okolic Warszawy, na pobyt jednodniowy. W ten sposób w czasie trwania Festivalu codziennie przychodzić będą do Warszawy 2, 3 pociągi, wiozące uczestników wycieczek. Każdy pociąg obliczony jest na 500 pasażerów, a zatem spodziewać się należy, że blisko 15.000 osób z całej Polski przybędzie do stolicy na tegoroczny Festival Sztuki.

Losowanie Pożyczki Inwestycyjnej

W trzecim dniu losowania wygrane padły na numery następujące:

Po 500 zł. na N-ry: 31—5, 53—18, 129—11, 177—
—4, 270—11, 374—41, 451—44, 456—39, 462—42, 563—
41, 607—4, 665—11, 694—11, 797—18, 891—5, 979—11,
999—29, 1004—4, 1014—4, 1115—44, 1148—28, 1139—
18, 1120—42, 1324—4, 1335—29, 1389—5, 1443—28,
1482—41, 1538—41, 1548—29, 1564—5, 1580—18, 1603
—41, 1695—28, 1754—9, 1848—12, 1846—29, 1891—9,
1949—29, 2033—18, 2031—28, 2036—9, 2058—9, 2144—
41, 2179—11, 2187—5, 2169—18, 2206—42, 2511—9,
2593—39, 2595—11, 2733—11, 2783—29, 2857—29, 2894
—29, 2908—28, 2976—44, 2936—28, 3034—4, 3075—9,
3122—41, 3258—44, 3264—18, 3272—39, 3376—18, 3394
—9, 3478—42, 3504—39, 3510—11, 3656—39, 3659—5,
3671—5, 3692—29, 3708—9, 3731—41, 3791—4, 3807—9,
3878—27, 388—39, 3908—4, 3959—5, 4065—39, 4065—
41, 4090—44, 4093—42, 4142—44, 4168—27, 4197—4,
4239—9, 42—9911, 4374—28, 4389—27, 4517—18, 4670—
18, 4718—44, 4748—27, 4798—5, 4801—42, 4855—5,
4943—39, 4997—42, 5052—62, 5098—42, 5033—44, 5038
18, 5057—11, 5074—39, 5098—28, 5146—44, 5170—27,
5211—39, 5228—41, 5263—5, 5289—5, 5359—11, 5419—
11, 5419—41, 5484—28, 5583—29, 5592—29, 5599—42,
5621—4, 5633—27, 5654—41, 5728—27, 5920—28, 5969—
41, 5978—29, 6044—39, 6049—44, 5162—5, 6239—11,
6241—42, 6503—18, 6544—42, 6631—27, 6692—42, 6503
—18, 6544—42, 6631—27, 6692—42, 6503—18, 6544—42,
6631—27, 6692—42, 6709—18, 6794—11, 6823—29, 6855
—42, 6878—5, 6909—39, 6975—5, 6021—4, 7028—9, 7060
—41, 7122—18, 7146—44 7007—39, 7044—27, 7077—42,
7213—18, 7250—44, 7288—4, 7342—18, 7412—4, 7420—
11, 7433—28, 7438—28, 7472—39, 7535—44, 7617—9
7515—28, 7687—44, 7719—18, 7748—18, 7873—42, 7871
—27, 7879—41, 7885—9, 7892—18, 7911—9, 8145—29
8163—18, 8214—4, 8321—39, 8336—18, 8399—4, 8516—
27, 8504—11, 8525—5, 8558—44, 8620—5, 8664—5,
[illegible]—4, 8706—39, 8755—28, 8793—42, 8809—4, 8814—41,
8955—44, 9094—28, 9118—39, 9258—9, 9290—39, 9319—
44, 9349—5, 9556—11, 9651—18, 9688—11, 9726—27,
9807—27, 9872—39, 9877—41, 9921—4, 9996—28, 10026
—18, 10048—29, 10063—41, 10108—29, 10334—27, 10412
—9, 10429—27, 10483—42, 10598—29, 10621—27, 10669—
11, 10685—42, 10736—28, 10753—39, 10879—11, 10903—
18, 10973—44, 11264—28, 11280—11, 11326—28, 11408—
41, 11443—42, 11521—44, 11628—41, 11653—44, 11666—
29, 11679—29, 118824—11, 11905—18, 11928—41, 11944
—27, 11998—29, 12077—33, 12120—4, 12415—42, 12458
—29, 12514—39, 12511—9, 12522—27, 12589—29, 12612
—5, 12656—39, 12785—18, 12988—27, 12995—11, 13095
—27, 13096—11, 13111—9, 13124—5, 13189—41, 13310—
—5, 13342—4, 13373—27, 13381—27, 13371—27, 13537
—29, 13553—9, 13571—41, 13717—41, 13716—29, 13737
—28, 13822—28, 13809—28, 13992—9, 14040—4, 14049
—5, 14047—9, 14062—29, 14079—4, 14056—28, 14277—
28, 14318—9. 14422—41, 14513—18, 14623—29, 14627—
11, 14673—29. 14677—4. 14805—44, 14954—4, 14984—24,
15060—11, 15174—39, 15295—44, 15311—18, 15319—29,
15470—11. 15590—4, 15593—9, 15665—39, 15751—9, 15801
—44, 15812—44. 15890—44, 155991—9, 16092—27, 16095
—28, 16168—29, 16308—27, 16334—28, 16383—39, 16399
—29, 16517—4. 16561—39. 16606—39, 16637—4, 16753—
29, 16766—42, 16794—5, 1874—18, 16901—42, 16908—
41, 16913—18. 16976—4, 17001—41, 17075—44, 17073—
41, 17078—42, 17354—42, 17384—42, 17441—41, 17663—
44, 17735—27. 17819—5, 17820—5, 17861—39, 17991—
11, 18073—28, 18076—29. 18114—41, 18120—42, 18329—
9, 18352—27, 18548—44, 18578—5, 18659—42, 18716—
42, 18700—29. 18720—28. 18748—27, 18860—4, 18872
—4, 18917—4, 18959—39, 18961—42, 19001—39, 19055
—27, 19069—9, 19104—41. 19181—29, 19272—5, 19314—
28, 19327—5, 19473—18, 19519—44, 19552—4, 19608—
27, 19600—44. 19611—23. 19627—41, 19695—27, 19747
—11, 19793—11, 19852—41, 19946—28, 19960—11, 20046
—9, 20047—9. 20067—5. 20166—27, 20397—44, 20414—
28, 20411—27, 20451—39, 20562—29, 20606—27, 20653—
11, 21117—44. 21127—18. 21211—4, 21220—42, 21260—
28, 21329—8, 21372—42, 21550—39, 21653—9, 21729—5,
21776—9. 21818—39. 21920—27, 2209—49. 22183—44.
22189—9. 22259—41, 22306—4, 22329—5, [illegible]
[illegible] 22474—42, [illegible]

Anglia wychodzi z impasu dyplomatycznego

W przededniu decydujących rozstrzygnięć. — Tajemnicze łodzie na morzu Śródziemnym. — Bez wypowiedzenia wojny 18 okrętów zostało zatopionych. — Zagrożone interesy Wielkiej Brytanii. — Czy skończy się na rozmowach dyplomatów czy też do głosu dojdą... armaty floty brytyjskiej.

(Korespondencja własna). **Londyn,** we wrześniu

Akcja nieinterwencji szumnie zapowiadana, przeprowadzona z wielkim aparatem międzynarodowych rozmów dyplomatycznych, poniosła ostateczne fiasco. Od dawna jest publiczną tajemnicą, że w Hiszpanii

SOWIETY WSPOMAGAJĄ WOJSKA RZĄDOWE, A WŁOCHY POWSTAŃCÓW.

Sprawa ta została ostatecznie i w sposób nie podlegający dyskusji wyjaśniona po zdobyciu Santanderu, gdy gen. Franco i Mussolini wymienili gratulacyjne depesze, a pisma ogłosiły kliszę generałów włoskich walczących w Hiszpanii.

W ciągu ostatniego miesiąca na morzu Śródziemnym osiemnaście okrętów zostało zaatakowanych. Napadów tych dokonały jakieś tajemnicze łodzie podwodne, do których nikt się nie chce przyznać. Gdyby polegać tylko na oświadczeniach poszczególnych rządów, stan taki mógłby nie tylko trwać nadal, ale się nawet rozwijać, doprowadzając do paraliżowania całej żeglugi na morzu Śródziemnym i — na wzór dalekowschodni — do wojny bez wypowiedzenia.

Pierwsze wypadki można było jeszcze uznać za przypadkowe, gdy jednak incydenty zaczęły szybko po sobie następować,

ANGLIA ZANIEPOKOJONA O BEZPIECZEŃSTWO SWEJ DROGI DO INDYJ

postanowiła działać. Przede wszystkim więc okręty wojenne angielskie dostały rozkaz

BEZWZGLĘDNEGO STRZELANIA

we własnej obronie. Rozkaz ten odniósł natychmiastowy skutek. Kontrtorpedowiec brytyjski „Havock", zaatakowany przez łódź podwodną, dał salwę po której łódź nie wynurzyła się więcej.

Nie chcąc wychodzić z ram legalności, Anglia postanowiła zwołać konferencję śródziemnomorską, której zadaniem byłoby

UCHWALENIE TRZECH PUNKTÓW

A mianowicie: u s t a l e n i e współpracy wszystkich sygnatariuszy dla zwalczania korsarskich łodzi podwodnych, w y c o f a n i e przez wszystkie państwa do portów łodzi własnych, by każda napotkana mogła być traktowana z miejsca jako napastnicza i sama prowokująca natychmiastowe otwarcie ognia. Punktem trzecim ma być ustalenie zasad k o n w o j o w a n i a okrętów handlowych.

Choć projekt konferencji wyszedł ze strony Francji, Anglia chętnie wzięła na siebie ciężar jej organizacji. Początkowo miano zaprosić tylko Włochy i inne państwa śródziemnomorskie. Jednak w ostatniej chwili wystosowano zaproszenie także do Niemiec i ZSRR. Stało się to, jak pisze część prasy zagranicznej, na skutek akcji Niemiec patrzących niechętnym okiem na zbliżenie angielsko - włoskie, dokonywane za ich plecami. Z kolei Francja uzależniła swoją zgodę na zaproszenie Niemiec od zaproszenia Sowietów i konferencja rozrosła się do rozmiarów sprzecznych z intencjami jej projektodawców.

Zwołując konferencję nie przewidywano pojawienia się specjalnych trudności, gdy nagle Sowiety wystosowały do Włoch notę przypisującą im

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA NAPAŚCI NA MORZU ŚRÓDZIEMNYM

i żądającą zadośćuczynienia.

Krok ten posiada tak jasną wymowę, że nie wymaga chyba komentarzy. Wywoływanie incydentu w przeddzień zwołania konferencji, która ma się całym problemem zająć, jest szytą grubymi nićmi próbą

STORPEDOWANIA AKCJI

zmierzającej do ustalenia bezpieczeństwa w tej części Europy.

Włochy oczywiście notę odrzuciły. Jednakże nie pozostaje ona bez wpływu na zwołanie konferencji. Już Włochy, które od początku godziły się na wszelką wspólną akcję, obecnie razem z Niemcami powstrzymują się od złożenia natychmiastowej odpowiedzi.

Zdaje się, że tym razem jednak

ANGLIA TRAKTUJE SPRAWĘ POWAŻNIE.

Zagrożone są przecież jej własne, bezpośrednie interesy. To też zapowiada otwarcie, że nie będzie się liczyła z żadnymi trudnościami. Konferencja zostanie mimo wszystko zwołana i uchwały przeprowadzone, chociażby zwykłą większością. A gdyby trudności okazały się zbyt wielkie, to Wielka Brytania i Francja wraz z państwami, które podzielają ich punkt widzenia, nie oglądając się na inne państwa, **podejmą działanie.**

Jakkolwiek niebezpieczeństwa jednostronnej konferencji są bardzo wielkie, to jednak sprawa postawiona jest jasno, a **flota angielska posiada dość wielką wymowę i z wolą jej należy się liczyć.**

II. Międzynarodowy Salon Aeronautyki w Mediolanie

W okresie od 2 do 17 października br. otwarty będzie w mediolańskim Pałacu Sportowym II Międzynarodowy Salon Aeronautyki. Pozwoli on przybyłym z tej racji do Mediolanu z całego świata technikom i producentom zdać sobie sprawę z wysokiego stopnia doskonałości, osiągniętego w ostatnich szczególnie czasach przez włoski przemysł lotniczy i jednocześnie umożliwi uzyskanie pewnej syntezy osiągnięć produkcyjnych na całym świecie.

II Międzynarodowy Salon Aeronautyki dzielić się będzie na 10 poszczególnych grup technicznych. Dział pierwszy obejmować będzie aeroplany, hydroplany, szybowce, oraz gondole dla sterowców i balonów wolnych, jak również spadochrony. Dział drugi poświęcony będzie motorom dla samolotów i sterowców. W trzecim dziale wystawione będą ślizgowce, w następnych — przemysły pomocnicze i surowce, instrumenty i urządzenia dla nawigacji, telefon, telegraf, laboratoria badawcze, aparaty naukowe, meteorologiczne, balony — sondy, dalej fotografia i kinematografia lotnicza, wszystko co dotyczy lotnisk, ubioru i obecnej sytuacji w dziedzinie przewozu lotniczego.

Prace Związku Młodej Polski

Po powrocie z urlopu wypoczynkowego płk. Adam Koc przyjął p. Jerzego Rutkowskiego, który złożył mu sprawozdanie z prac Młodej Polski podczas nieobecności płk. Koca.

Po zakończeniu II kursu obozu dla kierowników w Bystrej Śląskiej i III kursu obozu dla kierowników terenu wiejskiego w Suchodole, kierownictwo Z. M. P. organizuje okręgi prowincjonalne organizacji terytorialnej Związku, uruchamia pracę w poszczególnych sekcjach środowiskowych Związku i prowadzi intensywną akcję propagandową w terenie. Stale prowadzone kursy kandydackie dają nowym członkom Związku podstawy ideowe, konieczne do rozpoczęcia w najbliższym czasie akcji na terenach zewnętrznych.

Wojsko z pomocą rolnikom w Kieleckim

Kielce, 9. 9. Wskutek panującej suszy oraz poważnego braku pasz już w tej chwili, rolnicy województwa kieleckiego zaczęli wyzbywać się bydła w sposób masowy. Wojsko pospieszyło tym rolnikom z natychmiastową pomocą, organizując na terenie woj. kieleckiego zakup dużych ilości żywca. Ta forma pomocy okazała się bardzo dodatnia i wpłynęła w znacznej mierze na ceny żywca.

TABELA LOTERII

Z dnia 10 września

I i II ciągnienie

GŁÓWNE WYGRANE

I dzienna wygrana zł. 5.000 na nr. 160648
Zł. 15.000 na nr.: 174411
Zł. 10.000 na nry: 39052 160345
Zł. 5.000 na nry: 53899 191281
Zł. 2.000 na nry: 12046 30730 31397 45663 62550 65180 73055 76564 78587 129649 162186 164116 176159
Zł. 1.000 na nry: 9719 10404 16125 16902 18632 25334 34472 38578 42294 54321 58281 62295 79090 80189 80519 84453 84534 106566 112820 114169 117957 123080 124572 125922 128013 130308 130925 135065 137285 144300 165883 172489 177123 177450 181172 181784 188304 194606

Wygrane po 200 zł

88 94 210 37 446 805 11 16 1361 608 25 748 965 2146 73 213 54 64 80 469 502 13 45 659 63 3126 61 97 222 99 329 47 511 66 95 794 870 908 13 24 44 4054 101 36 511 643 90 772 6 81 862 5124 255 773 6048 79 154 216 90 346 80 91 524 975 7051 94 150 359 424 725 890 8135 71 94 220 385 545 60 835 70 946 76 9139 204 13 93 4 350 531 653 61 875 935 92

10178 439 528 957 85 11306 50 764 866 12436 550 746 57 870 905 25 13110 33 66 403 537 723 4 36 806 985 14038 89 318 46 670 907 15066 141 68 267 82 7 454 555 797 978 88 16345 549 614 725 938 17013 26 32 165 203 360 94 801 18001 18 38 363 90 486 569 641 967 1075 212 362 411 71 555 702 96 849 75 907

20131 44 255 79 551 655 67 729 971 21030 60 139 305 62 5 584 768 922 62 82 22116 55 75 254 323 71 441 581 678 705 41 73 5 97 808 46 925 23122 223 9 414 566 660 3 837 82 984 24176 490 4 575 617 789 25028 199 329 909 45 26898 902 27209 93 463 633 798 834 929 28019 78 122 273 420 514 892 5 937 97 29139 467 97 553 62 657 971

30211 375 500 35 634 31044 91 239 550 32076 309 49 433 98 522 666 81 721 8 12 27 33064 91 2 117 400 572 662 830 34035 125 223 370 92 494 728 35010 160 256 71 342 402 6 59 627 48 744 814 22 58 78 82 923 36172 361 414 651 754 65 9 841 987 37161 287 357 418 65 528 648 975 38048 76 447 512 995 39054 102 260 458 89 590 626 820

40127 269 412 500 652 887 41125 212 50 354 419 28 503 89 848 56 943 46 42026 198 553 933 43158 248 315 47 639 52 729 94 811 44017 59 71 181 323 41 510 644 792 826 85 989 45015 138 261 389 412 501 76 611 77 794 941 46102 47 73 217 87 623 723 981 47062 117 18 219 300 405 25 548 50 857 62 48005 19 102 272 327 51 496 535 637 67 79 765 845 49037 40 66 124 48 97 419 64 65 80 555 58 61 672 768 814 90

50310 418 66 890 913 51060 268 436 816 21 908 52067 124 49 285 487 522 624 712 53377 439 753 925 42 54075 137 40 49 310 93 429 37 539 80 733 57 94 976 55122 322 475 836 71 56074 85 109 72 478 86 502 80 781 57013 109 232 301 54 490 749 898 965 67 58299 594 730 59109 28 36 468 548 727 939 47 50 99

60068 93 292 379 519 612 44 892 61165 532 668 797 845 927 62004 372 78 517 44 651 747 812 63061 302 783 818 36 39 73 91 97 905 77 64076 88 127 249 304 408 723 821 927 65138 399 505 676 90 724 881 900 66230 67058 106 302 527 55 68322 824 50 961 69047 416 44 633 727 927 73

70260 365 544 939 71034 141 298 354 58 61 422 717 67 833 968 72070 78 121 82 313 402 17 95 514 820 914 73127 32 326 421 612 758 74032 82 126 70 252 340 422 67 79 653 754 824 75162 65 202 438 711 49 99

76172 232 37 70 466 569 614 43 844 60 [illegible]

746 56 88 78232 46 340 433 853 81 78232 46 340 433 863 81 79001 52 107 284 586 997

80062 208 336 425 634 784 853 902 8 55 81156 501 44 644 987 82011 12 37 200 13 67 311 30 46 416 40 510 54 62 72 693 703 97 864 965 83011 80 124 209 39 75 60 319 551 73 797 84077 114 246 407 63 97 570 78 674 730 35 928 85038 353 483 520 626 747 950 76 86120 68 337 424 43 504 56 64 641 69 998 87127 87 311 99 463 574 727 885 985 88030 240 450 96 708 22 800 934 40 65 89187 267 84 493 572 74 734 985

90270 437 606 36 937 91003 22 119 207 50 420 75 79 513 714 851 92056 104 206 55 68 346 430 77 581 632 57 912 19 93022

216 36 45 465 89 602 959 94064 171 360 422 71 805 50 903 95009 483 510 26 605 52 857 96156 302 99 490 841 32 89 97269 416 53 673 98040 98 130 188 128 296 390 92 434 572 611 15 858 99009 55 285 88 1 440 723 61 838 44 98

100111 58 96 93 451 83 526 92 96 814 971 101035 130 49 304 32 685 766 102059 108 249 89 344 93 284 511 23 33 42 890 959 103117 28 52 649 739 85 841 104082 113 290 398 463 562 729 839 902 37 74 105218 325 593 632 730 88 106666 959

107032 130 86 480 661 748 52 965 90 108001 156 479 540 707 39 890 975 109015 118 53 59 500 837

110025 36 145 213 714 47 62 971 111075 221 51 55 316 641 836 933 43 59 22 112163 203 355 494 673 727 830 66 954 113565 77 797 941

140062 417 508 50 94 631 37 747 948 91 95 115532 43 644 721 833 116096 398 439 635 60 736 117039 216 411 95 605 817 965 118049 306 403 618 81 739 945 50 119000 92 141 59 68 91 201 94 438 524 36 51 61 719 881 918

120054 81 124 316 18 523 606 18 33 965 121145 546 795 800 58 122081 108 84 216 82 558 81 726 962 123083 185 223 505 644 73 718 72 804 943 56 96 124127 243 74 381 454 62 572 678 710 89 863 125099 122 70 339 655 724 861 93 126023 67 78 244 361 425 501 2 32 52 604 919 29 127015 107 250 530 95 744 56 128005 292 334 58 78 409 50 96 501 31 613 129007 52 71 318 97 445 658 795 809 41

130028 119 54 73 234 41 551 962 131193 270 464 568 660 93 815 986 132006 25 138 240 54 388 598 731 76 936 133007 91 183 91 360 41 070 560 674 784 134125 352 409 48 954 135084 432 55 63 544 603 66 774 873 136209 316 401 561 627 90 795 824 75 92 913 137050 395 529 42 815 40 70 912 28 138535 91 690 222 89 923 78 139202 29 521 75 849 55 907

140001 27 102 74 408 602 727 31 53 58 876 141030 218 456 66 417 548 53 98 637 770 851 988 142212 82 479 733 832 996 143257 473 89 639 57 749 79 966 144064 118 82 87 445 692 723 145437 56 521 56 617 46 757 74 811 146034 75 93 132 39 246 69 313 82 400 53 79 585 613 61 732 908 68 147292 401 50 500 83 616 44 768 148012 223 46 557 628 952 149064 203 365 [illegible]

150046 253 364 71 94 401 549 82 615 17 801 966 151061 96 496 564 631 97 923 152067 122 364 486 597 642 801 74 153020 192 238 406 28 553 633 36 83 787 879 938 154421 839 155069 254 94 519 634 91 750 53 72 74 94 830 901 156165 252 534 81 85 788 157170 221 23 303 511 27 51 608 750 158003 173 296 470 606 844 955 159039 47 83 294 97 352 530 675 85 730 85 836 81 986

160293 434 731 44 161085 103 258 530 777 917 95 162038 89 226 90 480 633 700 25 885 908 163189 250 77 309 49 423 701 43 164150 431 857 78 91 165053 282 86 466 625 981 166508 732 39 66 167026 376 675 716 73 997 168076 101 92 364 445 840 169209 352 695 789 801

170540 678 171082 90 97 382 435 65 725 76 850 172008 66 312 50 696 713 901 53 173042 406 751 75 174264 312 581 92 830 926 47 175141 498 591 95 686 803 925 176100 37 64 276 93 97 842 923 177043 196 679 845 973 94 178036 103 302 68 626 746 [illegible] 87 812 49 70 915 179007 106 82 255 316 456 556 639

180212 89 409 539 719 986 181422 556 78 779 818 957 182036 90 156 86 345 78 462 79 502 42 615 861 69 903 38 183125 213 352 86 829 184063 135 208 75 350 413 588 707 26 185172 425 69 707 81 864 73 91 186051 55 81 388 656 712 894 928 58 187226 40 62 88 93 321 430 733 950 188116 313 470 723 846 978 189083 136 69 212 448 62 90 732

190051 247 344 73 675 85 947 191002 12 81 109 203 418 26 541 76 696 192129 69 525 603 32 796 893 193049 705 11 912 194164 66 73 221 34 56 353 425 31 524 638 741 868 979

Ciągnienie III

Wygrane po zł 200

238 46 480 1380 432 693 799 898 2032 193 419 95 736 878 915 3226 386 617 68 374 4137 378 738 847 49 5099 109 10 434 71 97 526 6054 320 71 82 794 840 7003 234 8132 341 414 628 30 701 815 80 9037 83 137 51 337 484 530

10050 140 306 93 743 846 955 11158 371 485 565 906 12118 44 62 63 219 783 800 957 13314 581 606 981 14022 84 304 534 939 16189 405 19 17012 299 369 553 946 95 18165 219 435 76 622 988 19101 241 586 786 921

20050 77 402 51 571 711 878 917 21089 946 22310 457 23288 906 15 24001 231 425 526 600 25139 379 677 26144 340 42 521 27037 245 83 478 652 28538 991 29196 270 88 331 557

30124 41 68 305 14 901 31034 624 801 63 32281 410 549 69 630 986 33133 50 324 492 794 34038 331 474 80 855 35159 301 423 24 62 502 22 89 654 890 927 89 36017 648 37008 339 730 887 38515 783 39483 735 55 60 962 77

40438 525 41103 262 501 78 616 773 42332 50 73 495 604 93 722 66 90 839 986 43057 300 736 864 44235 99 314 520 878 925 45109 236 43 744 855 931 46170 468 555 696 904 47270 413 48067 714 888 49055 180 220 38 44 90 400 60 96 571 894

50560 51100 529 830 52128 427 533 671 853 53174 310 37 704 70 833 78 54127 68 91 457 596 676 55031 548 773 56142 312 [illegible] 939 57437 893 58041 108 571 693

59250 97 377 630 841 900

60409 98 563 787 843 61460 62075 365 63116 412 78 636 93 845 931 65097 199 428 58 545 696 66197 229 86 571 615 835 62 67103 371 472 602 68075 332 44 509 69338 65 499 657 61 754

70028 82 94 124 373 856 71191 219 72001 14 173 340 466 548 631 80 744 856 73547 850 75 957 74180 270 665 75200 310 409 20 526 648 951 76037 176 547 77208 686 768 904 78619 719 79167 244 363 490

80070 447 675 81273 395 899 82136 220 83017 436 71 579 687 758 84129 295 365 737 50 815 85057 335 430 64 915 86182 284 527 87074 265 398 492 694 808 968 888122 244 451 567 862 89020 138 55 636

90189 239 485 662 788 813 64 943 91220 92070 235 460 675 949 93053 681 751 94063 436 567 95047 394 475 691 726 943 96236 404 12 742 97189 98289 734 849 99171 236 340 756 817 72

100125 226 334 422 25 646 822 101463 708 903 75 93 102004 151 211 583 625 57 81 852 975 103510 742 977 95 104063 168 804 105097 422 25 733 894 939 63 106198 488 546 878 957 107225 569 646 769 846 926 108083 149 366 450 613 72 792 109063 165 549

110120 233 351 682 838 46 111082 525 709 112302 607 805 996 113110 340 665 976 114178 115168 285 330 708 116028 106 73 258 336 46 585 617 772 895 967 117155 288 834 118057 626 61 800 119447 729 882 936

120024 80 88 375 887 947 74 87 121525 768 825 943 122143 383 826 123413 761 124265 537 636 125386 459 75 714 126213 399 434 630 127027 739 74 977 129233 856 59 957

130525 632 131000 132125 229 444 60 721 908 133001 264 503 806 89 134241 411 37 633 742 972 135089 122 470 136041 595 970 137247 819 138151 362 527 701 139143 457 609 828 68 924 39

140041 62 410 141124 58 545 142471 143205 379 85 528 637 840 144357 474 99 548 644 848 145381 402 27 515 673 146053 154 470 865 147043 112 20 707 148762 817 149309 33 508 774 821

150035 180 400 65 595 771 856 151286 152534 85 661 805 153805 154651 767 953 155037 253 339 776 822 156066 217 344 506 11 67 820 974 157358 577 725 158384 590 701 159062 391 705

160321 48 475 805 161175 229 92 693 840 162515 52 644 820 963 163176 601 768 79 164178 366 599 789 165312 79 551 732 47 80 963 166601 755 801 167079 571 738 845 168945 169147 507

170252 391 635 810 26 949 171017 71 221 354 72 447 540 784 172048 240 655 915 173073 227 91 573 627 731 898 987 174292 670 796 856 933 175452 698 924 176005 55 88 294 177016 46 64 645 783 917 178042 132 372 641 951 179197 268 900

180339 457 923 181035 639 716 902 182042 576 783 183566 848 184095 487 503 51 621 737 185224 406 500 186095 194 745 80 187052 310 881 93 970 71 188519 24 815 189053 178 605 802 78 84

190555 845 191425 511 625 63 965 192508 700 193322 432 74 194082 208 35 381 945

Ciągnienie IV

GŁÓWNE WYGRANE

Stała dzienna wygrana zł 20000 na nr. 170113
Zł. 15.000 na n-ry: 36508 47489 143038
Zł. 10000 na n-ry: 83298 91011
Zł. 5000 na n-ry: 75290 81069 87291 105664

Zł. 2000 na n-ry: 6270 13158 21494 51051 54785 69150 70203 89496 97632 97921 105207 129980 133111 144159 168655 181160 194398
Zł. 1000 na n-ry: 4852 9656 14174 14677 17250 21192 23060 24058 26276 26429 44127 46797 46954 62218 82622 96978 98310 102561 118816 129331 130383 133075 135046 138419 156867 152925 156032 160756 174463 175638 177733 178424 181571 190664

Wygrane po zł 200

85 346 476 575 655 1528 638 835 984 95 2046 787 956 95 3250 729 4433 71 775 946 5032 52 336 710 37 858 944 6181 284 99 387 507 7431 655 8381 454 582 716 876 9763

10060 193 238 45 831 65 11256 568 735 77 805 13 56 12321 931 62 13085 835 966 14226 544 47 877 15109 500 925 16533 772 924 17817 981 18389 730 71 19100 8 946

20002 216 653 727 52 818 21656 706 22599 701 997 23097 242 47 24060 479 654 25212 599 26281 739 881 27146 471 906 29135 304 644 718 833 930

30069 536 695 930 31049 179 246 51 331 52 485 570 748 32143 53 217 502 50 758 846 904 33043 411 603 957 34097 109 387 94 660 863 35317 579 757 801 2 911 36447 679 92 831 984 37013 27 504 39317 535 853 39122 589 730 811 75

40882 41148 375 701 63 42011 753 43185 201 486 619 58 862 44259 962 45226 528 871 46167 453 543 601 61 76 47051 164 803 92 991 48285 718 833 81 49170 414 577 85 625 64 76

50553 93 627 802 83 51101 36 75 632 766 861 915 52035 344 99 428 514 56 53308 441 502 874 920 54026 53 171 548 798 893 981 55008 452 616 56010 31 214 57325 501 632 762 58102 479 59237 52 65 82 679 826

60723 61074 143 269 700 845 931 62199 302 71 427 758 937 63676 880 64136 291 466 606 47 790 65203 18 357 777 860 66022 88 99 190 635 996 67122 90 247 656 68150 211 663 715 69084 257 551 639

70495 660 71189 236 56 72130 338 553 921 73046 78 750 74496 808 75255 331 699 880 76119 234 426 46 721 864 78638 847 79597 645 92

80158 507 699 972 81350 495 806 82130 53 326 83511 778 84150 99 334 492 726 955 85071 203 83 361 889 86364 83 462 67 71 603 995 87742 894 88220 88 424 89705 80 803

90066 116 17 45 269 97 91341 776 92075 78 298 349 540 783 809 93002 745 92 94026 95610 741 96223 617 764 97035 43 663 720 872 98100 279 645 99299 453 535 686 925 75

100055 347 664 101168 399 606 41 705 102986 93 103023 567 844 104003 988 105048 261 326 106078 119 622 28 860 107328 853 971 108074 525 943 109145 254 409 706

110143 79 512 647 904 11029 32 257 310 38 534 614 728 829 112856 967 113055 128 75 597 114111 864 73 77 115682 788 116080 342 787 117015 320 23 520 606 21 907 17 118117 476 522 805 119119

120010 345 55 121201 27 616 71 703 859 122085 595 886 902 5 123176 851 905 124321 610 797 825 125633 57 126311 54 70 588 809 979 128548 69 834 129014 111 584

130622 940 131032 339 910 132166 271 381 586 608 939 133428 504 734 134265 730 135086 359 536 136239 859 97 137049 58 103 65 747 826 960 69 138159 254 422 760 97 139075 120 283 327 429 59 687

140250 661 739 141062 203 537 709 142018 126 315 50 903 143285 942 144035 839 145069 226 40 463 510 35 55 717 146091 424 565 653 14797 318 97 901 148134 591 699 149043 59 944

150399 487 151025 52 899 152004 52 118 242 350 633 707 900 153232 635 154812 155145 88 356 770 812 156097 179 262 475 98 921 157159 344 417 721 898 158261 718 33 937 159061 115 84 538

160335 656 752 161611 162052 423 951 163074 211 318 428 609 28 164671 811 165260 94 376 554 760 922 45 167127 419 587 168165 578 972 169257 301 33 623 76 784

170062 121 86 404 14 548 625 92 743 171065 172467 648 710 18 815 173187 505 779 83 174271 448 570 606 175038 281 348 402 727 40 977 176255 403 830 177122 178299 757 883 976 179026 104 207 97 814

Armia św. Floriana

10 tys. strażaków-ochotników na Pomorzu

Strażactwo pomorskie motoryzuje się — Już 20 samochodów i 35 motopomp — Jesienne manewry rejonowe — Ofiarność społeczeństwa na wyposażenie straży ogniowych

„Tydzień Strażacki“ dobiega końca. W niedzielę odbędą się na terenie całej Polski ostatnie jego imprezy. W związku z tym zwróciliśmy się do władz Związku Straży Pożarnych okręgu województwa pomorskiego o udzielenie nam informacyj, dotyczących strażactwa ochotniczego na Pomorzu.

Jak wiadomo, znaczenie strażactwa ogniowego rośnie **w związku z jego zadaniami w czasie wojny,** podczas której nieprzyjaciel z samolotów **wzniecać będzie masowe pożary przez zrzucanie bomb zapalających.** Nie potrzeba tłumaczyć, jaka klęska groziłaby społeczeństwu w czasie działań wojennych, **gdyby nie było zastępów wyszkolonych drużyn przeciwpożarniczych i odpowiedniego sprzętu gaśniczego. To** też strażactwo winno cieszyć się wielką pieczołowitością ze strony społeczeństwa, a szczególnie dużą ofiarnością finansową. Armia św. Floriana, patrona strażaków, — to nasz organ walki z klęską pożarów w czasie pokoju i wojny, to obrona naszego mienia i życia przed zachłannością niszczycielskiego żywiołu. **Strażactwo — to organizacja o tej samej użyteczności społecznej co Czerwony Krzyż i Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.**.

Jak przedstawia się obecny stan strażactwa ogniowego na Pomorzu?

Okręg pomorski należy do **najsurowszych,** tak pod względem wyszkolenia pożarniczego, jak i sprzętu gaśniczego, okręgów w Polsce. Tutaj też czynnik społeczny bierze wielki udział w pracy nad wzmacnianiem pogotowia pożarniczego.

Ogółem Pomorze liczy w tej chwili **600 ochotniczych straży pożarnych** oraz trzy straże zawodowe: Toruń, Gdynia miasto i Gdynia port, przyczym nadmienić należy, że w Grudziądzu oprócz Ochotniczej Straży Pożarnej znajduje się pogotowie zawodowe.

Wszystkie ochotnicze straże liczą razem **10.000 strażaków,** w tym 70 proc. — to czynny, wyszkolony element. Strażaków zawodowych mamy tylko 110.

Wśród tych zastępów św. Floriana wyszkolono dostateczną ilość oficerów t. zn. naczelników straży, rejonów i t. p., rekrutujących się również z elementu ochotniczego. I tak ochotnicze strażactwo pomorskie posiada 190 jednostek **dowodzących,** które ukończyły kurs pożarnictwa III. stopnia i 52 o wyszkoleniu najwyższego, mianowicie 4-tego stopnia.

Obok męskiej służby pożarniczej rozwijają się na Pomorzu b. ładnie **żeńskie drużyny samarytańskie,** spełniające przy walce z pożarem funkcje pomocnicze, a szczególnie opiekę sanitarną. Obecnie jednak władze centralne polskiego strażactwa dążą do tego, by żeńskie drużyny samarytańskie **przeszkolić na pełne straże ogniowe,** gdyż w czasie wojny w braku elementu męskiego akcja antypożarowa opierać się będzie przeważnie **na kobietach.** Pomorze liczy obecnie 85 drużyn samarytańskich, skupiających razem **800 samarytanek.**

Organizacja strażactwa pomorskiego pracuje obecnie pod hasłem **motoryzacji sprzętu pożarniczego.** Samochód z motopompą to podstawa działania. Dążeniem władz organizacyjnych jest stworzenie w każdym powiecie **trzech zmotoryzowanych pogotowi okręgowych.** Nie chodzi więc o ilość, lecz o jakość straży pożarnych. Na Pomorzu powinniśmy mieć 50 punktów zmotoryzowanych. Jesteśmy jednak jeszcze daleko od tego minimum, ale w każdym razie motoryzacja czyni postępy; mamy bowiem w całym województwie już **20 samochodów strażackich i 35 motopomp.** Dla wyszkolenia strażaków-ochotników obsługujących sprzęt motorowy. odbywają się specjalne kursy, m. in. **kursy mechaników motopomp.**

Podstawą pracy wyszkoleniowej jest obecnie **rejon,** obejmujący teren zbiorowej gminy wiejskiej. Rejon składa się zazwyczaj z kilku ochotniczych straży pożarnych. W związku z tym od końca września odbędą się na terenie całego Pomorza **pożarnicze manewry rejonowe,** które będą miały na celu nie tylko wyszkolenie strażaków-szeregowców, lecz **kształcenie sprytu dowodzenia wśród elementu kierowniczego.**

Jeżeli chodzi o **finanse,** to są one dość szczupłe w stosunku do wielkich potrzeb. Ogólne roczne środki pieniężne strażactwa pomorskiego wynoszą **200.000 zł.** Sumę tę tworzy roczna dotacja **Centralnego Funduszu Przeciwpożarowego** dla Pomorza w wysokości 86.000 zł, resztę dają samorządy i ofiarność społeczeństwa.

Ofiarność społeczeństwa, którą stanowią składki członkowskie, wpłacane do miejscowych Stowarzyszeń Ochotniczych Straży Pożarnych, oraz doraźna ofiarność publiczna (kwesty uliczne, domowe, imprezy dochodowe i t. p.) dochodzi rocznie do sumy **40.000 zł.**

Wszystko to jest za mało na całkowitą modernizację sprzętu; winniśmy więc nie ustawać w dalszej ofiarności na rozbudowę strażactwa pomorskiego.

M. B.

Przed nowym sezonem Teatru Ziemi Pomorskiej w Toruniu

Onegdaj odbyła się u dyrektorostwa Brackich w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu konferencja prasowa z udziałem przedstawicieli większych pism pomorskich na której omówiono repertuar zeszłoroczny oraz sztuki, jakie Teatr wystawi w nowym swym sezonie. W roku ubiegłym dano aż 472 przedstawień w Toruniu, ponadto na prowincji 190 i 30 szkolnych. Już w najbliższych tygodniach Teatr będzie obchodził chwalebny jubileusz **tysiącznego przedstawienia** w Toruniu, co uczyni razem 2000 przedstawień w Toruniu i na Pomorzu w okresie 3-letniego istnienia Teatru.

W nowym sezonie m. in. będą wystawione Makbet, Maria Stuart, Balladyna, Zemsta, Kaligula, Lalka (Prusa), Żeglarz, Spadkobierca (Siedleckiego) i wiele innych. Na scenę toruńską przybywają i wracają wybitne siły aktorskie, jak Ścibor-Rylscy z Wilna, Alfr. Łodziński, Lilia Radwan-Łodzińska (ulubienica Torunia). Kazimiera Szyszko-Bohuszówna, Adam Rokossowski, Andrzej Kuryłło ze Lwowa i Stan. Zwoliński z Poznania. Sensacją sezonu będą „Ludzie hotelu“ Vicki Bauma, na Boże Narodzenie wystawione zostaną „Pastorałki Kaszubskie“ w opracowaniu ks. Nagórskiego. Ogółem Teatr wystawi ponad 30 sztuk autorów polskich i obcych.

Program widowisk na festivalu sztuki w Warszawie

Przygotowania do pierwszego powszechnego Festivalu Sztuki w Warszawie są w pełnym toku. W Teatrze Powszechnym rozpoczęto już próby z wielkiego widowiska popularnego pióra Bełcikowskiego p. t. „Przekupka Warszawska“. Teatr Narodowy wystawi spektakl Calderona „Życie snem“, Teatr Polski — „Lato w Nohant“ Iwaszkiewicza. Teatr Malickiej — „Marię Stuart“ Słowackiego, Teatr Kameralny wystąpi z prapremierą sztuki Poli Gojawiczyńskiej p. t. „Współczesne“.

Program 8-miu wielkich koncertów symfonicznych, jakie odbędą się w ramach festivalu, montowany jest w ten sposób, aby dać jak najpełniejszy przegląd muzyki polskiej od XVII stulecia aż po lata ostatnie. Ponadto wystawione zostaną na otwartym powietrzu widowiska filmowe: „Młody las“, „Barbara Radziwiłłówna“, „Sztandar wolności“ i „Róża“ według utworu Żeromskiego.

Komendant gł. Zw. Strzeleckiego na miejscu zajść w Małopolsce

Jarosław, 9. 9. W Jarosławiu bawił przybyły z Warszawy komendant główny Zw. Strzeleckiego, płk. Frydrych, który odbył szereg konferencyj, m. in. z miejscowym starostą Kocułem i komendantem powiatowym Związku Strzeleckiego w Jarosławiu.

Jak już poprzednio donoszono, w delegacji u wojewody lwowskiego, d-ra Biłyka, przybyłej z Jarosławia, brali udział poza innymi delegatami również członkowie Zw. Strzeleckiego, przedstawiając p. wojewodzie tło zajść i żądając odpowiednich zarządzeń.

Urlop p. min. Świętosławskiego

WARSZAWA, (PAT). P. minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prof. dr. Wojciech Świętosławski rozpoczął z dn. 9 września urlop wypoczynkowy.

Drzymała przyjacielem Niemców...

Zbyt wiele napsuł Drzymała krwi Niemcom, by mogli o nim zapomnieć nawet po jego śmierci. „Ostland“, osławiony organ niemniej osławionego Bund Deutscher Osten, informuje czytelników, że w związku ze śmiercią Drzymały wieś Podgradowice, gdzie walczył Drzymała, przemianowano na Drzymałowo. Przy tej okazji pisze „Ostland“ że Drzymała wcale nie był wrogiem Niemców, na dowód czego podaje, iż Drzymała przed wojną światową przy wyborach do Reichstagu głosował na Niemca, a kartkę z nazwiskiem polskiego kandydata na posła zniszczył. Męczennikiem sprawy polskiej i bohaterem narodowym — według „Ostlandu“ — został Drzymała w wyniku propagandy polskiej.

Bez komentarzy!

Czy dojdzie do rozłamu w Zw. Pol. Młodzieży Demokratycznej?

Warszawa, 9. 9. W łonie Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej od dłuższego czasu istnieją dwa kierunki — jeden prawicowy, drugi lewicowy. Ponieważ wśród zwolenników kierunku prawicowego wzrastają ostatnio tendencje przejścia do czynnej pracy w Obozie Zjednoczenia Narodowego, członkowie orientacji lewicowej przeciwstawiają się tym zamierzeniom, chcąc zachować dalszą niezależność organizacyjną. Zwolennicy kierunku lewicowego grupują się przeważnie przy organie Z. P. M. D. „Przemianach“. O ileby grupa prawicowa nalegała na oficjalne przejście do O. Z. N. może dojść na tym tle do rozłamu.

Wybitny dziennikarz węgierski, przyjaciel Polski przybywa do Warszawy

W dniu 15 b. m. przybędzie do Warszawy znany dziennikarz węgierski i jednocześnie zasłużony i wypróbowany przyjaciel Polski p. Bela Foeldoes. Pobyt jego w naszym kraju obliczany jest na kilka miesięcy, przy czym p. Foeldoes pragnie ponownie zaczerpnąć materiału dla informowania o Polsce na terenie Węgier. Jednocześnie p. Foeldoes zamierza wygłosić odczyt na terenie Towarzystwa Polsko-Węgierskiego — im. Stefana Batorego na temat: „Polacy na Węgrzech“.

Program pobytu Mussoliniego w Niemczech

Berlin. (PAT.) W kołach politycznych twierdzą, że przyjazd Mussoliniego do Niemiec nastąpić ma 24 bm. Pierwszym etapem podróży Musoliniego będzie prawdopodobnie Monachium, a nie Obersalzberg. Tu Mussolini przyjęty zostanie przez kanclerza. Po jednodniowym pobycie uda się Mussolini 26 bm. na manewry do Meklemburgii, gdzie również spędzi jeden dzień. Po manewrach w Meklemburgii przybędzie Mussolini do Berlina, gdzie przygotowują mu niezwykle uroczyste przyjęcie. Pobyt Mussoliniego w Berlinie obliczony jest na dwa dni.

Polska na kongresach zagranicznych

Warszawa (PAT). Prof. Uniw. Jag. dr. Zygmunt Mysłakowski brał udział jako delegat Min. W. R. i O. P. w dorocznym posiedzeniu międzynarodowego Biura Wychowania w Genewie.

Również jako delegat Ministerstwa wyjechał do Paryża na kongres nauczania Powszechnego.

Prof. Mysłakowski wygłosił w Paryżu wykład p. t. „La Famille facteur d'éducation sociale, dans la société moderne“, który wywołał żywe echo w prasie. Prof. Mysłakowski był członkiem honorowym kongresu.

Z gości zagranicznych udział w kongresie brali m. in. znany psycholog Koffka, przebywający obecnie w St. Zjednoczonych prof. Henri Wallon, p. Buehler, Piageo i in.

Rdza zniszczyła miecz Dżingis-Chana

Ankara. Turecka komisja naukowa, która prowadziła studia w Samarkandzie, stwierdziła, że przechowywany z dużą pieczołowitością i czcią miecz Dżingis - Chana jest zniszczony przez rdzę. Części żelazne ucierpiały tak dalece, że rekonstrukcja wydaje się być bardzo trudna. Ocalały części złote oraz drogocenne kamienie. Komisja czyni badania, czy miecz da się przewieźć do Turcii, celem rekonstrukcji.

Na dni estetyki miast

Chrzest „Gejszy" i „Płomienia miłości"

Narodziny nowych gatunków dalii

Kilka słów o historii zakładów ogrodniczych B. HOZAKOWSKI w Toruniu

Do największych przedsiębiorstw nasiennych i ogrodniczych w Polsce zaliczamy firmę B. Hozakowski w Toruniu istniejącą na miejscu od roku 1855. W czasie swojej wieloletniej działalności firma zdobyła sobie zupełne zaufanie u licznych swoich odbiorców w

P. Konsul Bronisław Hozakowski, właściciel Firmy swego imienia.

kraju i za granicą. Chcąc się uniezależnić od importu nasion z zagranicy, rozszerza z roku na rok swoje własne i kontraktowe hodowle nasion i przyczynia się w ten sposób w znacznej mie-

Wspaniała cieplarnia

rze do aktywności naszego bilansu handlowego.

Nadmienić wypada, że firma B. Hozakowski eksportuje nasiona wyhodowane w kraju do Francji, Niemiec, Czechosłowacji, Danji, Skandynawji, Anglii itd. zjednując sobie u odbiorców zagranicznych jak największe zaufanie i poparcie.

Przy dziale nasiennym prowadzi firma również obszerny dział narzędzi i przyborów ogrodniczych, który zaopatrzony jest w najnowsze przyrządy zastosowane do ostatnich zdobyczy techniki w tym kierunku.

Jednym też z poważniejszych jest dział preparatów chemicznych, które służą do zwalczania szkodników roślinnych oraz dział nawozów sztucznych.

W czasach powojennych wzmogło się znacznie w społeczeństwie zamiłowanie do kwiatów i roślin a tym samym wzrósł popyt na wszelkie rośliny dekoracyjne jak palmy, araucarie i t. p. Aby zadość uczynić wymaganiom swej licznej klienteli, nabyła firma B. Hozakowski w roku 1922 z rąk niemieckich ogrodnictwo przy ul. Wybickiego 71/73 i wybudowała na swoich terenach Zakłady Ogrodnicze, które dzisiaj należą do najpoważniejszych przedsiębiorstw Polski. Na terenie tym firma postawiła szereg szklarni — cieplarni, z urządzeniami odpowiadającymi wymogom nowoczesnym, na przestrzeni cztery tysiące m. kw. zaopatrzonymi w rury ogrzewalne w ilości 4 tys. mtr. b. oraz 2 kotłownie o 4 kotłach.

Zakład posiada poza tym duże specjalnie wyposażone magazyny ogrzewane centralnym ogrzewaniem do przechowania cebulek i kłączy, zaopatrzone w rury ogrzewalne w ilości 1000 mb. oraz 1 kotłownię z 1 kotłem.

Dalej skrzynie inspektowe pod szkłem o przestrzeni 4 tys. m. kw. Wielką specjalnością zakładu jest: własna produkcja cyklamen, dalii, gladioli, bylin, nasion warzywnych i kwiatowych.

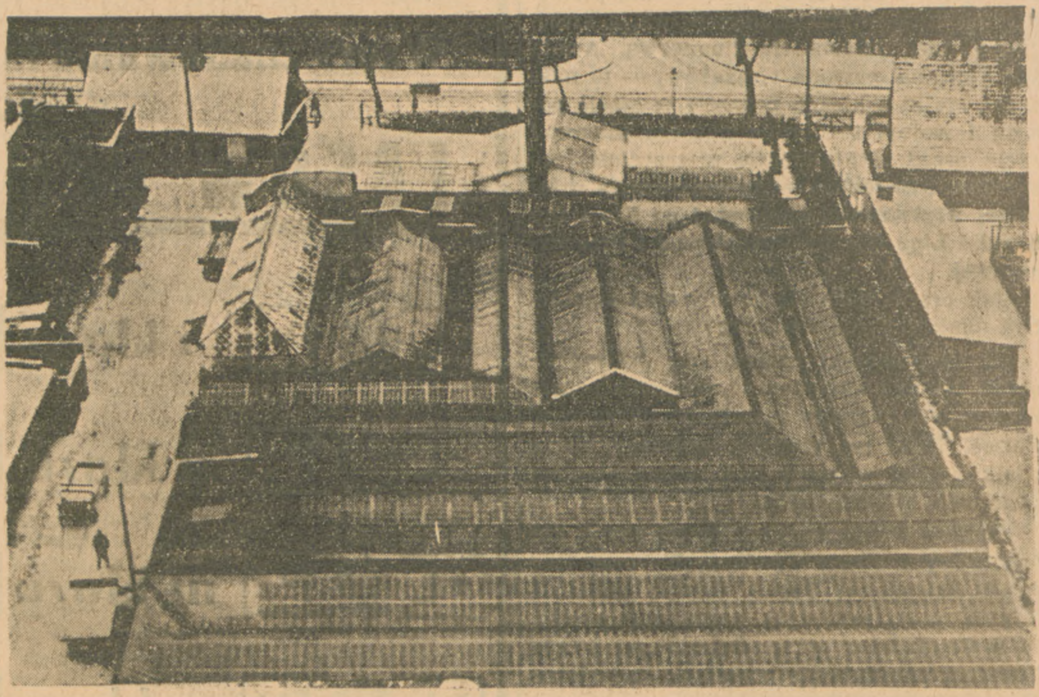
Roczna produkcja cyklamen wynosi sto tys. sztuk; dalii sto tysięcy, cebulek gladioli pięćset tysięcy, bylin sto tysięcy sztuk.

Poza tym Zakład produkuje w bardzo wielkich ilościach hortensje, chryzantemy, pelargonie i wiele innych roślin szklarniowych. Posiada stale przez cały rok w wielkich ilościach palmy i rośliny dekoracyjne, w porze jesiennej zimowej i wiosennej kwitnące azalie, tulipany, hiacynty, bzy, konwalie, begonie, primule, gloxinie i wiele innych pięknych kwiatów oraz w bardzo wielkim wyborze i ilościach róże, drzewa i krzewy owocowe i ozdobne.

Kierownictwo zakładu spoczywa w rękach: kierownika technicznego p. Fr. Pawlaczyka i kierownika handlowego p. G. Jauera.

Całkowitą swoją produkcję Zakład wysyła na całą Polskę. Najlepszym dowodem dobroci roślin fy. B. Hozakowski w Toruniu i uznanie ich przez odbiorców jest fakt, że ilość zamówień w sezonie ostatnim wzrosła w zakładach ogrodniczych o sto procent w stosunku do sezonu ubiegłego.

Cyfry te mówią same za siebie. Nie potrzebne są tu żadne komentarze. Tak

Zakłady ogrodnicze B. Hozakowski. Widok z lotu ptaka.

wielka komórka gospodarcza może rozwijać się tylko tam, gdzie istnieje wielka kultura i wielkie umiłowanie kwiatów.

Wbrew wszelkim inspirowanym artykułom w prasie niemieckiej, że kultura kwiaciarska w Polsce znajduje się w stanie kiełkowania, a to co kochamy i umiemy zawdzięczamy Niemcom, widzimy przecież że tak nie jest, a nasz, dalszy przegląd ogrodnictwa polskiego wykaże niezbicie wielki samorzutny pęd ku najwyższej kulturze hodowli kwiatów i zieleni, połączonej z nowoczesną urbanistyką.

Zakłady ogrodnicze i szkółki firmy B. Hozakowski prowadzone są wzorowo pod fachowym kierownictwem.

W uznaniu szerokiej owocnej działalności w dziedzinie nasiennictwa i ogrodnictwa firma otrzymała wielką ilość poważnych nagród a między innymi Wielki Złoty Medal Ministerstwa Rolnictwa, Wielki Złoty Medal Komitetu Pomorskiej Wystawy Ogrodniczej, Złoty Medal Pomorskiej Izby Rolniczej, medale srebrne i brązowe, dyplomy uznania i nagrody pochwalne.

Właścicielem firmy B. Hozakowski w Toruniu jest pan konsul Bronisław Hozakowski, którego niezmordowanej pracy firma zawdzięcza swój świetny rozwój.

Na wyróżniającą wzmiankę zasługuje rozszerzenie hodowli cebulek i kłączy kwiatowych jak dalii, gladioli, begonii i gloxinii. Wobec wielkiego popytu na róże założyła firma B. Hozakowski specjalne szkółki róż na swojej posiadłości w powiecie inowrocławskim. Jakością wyhodowanych róż zdobyła sobie powszechne uznanie odbiorców.

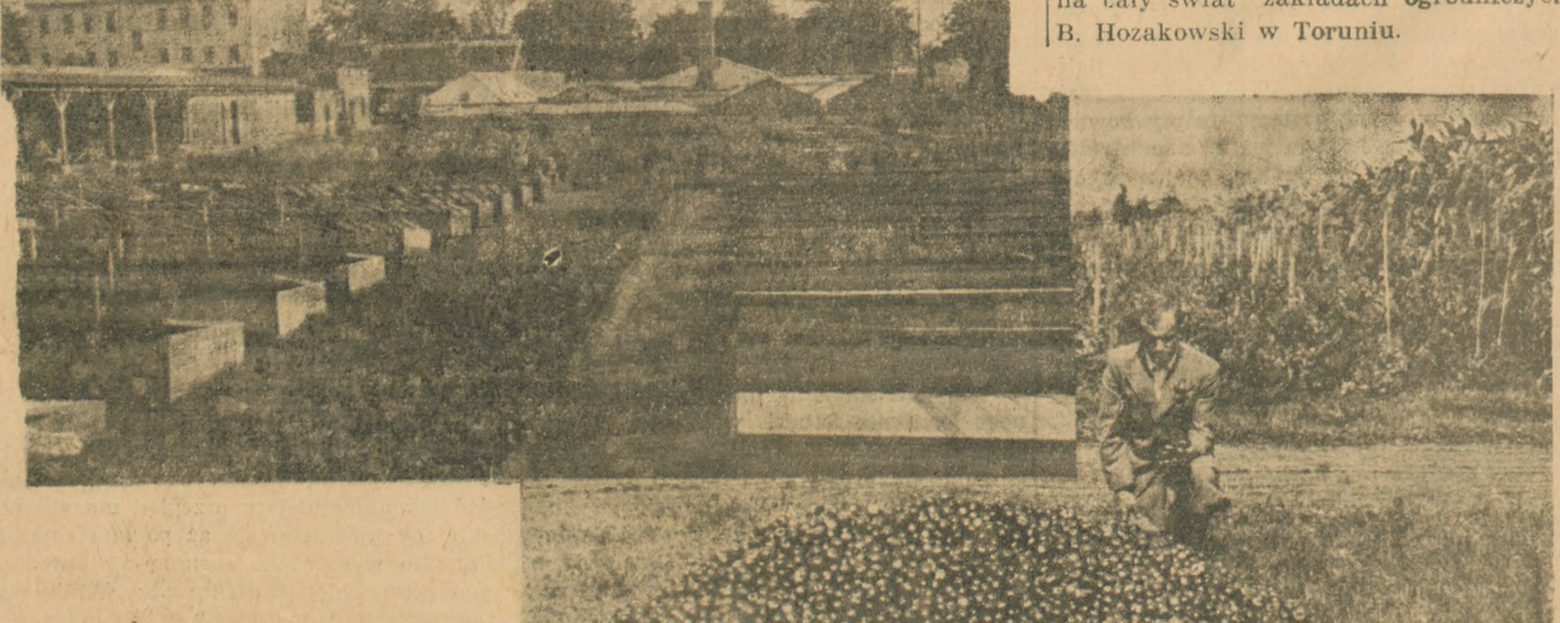
— — — — — — — — — —

Onegdaj odwiedziliśmy Zakłady F-my B. Hozakowski, popularne w Toruniu z hodowli niezwykle pięknych gatunków dalii, a których rozmaitość i różnobarwność mamy możność podziwiać na placu Bankowym, o czym pisaliśmy już obszernie swego czasu. Dar p. konsula Hozakowskiego dla miasta.

Zakłady ogrodnicze wyhodowały znowu dwa wspaniałe okazy przewyższające kształtem i barwą prawie wszystkie dotychczasowe gatunki.

Długo głowiono się nad nadaniem imienia tym kilku zaledwie kwiatom nie dostępnym jeszcze w sprzedaży, — aż wreszcie zdecydowano ochrzcić je imionami **„Gejszy"** i **„Płomienia miłości"**.

Być może, że za rok lub dwa, gdy dostateczna ilość nasienia pozwoli na większy wysiew — plac Bankowy w Toruniu ustroi się w czerwień i subtelny żółtawomiedziany kolor dwóch zjawisk przyrody, wyhodowanych w słynnych dziś już na cały świat zakładach ogrodniczych B. Hozakowski w Toruniu.

...gment zakładów B. Hozakowski. Obok zbiór pomidorów na nasiona.

Wielka hodowla roślin leczniczych pod Toruniem

W rozmowie z p. Stanisławem Tomaszewskim Toruń, ul. Chełmińska 10

Hodowla roślin lekarskich jest w Polsce najmniej znaną produkcją rolną w przeciwieństwie do zagranicy, która hodowlę taką traktuje już od dość dawna, jako poważne źródło dochodu. **Rolnictwo w Polsce nie może się opierać wyłącznie na produkcji zboża, która w dzisiejszych warunkach gospodarczych wcale się nie opłaca. Sprawy tej nie należy bagatelizować i uważać hodowlę roślin lekarskich jako uboczne zajęcie lub dodatek do gospodarstwa.** Jeżeli kryzys w rolnictwie nadal trwać będzie, to każdy rolnik siłą rzeczy przerzucić się musi na taką produkcję, która się więcej opłaca niż zboże, a przede wszystkim pokrywa ze znaczną podwyżką jego ciężką pracę. Kto się do tego nie zastosuje, utraci grunt i dach nad głową. Rentowność uprawy roślin lekarskich nie ulega żadnej wątpliwości. Oczywiście, że jedne opłacają się mniej, drugie więcej, oraz że plon jednoroczny uprawy, może parokrotnie zapłacić wartość ziemi, z której został zebrany.

Od lewej: 1) Zbiór flores romanai (rumianek rzymski). 2) Zbiór flores verbasci (dziewanna); 3) plantacja nasion cebuli;

Zapyta się teraz rolnik, co się najlepiej opłaca?

Na to daje odpowiedź podręcznik „Hodowla Ziół Lekarskich". **Udziela wszelkich wyjaśnień co do sposobu hodowli ziół w Polsce, oraz zbytu produkcji.** Pod hodowlę ziół lekarskich zużytkować można nawet najlżejsze grunta, mniej urodzajne, jak i piaski lotne. Jest to prawie że najważniejsze dla rolnika, bo takich gruntów w Polsce mamy wiele, na których się nawet gospodarz przez cały rok wyżywić nie może. To chyba wystarczy, by każdy rolnik nawet zacofany i uparty zastanowił się poważnie nad znaczeniem hodowli roślin lekarskich. Dobrze zebrane zioła lekarskie znajdą zawsze chętnego nabywcę przy wysokiej cenie, co daje 10-krotny wyższy dochód jak z uprawy innych produktów rolnych. Kto się obawia, że nie znajdzie nabywcy, niech się zwróci do **Firmy S. Tomaszewski i S-ka — Toruń, ul. Chełmińska 10. Firma ta chętnie usłuży radą i pouczeniem lub poda nabywcę w każdej okolicy.**

Zainteresowani sprawą ziół leczniczych, udaliśmy się do wyżej wymienionej firmy. Zapytaliśmy na wstępie, jakie zioła należą do gatunków leczniczych, jakie są ich nazwy w języku polskim i jakie są ceny za 1 kg celem zorientowania szerokich mas rolników i przekonania ich o celowości zaprowadzenia podobnej hodowli.

Oto poniżej rodzaj ziół i cena sprzedaży nasion:

	zł.
Achillea millefolium (krwawnik posp). Fl.	0,60
Anethum foeniculum Fr. (koper włoski)	0,90
Anethum graveolens (koper zwyczajny) Fr.	1,80
Anthemis nobilis (rumianek rzymski) Fl.	2,50
Cannabis sativa (konopie) Sem.	0,80
Carum carvi (kminek) Fr.	[illegible],30
Cnicus benedictus (drapacz lekarski) Hb.	2,50
Coriandrum sativum (kolender) Fr.	0,90
Equisetum arvense (skrzyp polny) Hb.	0,70
Juglans regia (orzech włoski) Fo.	0,80
Matricaria chamomillae (rumianek zwykły) gatunek Ia	2,75
Matricaria chamomillae (rumianek zwykły) gatunek II	1,80
Mentha piperita (mięta pieprzowa)	2.40
Origanum majorana (majeranek otarty) Fo. gat. Ia	1,80
Petroselinum sativum (pietruszka siewna) Fr.	3,50
Petroselinum Rad. (krajane)	2,—
Phalaris canariensis Sem.	1,50
Rafia indyjska Ia (Łyko)	2,20
Sambucus nigra Fl. (bez czarny)	2,—
Tilia Fl. (lipa)	1,75
Verbascum taps. (dziewanna wielkokwiatowa) Fl.	6,—
Verbascum taps. (Folio krajane)	2,50

Firma St. Tomaszewskiego egzystuje od roku 1908. Zakład produkuje wysokowartościowe nasiona (warzywa, kwiaty, oraz jak rzekliśmy powyżej — nasiona lecznicze). Teren doświadczalny przy ul. Św. Jerzego 2/8 zajmuje przestrzeń ok. $1\frac{1}{2}$ ha, tereny siewne natomiast obejmujące obszar ok. 20 ha, znajdują się na Bielanach. Same rośliny lecznicze pokrywają powierzchnię 12 ha.

Hodowlę tę p. Tomaszewski rozpoczął niedawno. Tereny są wprawdzie piaszczyste, wymagają jednak dużego wkładu, niemniej jednak pozwalają rokować jak najlepsze nadzieje.

Najlepszym tego dowodem niech będzie zorganizowany przez F-mę Tomaszewski export roślin leczniczych do Norwegii, Estonii i Gdańska. Mało tego, Firma otrzymuje zewsząd zapytania, między innymi z Anglii i Ameryki.

I tu właśnie powstaje cały dramat.

P. Tomaszewski, chcąc podnieść poziom uprzemysłowienia swego terenu, rozpoczął trzy lata temu, własnym nakładem, budowę suszarni i łuszczarni nasion. Z powodu braku jakiejkolwiek pomocy robota utknęła na martwym punkcie. Na miejscu przeznaczonym na ruchliwą komórkę gospodarczą stoją niewykończone mury, zarośnięte trawą i dzikim zielskiem. Zmarnowany kapitał i praca.

Nasiona masowo sprowadza się z zagranicy, a tymczasem nasza rodzima inicjatywa rozbija się o brak długoterminowego kredytu.

Polski towar nasion leczniczych nie wszędzie odpowiada wymaganiom zagranicy z powodu braku odpowiednich maszyn i suszarni.

Zdumiewający fakt! Pewna wileńska firma żydowska skupuje z całej Polski surowiec od mniejszych i średnich ogrodników-hodowców, a dzięki urządzeniom i zasobom kapitału zbiera cały zysk, eksportując żądane gatunki.

Otworzenie w Toruniu wzorowej suszarni nasion ziół leczniczych, z powodzeniem mogłoby ożywić drobne gospodarstwa rolne, zmniejszyć bezrobocie, a nawet przekształcić niektóre większe obszary na zupełnie inny, rentowniejszy system pracy ziołoleczniczej.

Ziemia, którą p. Tomaszewski uprawia na Bielanach, tworząc z niej wartościowe plantacje, jest własnością m. Torunia. Jak widzimy, z obszarów o słabej wydajności, można uczynić tereny przynoszące niejednokrotnie więcej niż siejba zboża czy sadzenie kartofli. Trzeba jednak pamiętać, że bez odpowiednich urządzeń, można zostać tylko producentem surowca.

Wspaniały krzew nasion buraka (Eckendorfy żółte).

Nasuwa się tedy w wypadku p. Tomaszewskiego konieczność uzyskania ok. 50.000 złotych kredytu, któryby zamortyzował się w stosunkowo bardzo szybkim czasie. Niestety, wszelkie starania spełzły dotychczas tylko na pobożnych życzeniach.

Pragnieniem p. Tomaszewskiego, tego bezwątpienia dzielnego przedsiębiorcy i ogrodnika, jest otrzymanie na własność z parcelacji do 20 ha dobrej ziemi, celem zbudowania na niej wielkiego warsztatu nasiewnego, obliczonego głównie na eksport ziół leczniczych.

Starania jego należałoby poprzeć całą siłą, inicjatywa bowiem p. Tomaszewskiego jest naprawdę korzystna dla naszej gospodarki narodowej, zdążającej do rozsławienia wartości polskiego zioła leczniczego po wszystkich krajach świata.

Artykuł powyższy nie ma celów reklamowych, musimy jednak powiedzieć na zakończenie, że nasiona z F-my Tomaszewski słyną dziś w całej Polsce jak długa i szeroka.

Jeszcze jednym powodem, hamującym rozwój firmy, są nowe plany rozbudowy wielkiego Torunia, przecinające na dwoje tereny p. Tomaszewskiego.

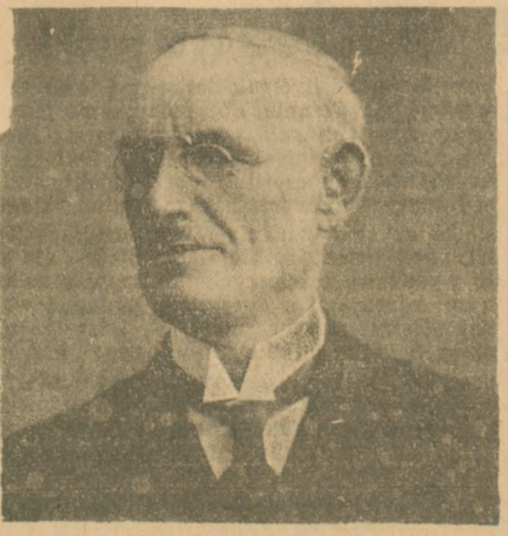
W tych warunkach trudno inwestować, zakładać cieplarnie i szklarnie. Gdy człowiek niepewny jest jutra, traci czasem nawet wiarę w samego siebie. Miejmy nadzieję, że p. Tomaszewski wybrnie cało z kłopotów, czego życzymy mu z całego serca.

KARR.

U seniora ogrodnictwa toruńskiego

Zakład ogrodniczy Agatona Przeperskiego przy ul. Kozackiej 5-27

W ostatniej prawie chwili wpadamy jeszcze na ul. Kozacką do zakładu ogrodniczego p. **Przeperskiego,** kończąc w jego gościnnych progach naszą wędrówkę od ogrodu do ogrodu.

P. Agaton Przeperski

Ogrodnik z urodzenia, p. Przeperski jest ostatnim z żyjących założycieli Towarzystwa Ogrodniczego w Toruniu. — Od roku 1899, jako dzierżawca zdobywał przez 11 lat piędź za piędzią naszej gleby, aby w roku 1911, przejąć na własność z rąk niemieckich uprawioną i wypielęgnowaną przez siebie ziemię.

Dziś po dziesiątkach lat wytrwałej orki, zakład p. Przeperskiego nie przedstawia się wprawdzie bogato, ale z każdego kąta wyziera czystość, staranność, planowość raz powziętej pracy i wielkie oddanie swemu zawodowi.

Z każdego słowa wyczuwa się, że p. Przeperski kocha swoją pracę i nie potrafiłby rozstać się z tym, co jest związane z jego upodobaniem.

Zakład ogrodniczy rozciąga się na przestrzeni ok. 2 ha. Nastawiony jest na hodowlę kwiatów, głównie cyklamenów i prymulek, oraz posiada wzorowo zaprowadzoną szparagarnię.

Niewielka bo zaledwie $\frac{1}{3}$ morgi przestrzeń oszklona, zbudowana własnoręcznie przez właściciela, stanowi chlubę zakładu dzięki starannemu wykonaniu i planowości.

Niegdyś zakład ogrodniczy pana Przeperskiego był wysokowartościowym ogrodem warzywnym, dziś warunki się zmieniły. Warzywo nie jest w stanie utrzymać właściciela. Trzeba było zmienić metodę pracy, włożyć nowe fundusze i dać życie nowej gałęzi jaką są kwiaty i nasiona.

Wyróżniony szeregiem listów pochwalnych, odznaczony dyplomem uznania Pomorskiej Izby Rolniczej, nasz senior jest wcieleniem skromności.

Trudno od niego wydobyć choćby kilka słów o sobie, o swej walce nad wyrwaniem ziemi zaborcy, o trudach jej utrzymania i uprzemysłowienia.

Z każdego jednak ruchu, ze spojrzenia rzucanego to tu, to tam na swój dorobek, widać, że p. Przeperski ceni ziemię swoją ponad wszystko, nie liczy włożonego w nią grosza i nie rachuje godzin mozolnej pracy od świtu do nocy, byle tylko coraz strojniejszą i coraz bogaciej ubraną była w kwiaty i dary Boże.

P. Przeperski tworzy piękną postać w swoim zawodzie i piękną zapisał kartę w dziejach ogrodnictwa polskiego na Pomorzu.

Szczęść Boże w dalszej pracy!

(K.)

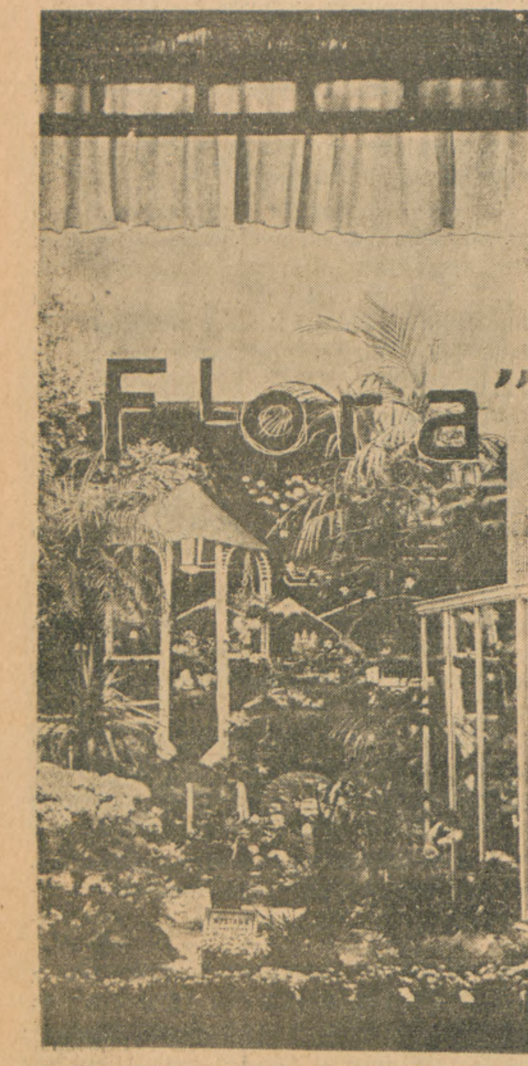
ZDZISŁAW KARR - JAWORSKI.

Blaski i cienie polskiego hodowcy roślin i kwiatów

Z aparatem fotograficznym w zakładach ogrodniczych pp. A. i B. Puchalskich w Toruniu

„Flora"

Któż z mieszkańców Torunia nie zna wystawy przy ul. Szerokiej 26, podobnej do jakiegoś zaczarowanego ogródka pyszniącego się bogactwem barw przecudnego kwiecia?

Wystawa kwiaciarni „Flora", Toruń, Szeroka 26.

Któż z nas z lubością nie zatrzymuje się przed kwiaciarnią by spojrzeć choć przez chwilę na ten przedziwny cud natury jakim są kwiaty?

Kto z nas choć raz nie skusi się by wejść do środka i kupić roślinę czy kwiat cięty, po to tylko by sycić się jego wonią i pieścić wzrok swój w przelotnej chwili?

Ileż radości sprawia się drogim sercu osobom właśnie kwiatem. Nie wszyscy jednak przechodząc obok wystawy **„Flory"** zdają sobie sprawę że z okna tego przemawia ćwierć wieku uporczywej pracy, starań, studiów, wysiłków a także często i niepowodzeń.

Pp. A. i B. Puchalscy

Ciekawy z natury dziennikarz — przekroczył próg i cofnął się myślą wstecz o całe 25 lat.

Orka na własnym zagonie

P. Puchalscy rozpoczęli pracę w swoim zawodzie dokładnie w 1910 roku. Do Torunia przybyli w pięć lat później. W roku 1919 powstała kwiaciarnia zaś w następnym pięcioleciu p. Puchalscy własnym wysiłkiem stworzyli zakłady ogrodnicze przy ul. Wodnej 42 — 48. Tu gdzie dzisiaj wznoszą się cieplarnie. trzynaście lat temu było tylko pole. Na przestrzeni ok. 2 ha powstało wzorowe ogrodnictwo o prawie hektarowej powierzchni zaszklonej i 900 metrów rur utrzymujących sztuczną temperaturę. Trzynaście lat orki na własnym zagonie pozwoliło stworzyć niezależne, niezadłużone przedsiębiorstwo zatrudniające dziesięciu ludzi i fachowego ogrodnika.

Na miejscu gdzie kiedyś „wiatr hulał w szczerym polu" — powstał warsztat pracy, tętniąca komórka gospodarcza, znana we wszystkich główniejszych krajach Europy.

Troski każdego ogrodnika

Do największych trosk każdego ogrodnika, a zatem i pp. Puchalskich należą: woda i koks czyli wilgoć i ciepło. Dalej — warunki atmosferyczne.

Bieżący rok był wyjątkowo ciężki. Ostra zima w samych tylko cieplarniach na ul. Wodnej pochłonęła 1200 centnarów koksu. Są to ogromne sumy wydarte mrozem z kieszeni każdego hodowcy. Na domiar klęski przyszło gorące lato, trzeba było zwiększyć, zdwoić, potroić nawet ilość wody niezbędnej do utrzymania roślin przy życiu.

Sama woda tylko kosztowała w tym roku wielu ogrodników ponad 100 złotych miesięcznie.

Mimo wielokrotnych próśb, nie dało się nakłonić Zarządu Miasta do obniżenia ceny za wodę. Wielu ogrodników zostało zmuszonych do wiercenia własnych studzien i zaprzestania korzystania z wody miejskiej.

Mimo troskliwej opieki tysiące roślin zginęło bądź od chłodu, bądź od nadmiernego upału.

— Ogrodnictwo, to gra na giełdzie — mówił pan Puchalski. — Jeden nieszczęśliwy rok wystarczy by przekreślić owoce wieloletniej pracy do tego stopnia że trzeba znowu szeregu lat, by przywrócić stan pierwotny. Jeśli na dobitek dobro jest obdłużone, lub wogóle nie ma możności korzystania z kredytów, wówczas o podniesieniu się z ruiny nie ma mowy.

Co innego pole. Tam rok da, rok straci. W przedsiębiorstwach ogrodniczych nie sieje się zboża lecz delikatne rośliny. Jeden zniszczony transport cebulek z Holandii, Belgii czy Francji — to katastrofa. Trzeba wielkiej znajomości fachu i najdalej idącego samozaparcia się, by w latach suszy czy mrozów ratować dobytek przed zagładą. Najskuteczniejszą bronią jest pieniądz — innymi słowy: dużo koksu i jeszcze więcej wody. Za to trzeba niestety płacić.

O zmianę godzin

Nie wszystkie to jeszcze troski. Towar nie wystarcza wyprodukować. Trzeba go umieć sprzedać. Cóż kiedy kwiaciarzom robi się wszelkie trudności, by nie mogli zamienić kwiatów na pieniądz, za który przecież trzeba znowu kupić opał i wodę, nowe cebulki i nasiona.

Chodzi tu o godziny zamykania sklepów. Kwiat dla wielu jeszcze osób jest przedmiotem zbytku. Wieczorem idąc na bal, czy z wizytą, do teatru, na raut itd. setki osób przechodząc mimochodem kupiłoby choćby skromny kwiatek by sprawić komuś przyjemność, czy odwdzięczyć się za dobre słowo czy dobry uczynek.

Niestety.

Kwiaciarnie są zamknięte.

A teraz jak to wygląda w praktyce?

Zazwyczaj ogrodnicy mieszkają na peryferiach miasta. Bywają zimne mroźne noce, gdy od stołu odrywa cię telefon o godz. np. 8 min. 30.

— Firma X?

— Tak jest!

— Tu dyrektor, albo inżynier, doktór, dobry klient, narzeczony i t. p. — prosi zaraz o bukiet albo kosz kwiatów.

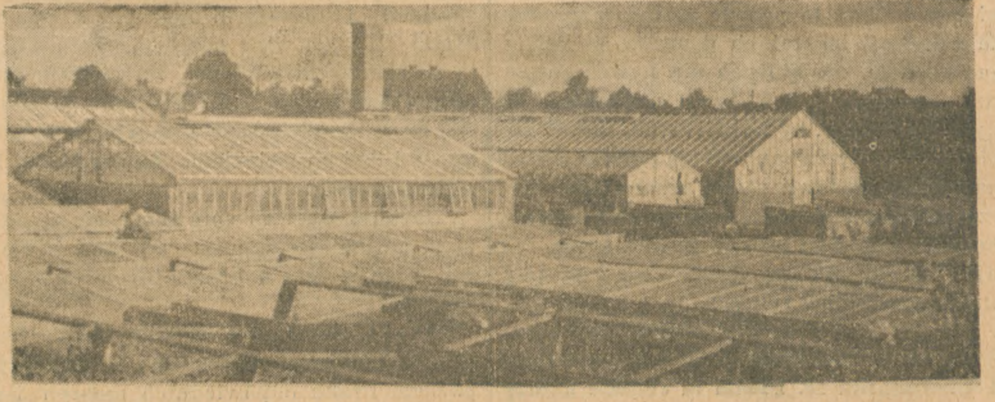

Hodowla gloksinii, specjalność ogr. Puchalskich. Do tejże specjalności należą goździki

— Odmówić? Nie sposób. Tłomaczyć się. że zamknięte? Co? kwiaciarnia zamknięta o 8 m. 30? Skandal! A wreszcie któżby nie chciał sprzedać własnego towaru?

Idzie się tedy w deszcz, mróz, chłód i czarną noc po nieoświetlonej drodze, by tylko nie zrazić sobie klienta.

Praktyka wykazała, że zamykanie

Ogólny widok zakładów ogrodniczych pp. Puchalskich w Toruniu.

kwiaciarni o godz. 6-ej czy 7-ej — jest absurdem, gdyż kwiat w zimie żyje tylko nocą. Noc go pragnie i stroi się na przyjęcie karnawału.

Konkurencja

— Czy to już wszystkie troski?

— O nie. Przedsiębiorstwo zakrojone na wielką skalę, musi się troszczyć o wielkich odbiorców. Weźmy dla przykładu fiołek alpejski, tak bardzo poszukiwany w Warszawie. Trzeba umieć dostarczyć duże ilości towaru w takie ręce by za niego otrzymać pieniądz i to w możliwie najszybszym czasie.

Następnie ciężką walkę staczamy z niepolską konkurencją. Dziwna rzecz, że firmy nie polskie otrzymują od swych banków pożyczki, kredyty długoterminowe i t. d.

Znam przedsiębiorstwo na Pomorzu które jest zadłużone do wysokości wielu tysięcy zł., a mimo to posiada najnowocześniejsze i najbogatsze urządzenia Oczywiście za pożyczone na X lat pieniądze.

Z takim konkurentem walka jest nierówna i bardzo ciężka.

Polskiemu ogrodnictwu potrzebne są stanowczo większe pożyczki. Posiadamy przed sobą wielką przyszłość. **Dni estetyki miast, rozwijają w każdym obywatelu poczucie piękna, a piękno miasta w dzisiejszym pojęciu jest nierozłączne z zielenią i kwieciem.**

Trzeba nam tylko pomóc, i to natychmiast. Podobnie jak turystyka stała się poważnym źródłem dochodu, tak i kwiaty w Polsce — kraju nawskroś rolniczym, mogą przynieść państwu miliony, ale aby je przyniosły, — państwo musi przyjść nam z pomocą.

Następnie publiczność winna popierać przede wszystkim firmy polskie.

Wystawa 1928 r.

— Czy brał pan udział w jakich wystawach?

— Tak jest. Do najbardziej udanych zaliczam wystawę w r. 1928 w Toruniu Otrzymałem wówczas najwyższe odznaczenia i nagrody. **Firma moja otrzymała medal złoty i srebrny na Wystawie Pom. Izby Rolniczej w Toruniu w 1922 r. za wieniec bluszczowy i całość ogrodnictwa. Medal srebrny na Wystawie Ogrodniczej w Poznaniu 1926 r. za hodowlę goździków, Dyplom Uznania Min. Roln. i Dóbr Państw. na Pomorskiej Wystawie Ogrod. Przemysłowej w Toruniu 1928 r. i wreszcie — Wielki złoty Medal Pomorskiej Izby Rolniczej na tejże Wystawie w 1928 r.**

— Jak pan widzi, na drodze naszego fachu ścielą się czasem i blaski. Uznanie władz dla naszej pracy jest dla nas wielką zachętą do dalszych wysiłków

Jak kupić rzecz wartościową?

Zdecydować kupno przedmiotu, który pociąga nasze oko, który jest nam potrzebny i winien służyć przez długi okres czasu, jest nieraz bardzo trudny. Wielka różnorodność typów, rozbieżność opinii, sądów, niejednakowy wygląd zewnętrzny nie ułatwiają, a utrudniają kupno. A jednak istnieje na to sposób. Porównać, przekonać się osobiście i zdać sobie sprawę, co nas najwięcej interesuje w danym przedmiocie, czego od niego wymagamy, a wybór będzie nieomylny. Są przedmioty, które muszą posiadać dobry smak, miły wygląd zewnętrzny, są i takie, jak radio, dla których decydującym jest ton. Techniczne wykonanie odbiornika radiowego musi być tego rodzaju, aby przede wszystkim ton jego, barwa dźwięku była na najwyższym poziomie. Zapewnia go głośnik z szeroko-wstęgową membraną, odpowiednio dobrane, szlachetne drzewo. Czułość i selektywność, uzyskane dzięki wysokowartościowym cewkom z żelaznymi rdzeniami, to dalsze zalety, o których winno się pamiętać przy kupnie. Trzecia cecha, to estetyczny wygląd ezwnętrzny i prosta obsługa. Zespół urządzeń stosowanych w odbiorniku musi być tak dobrany i takie muszą być rozwiązania, aby polepszenie jednej cechy nie wpływało pogarszająco na inne, jak to miało miejsce dotychczas. Zwłaszcza uzyskanie jednocześnie dobrej selektywności i dobrego tonu jest bardzo trudne. Udało się to uzyskać właśnie w odbiornikach Telefunken dzięki zmniejszonej ilości, ale za to wysokowartościowych obwodów z żelaznymi rdzeniami o specjalnej budowie wolnej od strat elektrycznych. A dalsze zalety nowych odbiorników Telefunken: maksymalna selektywność, zawór przeciwinterferencyjny dla 9 kc, szerokowstęgowa membrana głośnika Telefunken Nawi, udoskonalone magiczne oko AM 2 z triodą, zrównoważenie zakresu dźwiękowego, ciche strojenie, płynna regulacja selektywności i barwy dźwięku, żelazne rdzenie, chassis, wytworna, nowoczesna skrzynka drewniana o wybitnych zaletach akustycznych i szereg innych udoskonaleń — zgodnie współpracują ze sobą, podnosząc do maksimum jakość tych, wypróbowanych już na rynku, odbiorników. A więc radzimy posłuchać, obejrzeć i porównać.

Dzień w Toruniu

Sobota-Niedziela, dnia 11-12 września

Na toruńskim bruku

— **Msza św.** na intencję nowego roku szkolnego w Konserwatorium Muzycznym odbędzie się w niedzielę, dnia 12 bm. o godzinie 9-tej w bazylice św. Jana.

Podczas nabożeństwa wystąpią: pp. prof. Kurpisz - Stefanowa, Jerzy Stefan (skrzypce), Tadeusz Kowalski oraz chór konserwatoryjny pod dyr. prof. Zygmunta Moczyńskiego.

— **Z Polskiej Parafii Ewangelickiej.** — Z dniem 1 bm. Polska Parafia Ewangelicka otrzymała nowego proboszcza w osobie ks. pastora Ryszarda Trenklera.

Nabożeństwa główne odbywają się w pierwszą, drugą i trzecią niedzielę każdego miesiąca o godz. 12 w kościele przy ul. Strumykowej 8. Nabożeństwa dla dzieci i młodzieży szkolnej odbywają się w te same niedziele o godz. 9 rano w kościele.

— **Uwaga, Powstańcy Wielkopolscy!** — Przypominamy, że w niedzielę dnia 12 bm. odbędzie się wspólna wycieczka do Czerniewic na którą zapraszamy wszystkich powstańców wlkp. wraz z rodzinami. Sympatycy mile widziani. Komitet organizacyjny przygotował szereg niespodzianek, przygrywać będzie doborowa orkiestra. Początek o godz. 13. Komunikacja kolejowa dogodna.

Zarząd.

— **Prywatna Pomorska Szkoła Powszechna** w Toruniu przyjmuje nadal zapisy do wszystkich klas w kancelarii szkoły przy Rybakach 47 codziennie w godzinach przedpołudniowych. Czesne wynosi dla kl. I i II 10 zł; dla kl. III i IV — 15 zł; dla kl. V i VI — 20 zł. miesięcznie. Nauka języków obcych bez dopłaty. 6252

— **Bezpłatny kurs robót ręcznych.** — Zwracamy Szan. Czytelniczkom uwagę na ogłoszenie firmy Roman Dalkowski — pracownia sztandarów i haftów artystycznych. Ogólnie znana i ceniona ta firma wykonuje wszelkie hafty i prace szydełkowe. Z dniem 15. bm. odbędzie się bezpłatny kurs robót ręcznych.

— **Wieczorek K. S. M.** połączony z różnymi urozmaiceniami urządza Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży męskiej, oddział przy kościele Najświętszej Panny Marii w niedzielę 12 bm. w sali „Tivoli". Początek o godz. 19,30. na który sympatyków KSM. jak najuprzejmiej zaprasza Kierownictwo. Wstęp za zaproszeniami.

— **Zebranie miesięczne Związku Reemigrantów i Opt. Rzp. P.** Koło Toruń, odbędzie się w niedzielę, dnia 12 bm. o godz. 15 na sali p. Borlika, Rynek Nowomiejski, na które to zebranie prosimy. — Zarząd.

— **Korporacja Kupiectwa Chrześcijańskiego** urządza w niedzielę, 12 bm. wycieczkę do Włocławka celem zrewizytowania tamtejszego Tow. Kupców Chrześcijańskich. Wycieczka odbędzie się koleją, pociągiem odchodzącym z Torunia o godz. 10,50, powrót nastąpi o godz. 21-szej. Członkowie chcący wziąć udział w tej wycieczce, zechcą zgłosić się do sekretariatu lub prezesa (tel. 14-30).

— **Do wioślarzy - seniorów!** Zebranie Zarządu Toruńskiego Klubu Wioślarskiego odbędzie się w sobotę, dnia 11 września br. o godz. 17 na przystani Klubu. — Obecność wszystkich członków Zarządu — obowiązkowa.

— **W niedzielę, dnia 12 bm.** odbędzie się na kortach T. K. L. T. przy ul. Moniuszki mecz finałowy o mistrzostwo drużynowe Polski w klasie B. Spotykają się: Klub Tenisowy z Bielska, jako mistrz ośmiu południowych województw z mistrzem północy, Toruńskim Klubem Lawn - Tenisowym. — Początek rozgrywek o godz. 9 rano.

— **Dzisiejsza audycja w Konserwatorium Muzycznym.** Dziś o godz. 16,30 w sali kameralnej Konserwatorium Muzycznego (Staromiejski Rynek 6) odbędzie się audycja muzyczna z udziałem p. Marii Wiłkomirskiej (fortepian) i p. Kazimierza Wiłkomirskiego (wiolonczela).

Wstęp wolny dla członków Pom. Tow. Muz. za okazaniem legitymacji oraz dla uczniów Konserwatorium.

Kursy gimnazjalne

Polski Biały Krzyż, Koło Toruń zawiadamia, że z dniem 6 bm. rozpoczęły się lekcje dla uczniów klasy 5, 6, 7 i 8 z roku 1936-37 kursów gimnazjalnych Polskiego Białego Krzyża w Toruniu w gimnazjum im. M. Kopernika przy ul. M. Garbary.

Wszyscy, którzy dotychczas nie zgłosili się w Sekretariacie Koła PBK Dom Żołnierza II p. ul. Warszawska, ostatnie drzwi na prawo, winni bezzwłocznie to uczynić w celu:

1) wystawienia legitymacji na prawo wstępu na lekcje (do legitymacji należy dostarczyć 2 fotografie).

2) zapłacenie czesnego za miesiąc wrzesień lub październik 1937 r.;

3) podpisania deklaracji wstąpienia na kursy.

Dla nowozapisujących się na kursy gimnazjalne Polskiego Białego Krzyża, jak również dla uczestników klasy 4 z roku szkolnego 1936-37 lekcje rozpoczną się z dniem 1 października 1937 r. o godz. 18 w gimnazjum im. M. Kopernika w Toruniu przy ul. M. Garbary (wejście od zaułku prosowego).

Ze względu na ograniczoną ilość miejsc, Polski Biały Krzyż prosi o niezwlekanie z zapisywaniem się na wspomniane kursy.

W końcu Polski Biały Krzyż Koło Toruń zawiadamia, że sekretariat od miesiąca września br. urzęduje codziennie od godz. 11 do 13, a w poniedziałki, środy i piątki od godziny 18 do 20. Odnośnie godzin urzędowania popołudniowego, od 1 października br. słuchaczom kursów, zostanie podane do wiadomości specjalnym pismem.

Z Urzędu Stanu Cywilnego

Do ksiąg Urzędu Stanu Cywilnego w dniu 10 września 1937 r. wpisano:

Urodzenia: robotnik Jan Walichniewicz, syn Ignacy; obuwnik Franciszek Wojciechowski córka Marianna; nauczyciel Paweł Kuczora syn Jacek; robotnik Eryk Malbrandt syn Jan; tapicer Maksymilian Karczyński córka Krystyna, robotnik Franciszek Suski, syn Władysław; radiotechnik Bolesław Jabłczyński córka Aleksandra; 1 nieślubna córka.

Śluby zawarto: robotnik Erwin Derke i Amanda Harke; pracownik fabr. Władysław Nowiński i Marta Kamrowska.

Zgony: Jan Wrzesiński, Mazowiecka, 1 miesiąc. szewc Zygmunt Żuchowski, Turzno pow. Toruń, lat 26.

Kursy szkoły powszechnej

Polski Biały Krzyż, Koło Toruń zawiadamia, że z dniem 1 października br. organizuje kursy Szkoły Powszechnej dla podoficerów i osób cywilnych na następujących warunkach:

Czesne 10 złotych miesięcznie, płatne z góry do dnia 5 każdego miesiąca. Wpisowe 5 zł. Lekcje na tych kursach trwać będą do dnia 1 marca 1938 r.

Zapisy na powyższe kursy Polski Biały Krzyż przyjmuje do końca miesiąca września br. w sekretariacie PBK Koło Toruń Dom Żołnierza II p. ostatnie drzwi na prawo w poniedziałki, środy i piątki od godz. 18 do 20. 6249

Czego już nie kradną

Szwengrub Edmund, zam. w Toruniu, ul. Mostowa 36 zgłosił o kradzieży z domu przy ul. 3 Maja nr. 2 jednego kompletu kaloryferów do ogrzewania, 2 spłukiwaczki do ustępu 2 połączenia rurowe, 5 kranów mosiężnych.

Dittmann Oskar, zam. w Toruniu, ul. Łazienna 2 zgłosił o kradzieży drzewa budulcowego wart. około 200 zł.

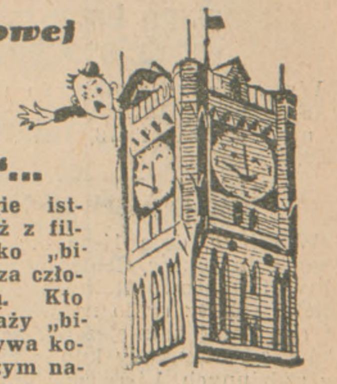
Gertz Albert, rolnik zam. w Nieszawce, pow. Toruń, zgłosił o kradzieży garderoby i bielizny wart. około 150 zł.

Szatkowski Julian, rolnik zam. w Siemoniu pow. Toruń zgłosił o kradzieży kartofli z pola, wart. około 75 zł.

Dittmann Oskar, zam. w Toruniu, ul. Łazienna nr. 2 zgłosił o przywłaszczeniu kotwicy przez Kumowskiego, zam. w Toruniu, Kępa Bazarowa.

Informator dla przyjezdnych w Toruniu

Z ratuszowej wieży

„Biber"...

W Warszawie istnieje słynne już z filmu powiedzonko „biber" — co oznacza człowieka z brodą. Kto pierwszy zauważy „bibra", ten „wygrywa kolejkę". (Przy czym należy z obowiązku wypodzieć sakramentalne słowa):

— Pijemy na zdrowie „bibra!"

Warszawa ma swoje Nalewki. Kto chciał się stanowczo „zalać w pestkę", prowadził naiwniaka na ul. Gęsią, czy Muranowską i wlewa była pewna.

Gorzej rzeczy stały dotychczas na Pomorzu, gdzie o „bibra" było wybitnie trudno, a na widok powszechnie szanowanego obywatela z bródką — trudno i nieprzyzwoicie byłoby wrzasnąć:

— „Biber!"

Tempora mutantur!

Bo oto nie dalej jak wczoraj w przemiłym gronie wypróbowanych przyjaciół zabawiliśmy się w „bibra" właśnie na ul. Szerokiej.

W ciągu dnia, zaledwie raz tylko wstąpiliśmy na jednego. Chytry kolega zauważył wychodzącego ze znanej firmy jej przezacnego i powszechnie lubianego dyrektora.

Ano trudno! Wygrał!

Ale gdy zapadł mrok... z gardzieli naszych co chwila wyrywał się okrzyk:

— Biber!

— Biber, biber!

— Biber, biber, biber!

Lecz krótka była nasza radość. Okazało się, że byli to coraz to liczniej napływający do Torunia „goście" z ul. Gęsiej i Muranowskiej.

Słowo „biber" — nawet po wypiciu większej dawki alkoholu, przestało być zabawne. Słowo „biber" stało się uosobieniem... smutnej rzeczywistości.

SPRAWY ORBISU

Wielka pielgrzymka do Lourdes 29. bm. via Paryż, Nicea, Padwa, Wenecja, Wiedeń.

Wycieczki do Paryża na Wystawę Światową.

Wycieczki na Południe: Jugosławia, Włochy.

Wycieczka do Budapesztu i nad Balaton 16 bm.

Witamy Armię w Bydgoszczy 14.—16 bm — 75 proc. ulgi kolejowej.

Polskie Biuro Podróży Orbis, Oddział w Toruniu.

KALENDARZYK

Sobota 11. 9. — Prota i Jacka.
Niedziela 12. 9. — Imienia M. B.
Poniedziałek 13. 9. — Filipa.

KINA

AS: *Znachor*	ŚWIT: *Truxa*
MARS: *Daniel Boone*	ARIA: *Pan z milionami i SUZY*

DYŻUR APTEK

W śródmieściu — pod Lwem — N. Rynek: na Bydgoskim Przedm. — św. Anny — ul. Mickiewicza; na Mokrem — pod Łabędziem — ul. Kościuszki; na Jakubskim — Nadwiślańska — ul. Lubicka.

Z Teatru Ziemi Pomorskiej

REPERTUAR TEATRU ZIEMI POMORSKIEJ.

Sobota, 11. 9. — „Car Paweł I" — godz. 20 premiera.

Niedziela, 12. 9. — „Papa" — godz. 16, „Car Paweł I" — godz. 20.

Dziś premiera „Cara Pawła I"

Z Kazimierzem Junoszą Stępowskim w tytułowej roli

Niezwykle starannie przygotowana przez reż. p. Piekarskiego, sztuka Dymitra Mereżkowskiego „Car Paweł I", ukaże się dzisiaj na scenie Teatru Ziemi Pomorskiej, o godz. 20. Junosza Stępowski znakomity aktor scen stołecznych, wystąpi w roli tytułowej. Udział bierze cały zespół w osobach pp.: Małkowskiej, Ładosiówny, Szyszko-Bohusz, Cybulskiej, Ilcewicza, Cybulskiego, Kuryłły, Radwan-Łodzińskiego, Ścibor-Rylskiego, Piekarskiego, Surzyńskiego, Rokossowskiego, Zwolińskiego oraz tłumu statystów. Dyrekcja Teatru nie szczędziła kosztów, aby strona dekoracyjna i kostiumowa przygotowywana przez p. Małkowskiego, wypadła jak najwspanialej.

Wylosowane bony iwestycyjne w dniu 9 bm.

Wylosowane zostały do umorzenia Bony Funduszu Inwestycyjnego oznaczone nr. nr. 579, 5595, 13876, 14873, 24401, 37003 i 39222.

Ważne dla rolników

W sobotę, dnia 11-go bm. o godz. 12.15 wygłosi inspektor Centralnego Biura do Spraw Finansowo Rolnych w Warszawie prelekcję przez radio na wszystkie rozgłośnie na temat zmniejszenia zadłużenia rolników z reszty ceny kupna ziemi i z działów rodzinnych. Wszyscy rolnicy, którzy posiadają zadłużenia czy to z tytułu reszty ceny kupna, czy też z działów rodzinnych, zechcą wykorzystać nadarzającą się okazję i zaznajomić się z przysługującymi im ulgami.

Ostrzeżenie dla abonentów telefonicznych

Pojawiają się osoby, które ofiarowują abonentom telefonicznym kupno różnych części dodatkowych do urządzeń telefonicznych, które to części mają ułatwić wzgl. ulepszyć korzystanie z telefonu jak np. specjalne wkładki do mikrofonu, aparaty samokasujące, przyrządy zapobiegające skręceniu się sznurów itp. przedmioty.

W praktycznym użyciu części te nie odpowiadają zazwyczaj swemu celowi lub są wręcz szkodliwe dla telefonu. Rozpowszechniane są też bez sprawdzenia i wypróbowania przez organa Zarządu p. p. „Polska Poczta, Telegraf i Telefon" i nie posiadają aprobaty Ministerstwa Poczt i Telegrafów. fów.

W interesie P. T. abonentów telefonicznych przypominamy, że według § 11 ustępu 2 ordynacji telefonicznej nie wolno abonentowi dokonywać żadnych zmian w abonowanym urządzeniu telefonicznym. Ostrzegamy wobec tego P. T. abonentów przed kupnem i zastosowaniem bezwartościowych przedmiotów, gdyż z tej przyczyny mogą się jedynie narazić na straty.

Giełdy

NOTOWANIA GIEŁDY WARSZAWSKIEJ

Dewizy

Belgia 89.20 — 89.38 — 89.02; Berlin 212.97 — 212.11; Gdańsk 100.20 — 99.80; Amsterdam 290.80 — 291.52 — 290.08; Kopenhaga 117.09 — 116.51; Londyn 26.17 — 26.24 — 26.10; N. York 5.29 jedna ósma — 5.30 trzy ósme — 5.27 siedem ósmych; kabel 5.29 i pół — 5.30 trzy czwarte — 5.28 i ćwierć Oslo 131.50 — 131.83 — 131.17; Paryż 18.76—18.91 18.61; Praga 18.47 — 19.52 — 18.42; Sztokholm 135.00 — 135.33 — 134.67; Zurych 121.70 — 122.00 — 121.40; Wiedeń 99.20 — 98.80; Mediolan 27.98 — 27.78; Helsingfors 11.60 — 11.54; Montreal 5.30 i ćwierć — 5.27 trzy czwarte; Tel Aviv 26.24 — 26.10. — Tendencja słabsza.

Waluty

Belgi belg. 89.38 — 88.95; dolary amer. 5.29 i pół, 5.27; dol. kanad. 5.29 i pół — 5.27; floreny holend. 291.52 — 289.80; fr. franc. 18.91 — 18.56; fr. szwajc. 122.00 — 121,20; funty ang. 26,24 — 26,08; guldeny gd. 100.20 — 99.80; kor. czeskie 17.90 — 17.10; kor. duńskie 117.09 — 116.25; kor. norweskie 131,83 — 130.85; kor. szwedzkie 135.33 — 134.35; liry włoskie 23.80 — 23.10; marki fińskie 11.60 — 11.20; marki niem. 132.00 — 126.00; szyl. austrj. 98,50 — 96.50; marki srebrne 136.00 — 130.00. Tel Aviv 26.20 — 25.90.

Akcje.

Bank Polski 105.50 — 105.75; Cukier 34.00; Węgiel 24.00 — 24.50.

Papiery

4 i pół proc. wewnętrzna 55.88 — 54.38 — 56.00. 3 proc. inwest. pierwsza emisja 66.50 — 66.75 serie nie notowano, druga emisja 67.00 — 67.25 serie 82.25; 5 proc. konwersyjna. 62.00; 4 proc. premj. dolarowa 38.00 — 38.20; 4 proc. konsolid. 57.38 — 57,13 ost drobne; 4 i pół proc. pozn. ziem. kred. seria k 55.63; 8 proc. ziemskie dol. kupon 32.12; 4 i pół proc. ziemskie seria piąta 55.50; 5 proc. Warszawy 1933 r. 62.25 — 61.75 — 62.50; 5 proc. Kalisza 1933 r. 49.75; 5 proc. Lublina 1933 r. 51.25; 5 proc. Łodzi 1933 r. 55.75 — 55.00 — 55.50; 6 proc. obl. Warszawy ósma i dziewiąta emisja 60.25.

Tendencja dla pożyczek nieco słabsza, dla listów utrzymana dla miejskich nieco słabsza.

GIEŁDA ZBOŻOWO TOWAROWA w POZNANIU.

z dnia 10 września 1937 r.

Ceny tranzakcyjne: żyto zdatne do przemiału 105 ton. 23.25; ceny orientacyjne: żyto 22.25 — 22.50; pszenica 30.25 — 30.75; mąki żytnie i pszenne wszystkie gatunki o 25 groszy niżej. siemię lniane 44.00 — 47.00, reszta bez zmian, ogólne usposobienie spokojne.

Obrót: żyta 1098, pszenicy 318, jęczmienia 629, owsa 60.

GIEŁDA ZBOŻOWO TOWAROWA w BYDGOSZCZY.

z dnia 10 września 1937 r.

Zboża:

Żyto 23.25 — 23.50; pszenica 29.75 — 30.25; owies 19.75 — 20.25; jęczmień browarowy 22.00 — 23.00; 114—115 f. h. 19.75 — 20.00; jęczmień 109—110 f. h. 18.75 — 19.25.

Usposobienie: stalsze.

Przetwory młynarskie:

Nowe standarty:

Mąka żytnia gat. I 0—65 proc. 33.50 — 34.00; mąka żytnia razowa 0—95 proc. 29.00 — 30.00; mąka pszenna gat. I. wyciągowa 0—30 proc. wł. w. 50.50 — 51.50; mąka pszenna gat. I 0—50 proc. wł. w. 46.00 — 47.50; mąka pszenna gat. IA 0—65 proc. wł. w. 44.00 — 45.50; mąka pszenna razowa 0—95 proc. wł. w. 37.75 — 38.75; otręby żytnie z przemiału stand. 16.00 — 16.50; otręby pszenne miałkie z przem. stand. 17.50 — 17.75; średnie 17.00 —17.25; grube 18.0 — 18.25; otręby jęczmienne 16.00 — 16.50; kasza jęczmienna krajana wł. w. 31.00 — 32.00; pęczak 31.00 — 32.00; perłowa 43.00 — 44.00.

Artykuły strączkowe.

Groch Wiktoria 22.0 — 25.00; groch Folgera 22.00 — 24.00; groch polny 21.00 — 23.00.

Nasiona.

Rzepak zimowy bez worka 55.00 — 57.00; rzepik zimowy bez worka 51.00 — 52.00; mak niebieski 71.00 — 74.00; siemię lniane 45.00 — 47.00; gorczyca 39.00 — 41.00.

Artykuły pastewne i inne.

Makuch lniany 24.50 — 25.00; makuch rzepakowy 20.00 — 20.50; makuch słonecznikowy 40 do 42 proc. 25.50 — 26.00; śrut soja 25.50 — 26.00; ziemniaki fabr. za kg. pr. franco fabr. —,19 —,20; płatki ziemniaczane 16.00 — 17.00; słoma żytnia prasowana 5.75 — 6.25; siano nadnoteckie luzem 8.75 — 9.25; siano nadnoteckie prasowane 9.50 — 10.00.

Ogólne usposobienie: spokojne.

Wiadomości sportowe

DWA MECZE NASZEJ REPREZENTACJI PIŁKARSKIEJ 10 PAŹDZIERNIKA

W dniu 10 października piłkarze polscy po raz drugi w tym sezonie walczyć będą na dwóch frontach, a mianowicie przeciwko Łotwie w Wilnie i przeciwko Jugosławii w Katowicach.

Mecz z Jugosławią należy do cyklu rozgrywek eliminacyjnych o mistrzostwo świata.

SZYMURA ZNOKAUTOWAŁ PRZYBYLSKIEGO

Poznań. PAT. W pierwszym meczu bokserskim o drużynowe mistrzostwo okręgu poznańskiego Warta po bardzo zaciętej walce pokonała drużynę HCP. w stosunku 11:5. Wyniki według kolejności wag przedstawiają się następująco:

Liszka (HCP) połknął na punkty Bazarnika; Kolecki (HCP) znokautował w 2 rundzie Sobkowiaka II; Walkowiak (HCP) zremisował z Frankowskim; Vogt (W) pokonał na punkty Sobczaka; Welski (W) pokonał na punkty Kaźmierczaka I; Szymura w drugim starciu pokonał przez K. O. Przybylskiego z HCP; Białkowski (W) pokonał nieznacznie na punkty Adamczyka.

VI WYŚCIG KOLARSKI DO MORZA.

VI-ty wyścig kolarski do morza im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego odbędzie się w dniach 14—19 bm.

Wyścig zapowiada się pod względem sportowym bardzo interesująco, gdyż udział wezmą poza drużyną naszą, która zdąży wrócić z Węgier, byli mistrzowie oraz doskonali zawodnicy polscy, którzy w r. b. nie brali udziału w zawodach kolarskich.

Na listę zgłoszeń zapisali się już: Lipiński — zwycięzca III wyścigu dokoła Polski, Oszajników — najlepszy z Polaków w zeszłorocznym meczu z Niemcami na trasie Berlin—Warszawa.

Zgłosili się również młodzi kolarze, którzy wyróżnili się w ostatnim wyścigu dokoła Polski, Wiśniewski i Urbaniak.

GRUDZIĄDZ — BYDGOSZCZ W LEKKOATLETYCE.

W niedzielę nadchodzącą odbędzie się w Grudziądzu międzymiastowy mecz lekkoatletyczny Bydgoszcz—Grudziądz.

Spotkanie to rozegrane będzie po raz trzeci. W pierwszym meczu zwyciężyła Bydgoszcz różnicą 8 pkt., w drugim — Grudziądz różnicą 2 pkt

TOROWE MISTRZOSTWA BYDGOSZCZY.

W dniu 26 bm. rozegrane zostaną kolarskie mistrzostwa torowe Bydgoszczy.

Program przewiduje biegi — nowicjuszy, seniorów, pań, wyścig amerykański oraz na 50 km.

ZARZĄD P. Z. L. A. PODAŁ SIĘ DO DYMISJI.

Solidaryzując się ze swym prezesem inż. Znajdowskim, zarząd PZLA w komplecie podał się do dymisji.

Nadzwyczajne walne zebranie PZLA wyznaczono na dzień 10 października w Warszawie. Do tego czasu dotychczasowy zarząd pełnić będzie normalnie swoje funkcje.

RKS Bałtyk Gdynia — WKS Gryf Toruń

Pierwszy mecz bokserski w bież. sezonie o drużynowe mistrzostwo Pomorza klasy A rozegrany zostanie w niedzielę dnia 12 bm. o godz. 19 w hali Okręg. Ośrodka WF przy ul. Wały w Toruniu. Drużyna bokserska „Bałtyk" jest w Toruniu mało znana. Przedstawia natomiast na wybrzeżu morskim najsilniejszy zespół bokserski i należy do rzędu drużyn bardzo groźnych. Zawodnicy „Bałtyku" odznaczają się niesłychaną siłą ciosu, morderczym tempem i niebywałą ilością uderzeń. Jest to typowe dla drużyny robotniczej, która dąży do zwycięskiego spotkania największą ilością uderzeń. Najlepsze punkty Bałtyku to Sowiński, Juchnicki i Witold, którzy daleko odbiegają od poziomu pozostałych zawodników i którzy stanowią klasę rzeczywiście dobrych bokserów.

8-kę WKS Gryfu czeka ciężkie zadanie na własnym ringu w Toruniu. Zrobiliśmy wszystko, aby zmobilizować nasz kompletny zespół i wykazać publiczności Torunia, że godni jesteśmy tytułu mistrza Pomorza.

Bilety na powyższe zawody otrzymać można już od godz. 18 przy kasie w Okręg. Ośrodku WF przy ul. Wały.

Jak się dowiadujemy doskonały bokser Gryfu Lelewski po odbyciu czynnej służby wojskowej, pozostaje nadal w Toruniu, dzięki życzliwości prezydenta miasta Torunia p. Raszei, który zaopiekował się naszym bokserem.

HUMOR

SMAKOSZ W RESTAURACJI

Co pan sobie życzy?

— Przede wszystkim tuzin ostryg z sosem pomidorowym.

— Proszę bardzo.

— Potem omlet z szynką i z parmezanem, ale z oryginalnym parmezanem!

— Słucham pana.

— Dalej roastbef. wypieczony i bez tłuszczu.

— Proszę bardzo.

— Do tego frytki ze świeżym masłem.

— Tak, proszę.

— A na deser ciasto z jabłkami, kieliszek benedyktyna i czarna kawa.

— Już się robi, proszę pana.

— No tak, życzyłbym sobie zjeść taki obiad. Mój lekarz nie pozwala mi jednak opychać się smakołykami. Zadysponował obiad, składający się ze szklanki zimnego mleka i biszkoptu angielskiego. Proszę więc o mleko i biszkopt.

ŚPIEWAK.

— Wczoraj zaasekurowałem się na sumę 100.000 franków na wypadek utraty głosu.

— Tak, a dlaczego towarzystwo nie wypłaciło panu pieniędzy? (Journal)

NIEPOROZUMIENIE.

— Oskarżony przyznaje się, że pocałował tę panią i gdy się rozpłakała, pocałował ją powtórnie?

— Tak, panie sędzio, myślałem, że to były łzy radości! (Tit-Bits)

TRUDNE PYTANIE

Mały Franio opowiada swym rodzicom o swym pierwszym dniu w szkole.

— Ale dziś mieliśmy ciężką lekcję. — Takie trudne pytania pani mi zadawała!...

— A o cóż pytała się ciebie?

— No, kiedy się urodziłem i jak na imię mamie i tacie... (Bi-Ba-Bo)

SYNEK BIUROKRATY

— Tatusiu, czy te kasztany same opadają?

— Same.

— A od której do której godziny to robią?... (Bi-Ba-Bo)

KTO ZWYCIĘŻY?

Gdy pewnego dyplomatę angielskiego zapytano, co sądzi o szansach zwycięstwa jednej lub drugiej strony w toczącej się obecnie wojnie chińsko-japońskiej, odpowiedział: Kto zwycięży, nie wiem. Wiem natomiast z całą pewnością, kto będzie pobity.

— ???

— My, biali.

ON TEŻ!

— Ja też studiowałem za młodych lat!

— Prawo? Medycynę?

— Nie, jadłospisy! (Jugend)

BIAŁY KRUK

— Nabyłem we Włoszech niezwykle rzadki i cenny zabytek: wieczne pióro, którym Dante pisał swoją „Boską Komedię".

— Ależ wówczas nie znano jeszcze wiecznych piór!

— Tak, i dlatego też to pióro jest takie cenne! (Journal).

ŻÓŁW WIŚLANY

— Na kapitana okrętu mówią „wilk morski". A jak nazywają kapitana barki.

— Jak sądzisz? Okręt jedzie szybko, a barka?

— Aha, wiem! żółw wiślany! (Bi-Ba-Bo)

Międzynar. kongres grafologów

W Paryżu odbędzie się w dniach od 19 do 22 września rb. III międzynarodowy kongres grafologów. Kongres zajmie się obok zagadnienia analizy pisma także sprawą zastosowania grafologii w sądownictwie i medycynie.

W zjeździe wezmą udział m. in. przedstawiciele Niemiec, Szwajcarii, Francji, Włoch, Belgii, Anglii, Stanów Zjednoczonych A. P., Rumunii, Czechosłowacji i Rosji Sowieckiej.

Uczestnicy kongresu przyjęci zostaną przez prezydenta Lebrun'a.

Programy radiowe

Sobota, dnia 11 września

PROGRAM OGÓLNOPOLSKI

6.15 Pieśń „Kiedy ranne wstają zorze". 6.18 Gimnastyka. 6.38 Muzyka — płyty. 7.00 Dziennik poranny. 7.10 Muzyka — płyty. 8.00 Audycja dla szkół. 8.10—11.15 Przerwa. 11.15 Audycja dla szkół: „Śpiewajmy piosenki" — prowadzi prof. Bronisław Rutkowski. 11.40 Fryderyk Delius: Jarmark w Brigg — płyty. 11.57 Sygnał czasu i hejnał z Krakowa. 12.03 Dziennik południowy. 12.15 Aktualna pogadanka rolnicza. 12.25 Orkiestra rozrywkowa pod dyr. Bronisława Nagujewskiego (z Łodzi). 13.00—15.45 Przerwa (patrz programy lokalne). 15.45 Wiadomości gospodarcze. 16.00 Teatr Wyobraźni dla dzieci młodszych: „Jak królewna małą kuchareczką została" — słuchowisko Lucyny Krzemienieckiej. 16.30 „Pożegnanie lata" korowód z pieśnią i muzyką po ulicach Warszawy. Wykonawcy: Wanda Wermińska, Tadeusz Łuczaj, Tadeusz Olsza oraz chór i Mała Orkiestra P. R. pod dyr. Zdzisława Górzyńskiego. W przerwie I ok. godz. 17.00: Lato się kończy — felieton Heleny Boguszewskiej. W przerwie II ok. godz. 17.40: Pogadanka aktualna. W przerwie III ok. godz. 18.20 Pogadanka aktualna. 19.00 Nasz program. 19.10 Program na jutro. 19.15 Koncert Orkiestry Filharmonii Warszawskiej pod dyr. Józefa Ozimińskiego z Ciechocinka (przez Toruń). 19.50 Wiadomości sportowe. 20.00 Audycja dla Polaków za granicą: „Jak żyją i pracują Polacy w Paranie" — audycja w opracowaniu Stanisława Sumińskiego. 20.45 Dziennik wieczorny. 20.55 Przegląd prasy rolniczej inż. Irena Niewodniczańska (z Wilna). 21.05 Lasgra — ballady i pieśni Schumanna i Schuberta (z Wilna). 21.45 Nowości literackie — omówi Stanisław Adamczewski. 22.00 Tańce słowiańskie w wykonaniu orkiestry pod dyr. A. Hermana (z Krakowa). 22.50 Ostatnie wiadomości dziennika wieczornego, przegląd prasy i komunikat meteorologiczny.

ROZGŁOŚNIA POMORSKA

11.40 Fryderyk Delius — Jarmark w Brigg — płyty z Warszawy. 12.15 Aktualna pogadanka rolnicza (z Warszawy). 13.00 Orkiestry i pieśniarze — płyty. 15.00 Melodia za melodią — płyty. 15.40 Wiadomości z Pomorza. 19.00 Nasz program. 19.10 Wiadomości sportowe z Pomorza. 19.15 Koncert orkiestry Filharmonii Warszawskiej pod dyr. Józefa Ozimińskiego z Ciechocinka. 23.00 Tańce i piosenki — płyty.

Niedziela, dnia 12 września

PROGRAM OGÓLNOPOLSKI

8.00 Sygnał czasu i pieśń „Ave Maria". 8.03 Dziennik poranny. 8.15 Audycja dla wsi. 9.00 Koncert Rozgłośni Poznańskiej pod dyr. Ferdynanda Kowalika (z Poznania). 9.30 Regionalna transmisja z Chełmna z okazji „Święta Ziemi Chełmińskiej": a) Pieśni ludowe w wyk. chórów kościelnych z Chełmszczyzny, b) Uroczyste nabożeństwo z katedry chełmskiej. Kazanie wygłosi ks. German Gawroński. Sprawozdawca — prof. Henryk Mościcki. 11.57 Sygnał czasu i hejnał z Krakowa. 12.03 Radosny poranek — płyty. 13.00 Przegląd kulturalny 13.10 Gdy zadźwięczą mandoliny — koncert popularny w wykonaniu orkiestry mandolinistów „Hejnał" pod dyr. Adama Eplera i zespołu rewelersów „Chór Orlanda". Transmisja z Pawilonu Radiowego na Targach Wschodnich we Lwowie. 14.40 Transmisja fragmentu „Dożynek" z folwarku Borki, pow. wileńsko-trockiego. Sprawozdawca Tadeusz Bulsiewicz (przez Wilno). 14.40 Wszystkiego po trochu — audycja dla dzieci. 15.00 Audycja dla wsi: 1) Przegląd rynków produktów rolnych, 2) Transmisja z wzorowej świetlicy na Targach Wschodnich (ze Lwowa). 3) Jak zwiększyć wydajność naszych sadów — pogadanka Tadeusza Daszewskiego. 16.00 „Zapraszamy do Łazienek" — koncert w wykonaniu Orkiestry Symfonicznej P. R. pod dyrekcją Grzegorza Fitelberga z udziałem Sławy Orłowskiej - Czerwińskiej (sopran), Jerzego Czaplickiego (baryton), Małej Orkiestry P. R. pod dyr. Zdzisława Górzyńskiego, Marja Kaupe (śpiew), Sióstr Burskich (piosenki), Stefana Witasa (śpiew) i Chóru P. R. W przerwie o godz. 17.00 „Na czarnym lądzie" — felieton wygłosi Stanisław Świderski. 18.30 Reportaż z życia. 19.00 Teatr Wyobraźni: Wznowienie słuchowiska oryginalnego p. t. „Wielka wygrana". Napisał G. L. Weisz. Przekład Stefana Elmira. W wykonaniu Mieczysławy Ćwiklińskiej. 19.20 Polska Kapela Ludowa Feliksa Dzierżanowskiego. 20.00—20.05 Przerwa. 20.05 Franciszek Lehar — potpourri w układzie Wiktora Hruby'ego. Wykonawcy: Margit Bokor (sopran), Franz Borsos (tenor), Emil Petroff (tenor), Fryderyk Klapper (fortepian), oraz chór mieszany i orkiestra Rozgłośni Wiedeńskiej pod dyr. Józefa Holzera. (Transmisja z Wiednia). 20.35 Program na jutro. 20.40 Przegląd polityczny. 20.50 Dziennik wieczorny. 21.00 „Gumdrix" audycja w oprac. L. Nawrockiej, muzyka Czesława Halskiego (ze Lwowa). 21.35 Wiadomości sportowe ze wszystkich Rozgłośni P. R. 22.00 Recital śpiewaczy Sergiusza Gargarina (bas-baryton). Akomp. prof. Ludwik Urstein. 22.50 Transmisja fragmentów międzypaństwowego meczu piłkarskiego Polska—Dania. 22.50 Ostatnie wiadomości dziennika wieczornego, komunikat meteorologiczny.

ROZGŁOŚNIA POMORSKA

8.35 Audycja dla wsi: a) informacje dla rolników, b) Płyty. 8.55 Program na jutro. 12.03 Konkurs chórów pomorskich przed mikrofonem. 13.00 „Sztuka pomorska i gdańska" — pogadanka — wygł Władysław Zarzycki. 14.40 Konkurs chórów pomorskich przed mikrofonem (ciąg dalszy). 20.00 Muzyka lekka — płyty. 23.00 Mozaika — płyty.

WAŻNIEJSZE AUDYCJE ROZGŁOŚNI POMORSKIEJ.

za czas od 12 — 18 września 1937 r.

Niedziela, dnia 12 września br.

Wielką atrakcją programu niedzielnego będzie konkurs chórów pomorskich przed mikrofonem, początek którego wyznaczono na godz. 12,03. Po konkursie ciekawa pogadanka Władysława Zarzyckiego p. t.: „Sztuka pomorska i gdańska".

Poniedziałek, dnia 13 września br.

Panie domu zainteresuje zapewne poniedziałkowa pogadanka dr. Lucyny Szymańskiej z Warszawy o godz. 12.15 Tytuł: „Pomyślmy o odzieży zimowej".

Wykonawcami „Fragmentów operowych" o g. 13.00 będą słynne orkiestry symfoniczne oraz soliści Ewa Bandrowska Turska, Xenia Belmas i Tito Schipa.

O godz. 16.15 transmitujemy w programie ogólnopolskim Koncert Orkiestry Filharmonii Warszawskiej z Ciechocinka w programie rozrywkowym

Sobota, dnia 18 września 1937 r.

Sobotni odcinek literacki Morzu i Pomorzu poświęcony wypełni 18 września fragment dzieła J. U. Niemcewicza „Jan z Tęczyna".

O godz. 15.00 fantazje operowe z płyt, a wieczorem „Tańczymy" przy dźwiękach słynnych orkiestr jazzowych.

Sygnatura: 823/35. (6229

OBWIESZCZENIE
O LICYTACJI NIERUCHOMOŚCI.

Komornik Sądu Grodzkiego w Chełmnie rewiru II, Alojzy Bartosiński, mający kancelarię w Chełmnie, Rynek Nr. 3, na podstawie art. 676 i 679 k. p. c. podaje do publicznej wiadomości, że dnia 27 października 1937 r. o godz. 10 w Sądzie Grodzkim w Chełmnie sala nr. 13, odbędzie się sprzedaż w drodze publicznego przetargu należącej do dłużników Michała i Julianny Chrapkowskich nieruchomości: wiejska, Czarże karta 66 i 116 i Gzin karta 11, składająca się z 11.03.44 ha roli oraz zabudowań gospodarczych. Nieruchomość jest przeznaczona na prowadzenie gospodarstwa rolnego.

Nieruchomość ma urządzoną hipotekę w Sądzie Grodzkim w Chełmnie.

Nieruchomość oszacowana została na sumę zł. 6.665,—, cena zaś wywołania wynosi zł. 4.443,22.

Przystępujący do przetargu obowiązany jest złożyć rękojmię w wysokości zł. 666,50.

Rękojmię należy złożyć w gotowiźnie albo w takich papierach wartościowych bądź książeczkach wkładkowych instytucyj, w których wolno umieszczać fundusze małoletnich. Papiery wartościowe przyjęte będą w wartości trzech czwartych części ceny giełdowej.

Przy licytacji będą zachowane ustawowe warunki licytacyjne, o ile dodatkowym publicznym obwieszczeniem nie będą podane do wiadomości warunki odmienne.

Prawa osób trzecich nie będą przeszkodą do licytacji i przesądzenia własności na rzecz nabywcy bez zastrzeżeń, jeżeli osoby te przed rozpoczęciem przetargu nie złożą dowodu, że wniosły powództwo o zwolnienie nieruchomości lub jej części od egzekucji, że uzyskały postanowienie właściwego sądu, nakazujące zawieszenie egzekucji.

W ciągu ostatnich dwóch tygodni przed licytacją wolno oglądać nieruchomość w dni powszednie od godziny 8-mej do 18-tej, akta zaś postępowania egzekucyjnego można przeglądać w Sądzie Grodzkim w Chełmnie, ul. Toruńska, sala nr. 14.

Przystępujący do przetargu winien przedłożyć zezwolenie na nabycie tej nieruchomości.

Chełmno, dnia 30 sierpnia 1937 r.

Komornik: (—) Bartosiński.

III. Ukł. 11/37. (6227

W związku z wnioskiem Jana Graduszewskiego w Mszanowie pow. lubawski o udzielenie odroczenie wypłat, wyznaczył Sąd Okręgowy w Grudziądzu termin na 28 września 1937 r. godz. 10 pokój 15 celem rozpoznania sprawy.

Wierzyciele mogą przybyć osobiście na rozprawę celem udzielenia wyjaśnień lub przysłać zastępcę prawnego.

III. Ukł. 8/37. (6229

W związku z wnioskiem Franciszka Modrzejewskiego z Kaczegobagna pow. lubawski o odroczenie wypłat, wyznaczył Sąd Okręgowy w Grudziądzu termin na 28 września 1937 r. godz. 10 pokój 15 celem rozpoznania sprawy.

Wierzyciele mogą przybyć osobiście na rozprawę celem udzielenia wyjaśnień lub przysłać zastępcę prawnego.

ZARZĄD MIEJSKI W GRUDZIĄDZU

ogłasza

KONKURS

na sprzedaż placu budowlanego wielkości 1380 m położonego przy ul. Chełmińskiej naprzeciw kościoła św. Krzyża, pod warunkiem, że nabywca pobuduje na tym terenie 3 piętrowy dom mieszkalny i budowę rozpocznie jeszcze w bieżącym roku.

Zamknięte oferty z podaniem ceny kupna należy składać w terminie do 17 bm. godz. 12-ej w Ratuszu, pokój nr. 318, gdzie udziela się również bliższych informacyj w tej sprawie.

Zarząd Miejski zastrzega sobie dowolny wybór oferenta, lub też nieuwzględnienie żadnej oferty.

Grudziądz, dnia 9 września 1937 r.

Zarząd Miejski
Wydział II. Finansowo - Gospodarczy. (6238

L. dz. II. 5432/2/37. (6236

KONKURS

ZARZĄD MIEJSKI W GRUDZIĄDZU

wydzierżawi od 1. X. br.:

70 mórg roli położonej pomiędzy szosą Rudnicką, lotniskiem i oberżą Sarniak,

20 mórg roli w Kuntersztynie przy drodze do Tuszewa (przedłużenie ul. Łyskowskiego).

Oferty należy składać do dnia 17 bm. godz. 12-ej w Ratuszu pokoj Nr. 318.

Zarząd Miejski zastrzega sobie dowolny wybór oferentów, lub też nieuwzględnienie żadnej oferty.

Grudziądz, dnia 9 września 1937 r.

Zarząd Miejski
Wydział II. Finansowo - Gospodarczy.

Sygnatura: I. Km. 679/37.

WEZWANIE.

Komornik Sądu Grodzkiego w Toruniu rewiru I, Józef Kozak, mający kancelarię w Toruniu ul. Łazienna Nr. 30, podaje do publicznej wiadomości, że dnia 27 września 1937 r. o godz. 10 przystąpi do opisu nieruchomości Toruń-Przedmieście karta 492, położonej przy ul. Słowackiego 29, należ. do Antoniny Janiny Schmidtównej i Kazimierza Józefa Schmidta zast. przez ojca Stanisława Schmidta, do której skierowana została egzekucja w poszukiwaniu wierzytelności w kwocie 1.129,50 zł. oprócz odsetek i kosztów egzekucyjnych, przypadającej wierzycielowi Bankowi Gospodarstwa Krajowego od dłużników Schmidtów Antoniny i Kazimierza i wzywa wszystkie osoby, nieuczestniczące w postępowaniu, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa do wymienionej nieruchomości lub jej przynależności, jeżeli prawa tych osób stanowią przeszkodę do egzekucji. Wierzyciel oszacował nieruchomość na 6000 zł.

Toruń, dnia 24 sierpnia 1937 r.

(—) Józef Kozak,
Komornik Sądu Grodzkiego Rewiru I-go. (6230

Spis zapowiedzi Nr. 22. (6269

ZAPOWIEDŹ.

Podaje się do ogólnej wiadomości, że

1) kawaler Antoni Trowski, rolnik, zamieszkały w Borowie powiat kartuski, syn rolnika Józefa Trowskiego i zmarłej żony jego Franciszki z domu Rychert, zamieszkałych w Ostrzycach powiat kartuski,

2) panna Leokadia Zgubieńska, gospodyni, zamieszkała w Wolnym Mieście Gdańsku, córka zmarłego robotnika Conrada i tegoż żony Marianny z domu Orłowska, zamieszkałych w Gdyni, ul Starowiejska 50, chcą zawrzeć związek małżeński.

Obwieszczenie zapowiedzi nastąpić winno w Kartuzach, Dzierzążnie i „Gazecie Gdańskiej".

Kartuzy, dnia 28 sierpnia 1937 r.

Urzędnik stanu cywilnego
w zastępstwie
(podpis nieczytelny)

Do akt Nr. Km. 672/37. (6251

OBWIESZCZENIE

Komornik Sądu Grodzkiego w Nowem rew. I na zasadzie art. 602 K. P. C. ogłasza, że w dniu 17-go września 1937 r. o godz. 12 w Smętowie odbędzie się publiczna licytacja ruchomości, należących do dłużnika Leona Czarnowskiego w Smętowie, a mianowicie: różne sprzęty stanowiące urządzenie domowe, oszacowane na łączną sumę zł. 1.849,—, które można oglądać w dniu licytacji w miejscu sprzedaży, w czasie wyżej oznaczonym.

Nowe, dnia 9 września 1937 r.

Komornik: (—) Twardowski Tomasz.

LICYTACJA PRZYMUSOWA

Dnia 13 września 1937 r. o godz. 12 podpisany komornik sprzeda w drodze licytacji publicznej najwięcej dającemu za gotówkę w Starym Błonowie pow. Grudziądz zboże, należące do Kuno Kleinschmidta, a składające się z jęczmienia objętości 15 wozów, przypuszczalna zawartość ziarna 80 ctr., oszacowany na sumę 800,— zł., który oglądać można w czasie i miejscu wyżej podanym.

(—) Dobrzański,
Komornik Sądu Grodzkiego Rew. II
w Grudziądzu. (6248

Numer akt: VI. Km. 2348/36. (6270

OBWIESZCZENIE
O LICYTACJI NIERUCHOMOŚCI.

Komornik Sądu Grodzkiego w Bydgoszczy rewiru VI, Mgr. Leszek Rościszewski, mający kancelarię w Bydgoszczy ul. Dworcowa Nr. 73, na podstawie art. 676 i 679 k. p. c. podaje do publicznej wiadomości, że dnia 16 października 1937 r. o godz. 10-ej w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy sala Nr. 7 odbędzie się sprzedaż w drodze publicznego przetargu należącej do dłużnika Jana Błażejewskiego nieruchomości: Bydgoszcz Czyżkówko tom II wykaz L. 27, położonej w Bydgoszczy przy ul. Siedleckiej 54, przeznaczonej na dom czynszowy murowany parterowy z budynkami gospodarczymi, z ogrodem owocowo-warzywnym i dwoma stawkami zarybionymi.

Nieruchomość ma urządzoną księgę hipoteczną w wydziale hipotecznym Sądu Grodzkiego w Bydgoszczy.

Nieruchomość oszacowana została na sumę zł. 11.700,—, cena zaś wywołania wynosi zł. 8.775,—.

Przystępujący do przetargu obowiązany jest złożyć rękojmię w wysokości zł. 1.170,— oraz przedłożyć zezwolenie właściwej władzy na nabycie nieruchomości.

Rękojmię należy złożyć w gotowiźnie albo takich papierach wartościowych bądź książeczkach wkładkowych instytucyj, w których wolno umieszczać fundusze małoletnich. Papiery wartościowe przyjęte będą w wartości trzech czwartych części ceny giełdowej.

Przy licytacji będą zachowane ustawowe warunki licytacyjne, o ile dodatkowym publicznym obwieszczeniem nie będą podane do wiadomości warunki odmienne.

Prawa osób trzecich nie będą przeszkodą do licytacji i przysądzenia własności na rzecz nabywcy bez zastrzeżeń, jeżeli osoby te przed rozpoczęciem przetargu nie złożą dowodu, że wniosły powództwo o zwolnienie nieruchomości lub jej części od egzekucji, że uzyskały postanowienie właściwego sądu, nakazujące zawieszenie egzekucji.

W ciągu ostatnich dwóch tygodni przed licytacją wolno oglądać nieruchomości w dni powszednie od godziny 8-ej do 18-ej, akta zaś postępowania egzekucyjnego można przeglądać w Sądzie Grodzkim w Bydgoszczy, ul. Wały Jagiellońskie, sala Nr. 5.

Bydgoszcz, dnia 6 września 1937 r.

Komornik: (—) mgr. Rościszewski

Zlecenie Nr. 179/VIII/K.

Odpowiednim podarkiem dla każdego na każdą okazję są

bomboniery - Lukullusa

napełniane doborowym Konfektem

Nr. 532	4-kąt.	zawart.	250 grm.	po	1.50	zł
„ 470	okrągłe	„	280 „	„	1.75	„
„ 469	owalne	„	300 „	„	2.—	„
„ 468-l	6-kąt.	„	300 „	„	2.50	„
„ 471	owalne	„	480 „	„	2.75	„
„ 473	okrągłe	„	500 „	„	3 —	„
„ 466-l	6-kąt.	„	450 „	„	3.75	„
„ 474-l	pół-okrągłe	„	500 „	„	4.—	„
„ 467	okrągłe	„	800 „	„	4.50	„
„ 477	8-kąt.	„	800 „	„	4.80	„
„ 477-l	8-kąt.	„	785 „	„	5.50	„
„ 476-l	owalne	„	750 „	„	6.—	„

Prosimy zwrócić uwagę na korzystne ceny!

„LUKULLUS"

BYDGOSZCZ

Fabryka cukrów, czekolady i kakao

Telefon 1670.

Filie: **Bydgoszcz**, Poznańska 16, — Mostowa 9, — Dworcowa 2, — Dworcowa 89. Poznań, Gniezno, Inowrocław, Toruń, Chełmno, Grudziądz, Chojnice, Tczew, Starogard, Gdynia, Łódź, Katowice.

5216

Fortepiany i Pianina SOMMERFELDA

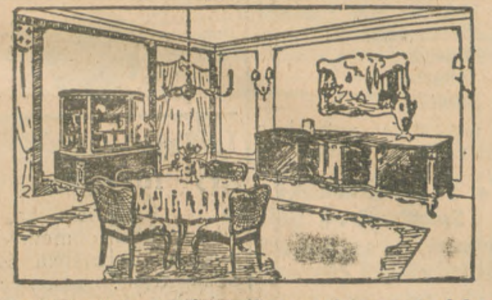
można spotkać nietylko w całej Europie, lecz nawet z drugiej strony oceanu. Jest to dowodem, że instrumenty te cieszą się zasłużonym uznaniem i powodzeniem.

Prosimy o żądanie katalogów jak również o zwiedzenie naszego składu. 5520

Fabryka Fortepianów i Pianin

B. SOMMERFELD

Bydgoszcz, ul. Śniadeckich 2.

MEBLE solidne, kupisz najkorzystniej wprost z fabryki

E. BRONIKOWSKI i Syn

Bydgoszcz, ul. Nakielska 135. Telefon 31-58

(końcowy przystanek tramwaju linii Wilczak) (2648

Browning „PIORUN"

ściśle w/g rysunku z bezpiecznikiem!

Sensacyjna nowość! 1937!! Fason belgijski! Typ 6-cio m/m! Repetuje się przed każdym strzałem i automatycznie wyrzuca łuski! Huk ogłuszający! Idealna obrona przed napadem! Wykonanie luksusowe: lufa pięknie oksydowana, rękojeści kryte lśniącym bakelitem! Waga 250 gr., dług. 10 cm., szer. 7 cm. Gwarancja fabryczna na 5 lat! Cena tylko zł. 6.95. 2 sztuki zł. 13.50. Setka naboi syst. „Flobert" zł. 3.65. Płaci się przy odbiorze. Adresujcie: **Przedst. fabr. „PERFECTWATCH", Dz. 4 Warszawa 1. ul. Mariańska 11—1. Uwaga:** Wystrzegajcie się taniej tandety, polecanej przez pokątnych sprzedawców! Żądajcie wszędzie w sklepach
5817 tylko automatów „PIORUN" z bezpiecznikiem.

Uwaga Rolnicy!

Węgiel deputatowy z kopalni „Artur" orzech pierwszej klasy bezpośrednio z kopalni **zł 16.50 za tonnę.**

Wagonowo za wpłaceniem 50 zł od wagonu przy zamówieniu. Reszta za pobraniem.

Wobec tego cena tego węgla już po zapłaceniu przewozu łącznie z przesyłką wynosi **zł 1.35—1.40 za centnar.**

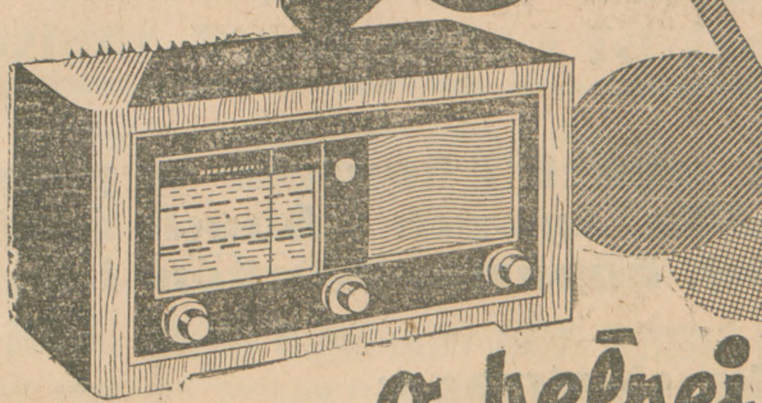
Zamawiać tylko za pośrednictwem

Raudener Warengenossenschaft

Pelplin

(Bonus), ul. Marszałka Piłsudskiego 30, telefon 3, 5583

tony

o pełnej barwie

głośniki z szeroko-wstęgową membraną, zrównoważenie zakresu dźwiękowego, wytworne akustyczne skrzynki ze specjalnie dobieranego drzewa, maksymalna selektywność, zawór przeciwinterferencyjny dla 9 kc, udoskonalone magiczne oko z triodą, przejrzysta skala, żelazne rdzenie, ciche strojenie, i wiele innych zalet składają się na **ostatni wyraz radiotechniki światowej,** którą godnie reprezentują **nowe superheterodyny Telefunken na rok 1938.** Prospekty, opisy i demonstracje we wszystkich większych składach radiowych

Radio

TELEFUNKEN

TELE FUN KEN

harmonia tonów - symbol jakości

6219

ULGA DLA CIERPIĄCYCH!

Przy reumatyźmie, artretyźmie, nerwobólach ischias i t. p. — skutecznie działa nacieranie

„EMBETA-STAWOLIT" Rej. Nr 39

Mgr. W. PAŹDZIERSKIEGO 5559

Sprzedaż w aptekach i składach aptecznych Fabr. Chem. „Pharmachem'a" - Bydgoszcz

Najstarszy zakład

kamieniarsko-rzeźbiarski

w Grudziądzu

KOSTUCHOWSKI

ulica Pierackiego 1-3.

6160

5931

Popierajcie przedsiębiorstwa handlowe prywatnej inicjatywy a przyczynicie się do rozwoju handlu w Gdyni

Wszystko z

ELEKTROTECHNIKI

znajdziecie w wielkim wyborze i na dogodnych warunkach w największym składzie elektrotechnicznym w Gdyni

Inż. **Tadeusz Wieczffiński**

Gdynia, ul. Świętojańska 59 - tel. 28-38.

ŻELAZKA ELEKTRYCZNE, KUCHENKI, PIEKARNIKI I GRZEJNIKI

elektryczne fabrykatu „GRÓDEK" poleca na bardzo dogodnych warunkach

ADMINISTRACJA PRZEDSIĘBIORSTW MIEJSKICH W GRUDZIĄDZU

Telefon 1887 **ul. Mickiewicza nr. 36** Telefon 1887

(Blokowa taryfa przewiduje dla celów grzejnych najniższą cenę).

6203

Myśliwi uwaga!

Nowoczesną broń myśliwską wszelkiego rodzaju oraz przybory myśliwskie najkorzystniej nabyć można w specjalnym **składzie broni**

St. Czapczyk

Grudziądz, ul. Sienkiewicza 8.

Ponadto to wielki wybór wszelkich artykułów podróżniczych jak: **walizek, tek, kufrów, neseserów, i t. d.** 6235

WYDZIERŻAWIAMY

nowoczesne kuchnie gazowe, kuchenki gazowe, żelazka do prasowania, najnowsze piecyki do ogrzewania za opłatą 50 gr. do 5.— zł. miesięcznie.

Po 2 wzgl. 3 latach aparat gazowy przechodzi na własność konsumenta.

Bliższe warunki i wyjaśnienia

W ADMINISTRACJI PRZEDSIĘBIORSTW MIEJSKICH W GRUDZIĄDZU

6202 Telefon 1887 **ul. Mickiewicza nr. 36** Telefon 1887

Szlifiernia

szkła, fabryka luster

szklarnia

budowlana i artystyczna, oprawa obrazów, **artykuły** piśmienne, papiery, zeszyty, przybory szkolne i t. p.

poleca po cenach konkurencyjnych 5933

Firma **J. Felski, Toruń, Małe Garbary nr. 2.**

BACON EXPORT GNIEZNO S. A.

Fabryki i oddziały: Bydgoszcz - Gniezno - Grodzisk - Tczew Skalmierzyce - Gdynia - Warszawa - Dubno.

Eksport:

5606

bekonów, szynek i konserw w puszkach, wędlin, żywych i bitych świń, drobiu, jaj, kapusty, ogórków i t. p.

Spółka siostrzana:

BACON EXPORT CHOJNICE

Sp. z o. o., Chojnice

DYREKCJA: Bydgoszcz, ul. Maks. Piotrowskiego 12 - 14.

AUTORYZOWANE MIEJSCE SPRZEDAŻY ZEGARKÓW OMEGA

Jan Nalaskowski
TORUŃ
STARY RYNEK 2
Rok założ. 1914
5755

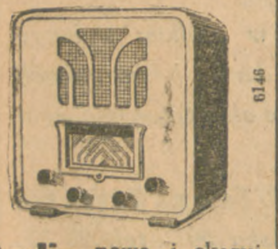
TORUŃ

GRANATY NA MUNDURKI
kloty na fartuchy
i spodenki gimnastyczne
NISKIE CENY
5906 WIELKI WYBÓR
P. SKŁADANOWSKI
Toruń, St. Rynek 24.
KREDYT NA ASYGNATY

Wszelkie roboty
ślusarskie, wiercenie studzien,
oraz **odlewy żeliwne**
wykonuje szybko i tanio
Firma „PEDAB“
w Toruniu,
ul. Koszarowa 15/17 6610

TRWAŁĄ
ondulację
aparatem elektrycznym i parowym
najtaniej
wykonuje
B. SŁUPSKI
TORUŃ, BYDGOSKA 58.

6146

Radia nowe i okazyjne. Specjalność!
detektory z głośnikiem
na dogodne spłaty poleca
ZAKŁAD MECHANICZNY
K. Tułodziecki
Toruń, Małe Garbary 9,
telefon 1702.

Salon Fryzjerski
dla Pań i Panów
B. KAŹMIERCZAK
Toruń, Sienkiewicza 17
wykonuje pierwszorzędnie Ondulacje — Farbowanie — Tlenienie włosów. 5941
Czystość-Wzorowa obsługa

Telegram!
2 zł
tylko kosztuje $^1/_4$ litra wódki oraz 6 zakąsek
w Probierni pod Łososiem
Toruń, Chełmińska 9.
Zaprasza kierownik
6170 Grzankowski.

Już teraz powinno się futro oddać do naprawy. Ceny o 20% niższe. Przefasonowanie, podfarbowanie zrudziałych, praca staranna i fachowa. 5758C
Pracownia Kuśnierska
Toruń, Kopernika 41.

Broń
amunicję i przybory myśliwskie sprzedaje korzystnie Pomorska Spółka Myśliwska Toruń, Łazienna 32, tel. 15-77. 6083ck

---

Sprzedam
lub wydzierżawię **dom,** główna ulica, Fordon ze składem dla każdej branży, 3 pokojowe mieszkanie. Wiad. „Dzień Chemiński“.
6179

Kupię
za gotówkę mały, osobowy **samochód** w dobrym stanie. Oferty do „Dnia Pomorza“ pod nr. 6119C.

Toruńska pilnikarnia
nacina stępione pilniki każdego rodzaju, ceny przystępne. Hoffmann, mistrz pilnikarski, Toruń, Piekary 27, tel. 1638. 6271

Wszelkiego rodzaju bieliznę kolorową
będziemy prać w obecności naszych Klientek podczas
Pokazów prania Persilem
urządzanych w lokalu naszej firmy od 11. IX. do 18. IX. Pokazy te urządzamy w interesie naszych Klientek, aby dać im sposobność zapoznania się z prostym i skrzętnym systemem prania tkanin z jedwabiu, wełny i sztucznego jedwabiu. Drobne sztuki bielizny przynieść można do próbnego wyprania.
K. Jarociński
Toruń, Rynek Staromiejski 31.

Dobrze i tanio
zakupuje się
w Składzie Zegarmistrzowskim
M. SIUDY
Toruń, Szeroka 41.
Zegarki — Obrączki ślubne — Platery oraz wszelką biżuterię.
Naprawa zegarków solidna i zgwarancją.
5823Ck

Z dnia na dzień powiększa się rzesza zadowolonych klientów firmy
T. Rzymkowski
TORUŃ, SZEROKA 43.
5187C

ELEGANCKIE
UBRANIA
i płaszcze męskie
najkorzystniej
A. Zieliński
Toruń, ul. Różana 4
przy Łuku Cezara
Kredyt na asygnaty.

Łóżka metalowe
oraz **leżanki, tapczany i materace** poleca
Władysław Chrząstowski
„Materac“
Rynek Nowom. 1.
Telef. 2586. 6111

Zwiedzajcie
wystawę tapet
Kapczyńskiego
Szeroka 35 I. piętro
Wstęp wolny

Meble
każdego rodzaju na dogodnych warunkach zakupisz
J. Cettler, Toruń
Krzyżacka 8,
Ceny niskie — Wykonanie solidne. 6010

Restauracja „Gastronomia“
Toruń, M. Garbary 1
koncesjonowany wyszynk napojów alkoholowych poleca obiady i kolacje oraz bufet zaopatrzony obficie w zakąski.
Trunki i piwa fachowo pielęgnowane. Bilardy.
5829 Właśc. ST. OSMAŃSKI

Hurt. Rowerów i części

Rower trwały na wszystkie drogi
„OGNIWO“ Toruń, Bydgoska 16/18
Żądać we wszystkich składach branżowych
54

SALON FRYZJERSKO-DAMSKI
LEON CHOJNICKI
TORUŃ, SZEROKA 46 I. p.
poleca 5830
farbowanie włosów nowoczesną i wypróbowaną farbą o 25 naturalnych odcieniach marki
SWIFT-REFECT.
Doskonałe wyniki przy trwałej ondulacji.

Place budowlane
w najlepszym położeniu Mickiewicza 53 i Krasińskiego 54, korzystnie na sprzedaż. Informacje: Cron, Toruń, Mostowa 34, skład.
6184C

Potrzebny
pratykant(ka) biurowy.
Po ukończeniu praktyki stała posada. Wymagana matura i znajomość języka niemieckiego.

Potrzebny
Goniec biurowy
referencje. Oferty z życiorysem do redakcji pod „Praktykant biurowy“ lub „Goniec.

Kawiarnia-Restauracja
Toruń, Mickiewicza 90
tel. 27-92
właśc. M. Tomaszewska
poleca: 6189C
Śniadania
Obiady
Kolacje
sposobem domowym na czystym maśle
Napoje orzeźwiające
Wina — Piwa
Bilard automatyczny
Ceny niskie.

Polecamy:
Wszystkie artykuły kolonialno-spożywcze po najniższych cenach jak:
Kawę
Herbatę 6254
Kakao
Ryż szkl. i ml.
Kaszkę pszenną
Kaszkę krakowską
Kaszkę tatarczą
Kaszkę perłowa
Makaron kraj. i włoski
Owocę suszone
Migdały
Sułtanki
Koryntki
oraz wszystkie potrzebne **artykuły do prania.**
Fr. Kłopocki
Spadkob.
Toruń, Szeroka 25
telefon 20 78.
Kredyt na asygnaty.

Okucia
budowlane
piecowe
Blachy
cynkowe
poleca tanio
P. Tarrey, Toruń
Tel. 20 93
St. Rynek 23.
5937

Lekcje gry fortepianowej
udziela
także poza domem Władysława Biberstein Zawadzka dypl. nauczycielka muzyki, Toruń. ul. Klonowicza 36.

Meble biurowe
Szafy na akta, pulpity, stoły, biurko mahoniowe zamykane, itp.
korzystnie sprzeda
Gustaw Weese,
Toruń-Mokre, ul. Żółkiewskiego 34. 6088Ck

Centryfugi
rowery maszyny do szycia oraz części zapasowe tanio zakupisz w Firmie Jan Kozłowski Toruń, Prosta 11. 5825Ck

---

Ubikacje
na składnice i garaże do wynajęcia od 1. X. przy ul. Małe Garbary 9. Informacje telefonicznie: Toruń, nr. 1845. 6088C

Fartuchy
szkolne, **tańce,** piórniki pończoszki, **wełny** na swetry, bieliznę
najkorzystniej sprzedaje
Czesław Deutsch
Toruń, ul. św. Katarzyny 12 — ul. Kościuszki 9
5903Ck

Ubikacja
handlowa lub biurowa 7,25 x 12,25 z małym pokoikiem Różana 1 (arkady) I piętro do wydzierżawienia od zaraz lub później. Wiadomość: Oskar Stephan Toruń, Szeroka 16, II. 5988

UWAGA!
Dotąd niebywałe, **leżanki po 25.— zł.** reklamowo - tanio różne meble.
Sprzedaż Mebli
Toruń, Prosta 5.
4590

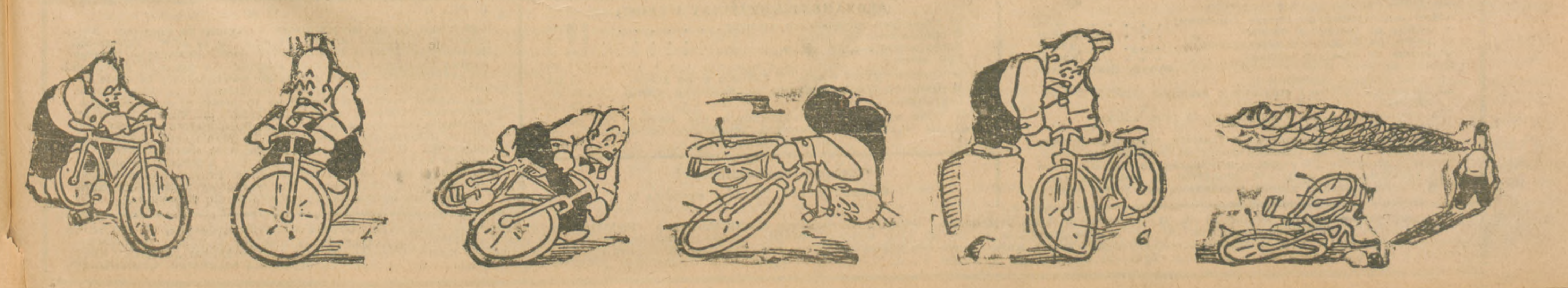
Szkoła Tańców
Janiny Werny po powrocie z zagranicy rozpoczyna kurs 15 września. W programie ostatnie nowości na rok 1937-38. Stary Rynek 16.
6199Ck

Słoneczne
mieszkanie 5 pokojowe na Bydgoskim od zaraz do wynajęcia. Winiarski, Toruń, Krzyżacka 4. 6231Ck

---

Radio detektory
czułe głośniki
radio-sprzęt, żarówki
najtaniej poleca
ELEKTRO-RADIO
Toruń, Piekary 22. 6135C

MEBLE
Bracia Tews
TORUŃ, MOSTOWA 30
6134

OGŁOSZENIA:

wiersz milimetrowy na stronie 7-łamowej	0.20 zł
w tekście na pierwszej stronie	1.00 zł
w tekście na drugiej i trzeciej stronie	0.80 zł
w tekście na dalszych stronach	0.50 zł

Drobne za słowo 15 gr. Pierwsze słowo i wyrazy tłustym drukiem liczymy podwójnie.
Za ogłoszenia sądowe i urzędowe w drobnym składzie 25 proc. drożej.
Dla poszukujących pracy i nekrologi 25 proc. zniżki.
Komunikaty 50 gr za wiersz.
Za ogłoszenia skomplikowane i z zastrzeż. miejsca 20 procent nadwyżki. W W. M. Gdańsku cennik ogłoszeniowy jest identyczny z cennikiem dla Polski, z tem jednak, że rachunki mogą być regulowane w guldenach gdańskich na podstawie notowań Giełdy Gdańskiej z dnia poprzedzającego dzień wpłaty.

ABONAMENT MIESIĘCZNY WYNOSI:

W ekspedycji miejscowych agencyj	2.00 zł
Z odnoszeniem do domu	2.20 zł
Przez pocztę z odnoszeniem do domu	2.40 zł
Pod opaską	4,50 zł
W Gdańsku przez pocztę . 2.32 gd; przez gońca	2.00 gd
W Gdansku z odbieraniem w administracji wprost	1.75 gd
Zagranicą	4.00 zł

W razie wypadków spowodowanych siłą wyższą (np. przeszkody w zakładzie, strajki) Administracja nie odpowiada za niedostarczenie pisma.

Redaktor odpowiedzialny:
WACŁAW WYTYK, Toruń, ul. Bydgoska 56

UWAGI:

Ogłoszenia drobne przyjmujemy wyłącznie za gotówkę. Najmniejsze ogłoszenie drobne liczymy za 10 słów. Ogłoszenia drobne przyjmujemy jedynie do 50 słów, powyżej — liczymy według rozmiaru. Zastrzeżeń miejsca dla ogłoszeń drobnych nie przyjmujemy, dla innych tylko wówczas, gdy za takie zastrzeżenie zostanie zapłacona przewidziana w cenniku 20 proc. Czcionkami Pomorskiej Drukarni Rolniczej S. A. w Toruniu. nadwyżka. Omyłki, które zasadniczo nie zmieniają treści ogłoszenia, nie upoważniają do żądania zwrotu gotówki, ani też nie zobowiązują Administracji do bezpłatnego powtórzenia ogłoszenia. Uzasadnione reklamacje będą uwzględniane o ile zostaną wniesione do dni 8-miu od daty ukazania się ogłoszenia, lub od daty otrzymania rachunku. Przy sądowem ściąganiu należności rabat upada. Za terminowy druk i przepisane miejsce ogłoszenia Administracja nie odpowiada.

Redaktor odpowiedzialny za sprawy W. M. Gdańska: Wilhelm Grimsmann. Gdańsk, Kassubischer Markt 21, I. p. — Redaktor odpowiedzialny na Bydgoszcz: Leon Formański Bydgoszcz, ul. Dworcowa 25 I. piętro. redaktor odpowiedz. na Gdynię: Wiktor Mielnikow, Gdynia, ul Min. Kwiatkowskiego, gmach „Paged'u". — Redaktor odpowiedzialny na Grudziądz: Franciszek Myśliński Grudziądz Plac 23 Stycznia 10, I. — Redaktor odpow na Tczew: Alojzy Kuzio Tczew, Kościuszki nr. 1. — Redaktor odp. na Rypin: Zygmunt Bartelki — Rypin, Warszawska 13 tel. 97 — Lipno: „Astoria", Kościuszki 7 Franciszek Majewski — Brodnica: Zygmunt Bartelki, ul. Mazurska 27, m. 5. Wydawca: Spółdzielnia Wydawnicza „Gryf" z odpow działami w Toruniu. Za ogłoszenia odpowiada Administracja.